

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

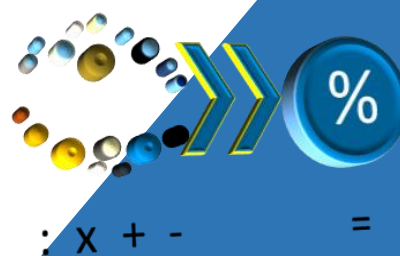
Ministria e Industrisë, Ndërmarrësisë dhe Tregtisë - Ministarstvo Industrije, Preduzetništva i Trgovine
Ministry of Industry, Entrepreneurship and Trade

Departamenti i Industrisë - Divizioni për Politika Industriale

I
Z
V
E
Š
T
A
J
2
0
2
0

● SEKTOR C

PRERAÐIVAČKA INDUSTRIJA

: X + - =

Oktobar, 2021.

SADRŽAJ

Korišćene skraćenice.....	5
Spisak tabela.....	6
Spisak slika.....	8
Uvod.....	9
Metodologija.....	10

PRVI DEO

MAKROEKONOMSKA ANALIZA	11
1.1 Bruto domaći proizvod.....	11
1.2 Strane direktne investicije prema ekonomskoj aktivnosti.....	13
1.3 Strane direktne investicije prema državama.....	14
1.4 Finansijsko tržište.....	15
1.5 Radna snaga.....	15

DRUGI DEO

SEKTORSKA ANALIZA - SEKTOR C	17
1 Broj zaposlenih, preduzeća i godišnji promet.....	17
1.1 Preduzeća prema veličini i podsektorima.....	22
2 Izvoz i uvoz u zemljama EU, CEFTA, EFTA i drugim zemljama, za sektor C (prerađivačka industrija).....	24
2.1 Izvoz i uvoz sa zemljama EU.....	31
2.2 Izvoz i uvoz sa zemljama CEFTA.....	35
2.3 Izvoz i uvoz sa zemljama EFTA.....	39
2.4 Izvoz i uvoz sa drugim zemljama.....	43

RAZVOJ PODSEKTORA

1 Proizvodnja prehrambenih proizvoda.....	46
1.1 Broj preduzeća, zaposlenost i promet u podsektoru proizvodnje prehrambenih proizvoda.....	46
1.2 Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje prehrambenih proizvoda.....	49
2 Proizvodnja pića.....	53
2.1 Broj preduzeća, zaposlenost i promet u podsektoru proizvodnje pića.....	53
2.2 Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje pića.....	54

3	Proizvodnja tekstila.....	57
3.1	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru tekstila.....	58
3.2	Izvoz i uvoz u podsektoru tekstila.....	59
4	Proizvodnja odeće.....	62
4.1	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru odeće.....	63
4.2	Izvoz i uvoz u podsektoru odeće.....	64
5	Proizvodnja kože i kožnih proizvoda.....	67
5.1	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru kože.....	67
5.2	Izvoz i uvoz u podsektoru kože.....	69
6	Proizvodnja drva i drvnih proizvoda i proizvoda od plute, osim nameštaja; proizvodnja predmeta od slame i protkanog materijala - prepletanje	72
6.1	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u drvnom podsektoru.....	73
6.2	Izvoz i uvoz u drvnom podsektoru.....	76
7	Proizvodnja papira i proizvoda od papira.....	79
7.1	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru papira.....	80
7.2	Izvoz i uvoz u podsektoru papira.....	83
8	Proizvodnja hemijskih proizvoda.....	87
8.1	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru hemijskih proizvoda.....	88
8.2	Izvoz i uvoz u podsektoru hemijskih proizvoda.....	90
9	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike.....	94
9.1	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru plastike.....	95
9.2	Izvoz i uvoz u podsektoru plastike.....	96
10.	Proizvodnja ne-metalnih proizvoda.....	98
10.1	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru ne-metalnih proizvoda.....	99
10.2	Izvoz i uvoz u podsektoru ne-metalnih proizvoda.....	101
11	Proizvodnja metala.....	104
11.1	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru metala.....	106
11.2	Izvoz i uvoz u podsektoru metala.....	108
12	Proizvodnja prerađenih metalnih proizvoda, osim mašinerije i opreme	112
12.1	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru prerađenih metalnih proizvoda.....	112
12.2	Izvoz i uvoz u podsektoru izrađenih metalnih proizvoda.....	114

13	Proizvodnja nameštaja.....	118
13.1	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru nameštaja.....	119
13.2	Izvoz i uvoz u podsektoru nameštaja.....	121
14	Rezime.....	124
15	Preporuke.....	128
16	Reference.....	129

Spisak skraćenica

ASK	-	Agencija za statistiku Kosova
PAK	-	Poreska administracija Kosova
EU	-	Evropska unija
KBK	-	Konsolidovani budžet Kosova
BDP	-	Bruto domaći proizvod
CBK	-	Centralna banka Kosova
CEFTA	-	Sporazum o slobodnoj trgovini u Centralnoj Evropi
OI	-	Odeljenje industrije
CK	-	Carina Kosova
OIP	-	Odsek za industrijske politike
EFTA	-	Evropsko udruženje slobodne trgovine
SDI	-	Strane direktne investicije
IPC	-	Indeks potrošačkih cena
ICP	-	Indeks cena proizvoda
ODK	-	Ostale depozitne korporacije
MIPT	-	Ministarstvo industrije, preduzetništva i trgovine
SSTCE	-	Sporazum o slobodnoj trgovini Centralne Evrope
PGKSD	-	Prosečna godišnja kamatna stopa na depozite

Spisak tabela

Tabela 1	Bruto domaća proizvodnja prema ekonomskim sektorima.....	12
Tabela 2	SDI prema ekonomskim sektorima, 2014 – 2019.....	13
Tabela 3	SDI prema zemlji porekla, 2014 – 2019.....	14
Tabela 4	Efektivne kamatne stope na zajmove ODK-a.....	15
Tabela 5	Učešće radne snage 2015-2019.....	15
Tabela 6	Stopa nezaposlenosti 2015 – 2018.....	16
Tabela 7	Sektor-C, broj preduzeća, zaposlenih i promet.....	17
Tabela 8	Sektor-C, izvoz i uvoz sa zemljama EU, CEFTA, EFTA i drugim zemljama.....	29
Tabela 9	Sektor-C, izvoz i uvoz sa zemljama EU.....	31
Tabela 10	Sektor-C, izvoz i uvoz sa zemljama CEFTA.....	35
Tabela 11	Sektor-C, izvoz i uvoz sa zemljama EFTA.....	39
Tabela 12	Sektor-C, izvoz i uvoz sa drugim zemljama.....	43
Tabela 13	Broj preduzeća, zaposlenost i promet u podsektoru proizvodnje prehrambenih proizvoda.....	47
Tabela 14	Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje tekstila i proizvodnje prehrambenih proizvoda.....	50
Tabela 15	Broj preduzeća, zaposlenost i promet u podsektoru proizvodnje pića.....	53
Tabela 16	Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje pića.....	55
Tabela 17	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru tekstila.....	58
Tabela 18	Izvoz i uvoz u podsektoru tekstila.....	60
Tabela 19	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru odeće.....	63
Tabela 20	Izvoz i uvoz u podsektoru odeće.....	65
Tabela 21	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru kože.....	67

Tabela 22	Izvoz i uvoz u podsektoru kože.....	69
Tabela 23	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u drvnom podsektoru.....	73
Tabela 24	Izvoz i uvoz u drvnom podsektoru.....	76
Tabela 25	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru papira	80
Tabela 26	Izvoz i uvoz u podsektoru papira	83
Tabela 27	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru hemijske industrije.....	88
Tabela 28	Izvoz i uvoz u podsektoru hemijske industrije.....	90
Tabela 29	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru industrije gume i plastike.....	95
Tabela 30	Izvoz i uvoz u podsektoru industrije gume i plastike.....	96
Tabela 31	Broj preduzeća, zaposlenost i promet u podsektoru proizvodnje ne-metalnih proizvoda	99
Tabela 32	Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje ne-metalnih proizvoda.....	102
Tabela 33	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru proizvodnje metala.....	106
Tabela 34	Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje metala.....	107
Tabela 35	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru proizvodnje prerađenih metalnih proizvoda.....	113
Tabela 36	Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje prerađenih metalnih proizvoda.....	115
Tabela 37	Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru proizvodnje nameštaja.....	119
Tabela 38	Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje nameštaja.....	121

Spisak slika

Slika 1	Sektor-C, zaposlenje, preduzeća i promet prema regionima.....	21
Slika 2	Sektor-C, podsektori prema veličini preduzeća.....	22
Slika 3	Odnos između izvoza i uvoza u podsektoru proizvodnje prehrambenih proizvoda.	52
Slika 4	Odnos između izvoza i uvoza u podsektoru proizvodnje pića.....	56
Slika 5	Odnos između izvoza i uvoza u podsektoru tekstila.....	61
Slika 6	Odnos između izvoza i uvoza u podsektoru odeće.....	66
Slika 7	Odnos između izvoza i uvoza u podsektoru kože.....	71
Slika 8	Odnos između izvoza i uvoza u drvnom podsektoru.....	78
Slika 9	Odnos između izvoza i uvoza u podsektoru papira.....	86
Slika 10	Odnos između izvoza i uvoza u podsektoru hemijske industrije.....	93
Slika 11	Odnos između izvoza i uvoza u podsektoru industrije gume i plastike.....	97
Slika 12	Odnos između izvoza i uvoza u podsektoru proizvodnje ne-metalnih proizvoda....	104
Slika 13	Odnos između izvoza i uvoza u podsektoru proizvodnje metala.....	111
Slika 14	Odnos između izvoza i uvoza u podsektoru proizvodnje prerađenih metalnih proizvoda.....	117
Slika 15	Odnos između izvoza i uvoza u podsektoru proizvodnje nameštaja.....	123

Uvod

Da bi poboljšalo svoj životni standard i uravnotežilo negativni trgovinski bilans, Republici Kosovo je potrebna mnogo brža stopa rasta izvoza i investicija u industriju.

Industrija Kosova je do kraja 80-ih imala značajan nivo razvoja, ali je 90-ih godina došlo do velikih zastoja u razvoju, proizvodnji, zapošljavanju, izvozu itd. Ova faza i rat uticali su na potpuni pad industrijskih sektora. Tako je Kosovo prošlo kroz hitnu ekonomsku i socijalnu fazu koja je bila prilično teška. Dinamičan razvoj privatnog sektora u malim i srednjim preduzećima (MSP), sa posebnim akcentom na proizvodni sektor kao i inicijative za privatizaciju, prvi su koraci procesa ka razvoju tržišne ekonomije i integraciji u regionalne i međunarodne institucije. U ekonomiji Kosova, mikro, mala i srednja preduzeća čine glavni stub privrede, sa oko 99%.

Razvoj sektora prerađivačke industrije veoma je važan za ekonomiju zemlje, jer prerađivačka industrija direktno doprinosi povećanju vrednosti proizvodnje u zemlji, kao i povećanju broja zaposlenih različitih profila.

Za detaljan pregled stanja ili kretanja razvoja industrije, kreatori industrijskih politika u okviru Ministarstva trgovine i industrije, na osnovu obrađenih statističkih podataka, pripremili su Godišnji izveštaj prerađivačke industrije za 2020. godinu o razvoju industrijskih podsektora u okviru Sektora-C.

Svrha izrade Godišnjeg izveštaja je prikazivanje glavnih kretanja razvoja ekonomije Kosova za period 2018-2020, sa posebnim naglaskom na glavne industrijske grane tokom 2020. godine, ali i uporednu analizu za poslednje dve godine, 2019-2020, kao i trend kretanja u sektorima prerađivačke industrije.

Analizirani podaci prikazani u ovom izveštaju mogu poslužiti institucijama, akademikima, kreatorima politika, operativnim preduzećima (sadašnjim i onima sa potencijalom u privatnom sektoru), investitorima, donatorima kao i istraživačima itd. Izveštaj za Sektor C (prerađivačku industriju) pruža detaljniji pregled glavnih kretanja sa uticajem na industriju zemlje i olakšava rad svim odgovarajućim akterima u stvaranju efikasnijih razvojnih politika, zasnovanih na merljivim pokazateljima.

Pored glavnih pokazatelja sektorskog/ industrijskog nivoa (broj preduzeća, zaposlenih, promet itd.), koji utiču na industrijski razvoj, ovaj izveštaj obuhvata i pokazatelje makroekonomskog nivoa, one finansijskog tržišta, tržišta rada, zatim investicija kao i spoljnu trgovinu, sa posebnim objašnjenjem za podsektore.

Metodologija

Izveštaj je izrađen korišćenjem istraživačkih metoda različitih izveštaja o istraživanju kao i kvantitativnih i kvalitativnih podataka dobijenih od Agencije za statistiku Kosova, Centralne banke Kosova i drugih odgovarajućih institucija.

Kvantitativne i kvalitativne podatke je obradilo i analiziralo osoblje MIPT-a, odnosno obrađivači statističkih podataka i kreatori industrijskih politika u Odeljenju za industriju.

U cilju pružanja tačnih informacija predstavljenih u tabelarnom i figurativnom obliku, za predstavljene podatke su korišćene metode kombinovanja i poređenja.

Statistički podaci su obrađeni u opštem delu za prerađivačku industriju sektora-C, opšte vrednosti koje uključuju kodove 10-33 kao i u određenim delovima za podsektore, kao što su: prerada hrane, pića, tekstil, odeća, koža, drvo, papir, hemijska industrija, proizvodnja prerađenih metalnih proizvoda (osim mašina i opreme), plastika i guma, mineralan ne-metal, metala i proizvodnja nameštaja. Opis ovih podsektora u ovom izveštaju je naveden prema kodovima, kao što su navedeni u NACERev2.

Podaci o podsektorima, osim što su obrađeni prema dvocifrenim kodovima, kao što su podaci za izvoz i uvoz, takođe su prikazani i prema aktivnostima trocifrenog koda, dok podaci za podaktivnosti za preduzeća, zaposlenje i promet na Kosovu prikazani su prema četvorocifrenom kodu.

Na osnovu obrađenih statističkih podataka izrađene su detaljne analize za BDP, SDI, kretanja izvoza i uvoza u prerađivačkoj industriji kako u regionu, tako i sa drugim zemljama, kao i najveću vrednost izvoza Kosova prema državama. U ovom izveštaju, analiza podataka, prema četvorocifrenom kodu, takođe je prikazana i za broj zaposlenih u industriji, broj preduzeća prema veličini i iznos prometa po opštinama u sedam regiona Kosova.

Nakon prikazanih analiza u vezi sa opštim podacima i kretanjima za prerađivačku industriju, Sektor-C, u ovom izveštaju su dati zaključci i preporuke u vezi stanja i kretanjima proizvodnje u prerađivačkoj industriji na Kosovu.

Za sve podatke koji se koriste u Analitičkom izveštaju za prerađivačku industriju navedene su reference ili izvori informacija.

PRVI DEO

MAKROEKONOMSKA ANALIZA

Bruto domaći proizvod (BDP) u aktuelnim cenama u 2020. godini iznosio je 6.771,6 milijarde evra. Stvarni pad u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu iznosio je 5,34%, dok je BDP po glavi stanovnika za 2020. godinu iznosio 772 evra. Stvarni rast BDP-a u prerađivačkoj industriji u 2020. godini iznosio je 1,2 %, dok Sektor-C u BDP-u, učestvuje sa 13,35%¹.

Kosovo je u 2020. godini izvozilo u iznosu od 474,9 miliona evra, a u 2019. godini, vrednost izvoza je bila 383,5 miliona evra, što znači da je bilo rasta od 23,83%. U 2020. godini uvoz je iznosio 3,29 milijardi evra, dok je 2019. uvoz iznosio 3,49 milijarde evra, što znači da je došlo do rasta od 5,73%². Odnos između izvoza i uvoza u 2020. godini, na osnovu prikazanih podataka o trgovinskoj razmeni, predstavlja negativan trgovinski bilans, gde je pokrivenost uvoza izvozom oko 12,59%.

Što se tiče prerađivačke industrije, učešće u izvozu u 2020. godini iznosi 398,46 miliona evra, dok je u 2019. godini iznosilo 291,70 miliona evra, izraženo u procentima u 2020. godini izvoz je povećan za 36,6%.

Uvoz u 2020. godini u Sektoru-C, iznosio je 3,06 milijardi evra, dok je u 2019. uvoz bio 3,35 milijardi evra, što pokazuje da je smanjen za 5,9%.

Učešće prerađivačke industrije u ukupnom izvozu u 2020. godini iznosi oko 83,9%, uz povećanje učešća za oko 8% u odnosu na 2019. godinu, dok je u ukupnom uvozu učešće prerađivačke industrije iznosilo 93%, što pokazuje da nije zabeležila promenu u odnosu na prethodnu godinu.

Ostali izazovi koji ometaju ekonomski razvoj Kosova obuhvataju relativno visok nivo neformalne ekonomije, nekvalifikovanu radnu snagu, nisku stopu učešća radne snage (posebno mladih i žena) i relativno visok nivo pretpostavljene korupcije.

1.1 Bruto domaći proizvod

Bruto domaći proizvod (BDP) je najvažniji ekonomski pokazatelj nacionalnih računa, koji predstavlja ekonomski učinak zemlje u datom vremenskom periodu. BDP je takođe mera vrednosti proizvoda i usluga proizvedenih u jednoj ekonomiji. Stoga je važno da se BDP meri tako da odražava stanje i dinamiku ekonomije.

Sektor-C, Prerađivačka industrija učestvuje sa 13.35% u BDP-u.

¹ <https://ask.rks-gov.net/media/6295/bpv-2008-2020.pdf>

² Statistički godišnjak-2021, Agencija za statistiku Kosova

Ekonomija Kosova u poslednjoj deceniji zabeležila je pozitivnu stopu ekonomskog rasta, uprkos izazovima uzrokovanim fluktacijama u globalnoj ekonomiji, posebno u evropskoj, i neprekidno je rasla iznad proseka zemalja Zapadnog Balkana.

Glavne ekonomske aktivnosti koje su doprinele rastu BDP-a u periodu 2018-2020 bile su: trgovina na veliko i malo, prerađivačka industrija, poljoprivreda, lov, šumarstvo, ribarstvo, poslovanje nekretninama, građevinarstvo itd.

Tabela 1. Bruto domaći proizvod prema ekonomskim aktivnostima, po aktuelnim cenama (u %)

Nace Rev.2	Ekonomske aktivnosti	2018. godina	2019. godina	2020. godina
A	Poljoprivreda, lov, šumarstvo i ribolov	6.5	7.2	7.4
B	Ekstraktivna industrija	2.2	2.0	2.0
C	Prerađivačka industrija	13.1	12.9	13.4
D	Snabdevanje električnom energijom, gasom	3.5	3.4	3.9
E	Snabdevanje vodom	0.7	0.7	0.6
F	Građevinarstvo	8.4	8.2	7.7
G	Trgovina na veliko i malo; popravka vozila i motocikala	12.5	12.8	12.8
H	Prevoz i skladištenje	4.5	4.4	3.9
I	Hoteli i restorani	1.9	2.1	1.6
J	Informisanje i komunikacija	1.9	1.9	2.0
K	Finansijske aktivnosti i osiguranja	3.6	3.9	4.1
L	Poslovanje nekretninama	7.1	7.0	7.3
M	Profesionalne, naučne i tehničke aktivnosti	1.5	1.4	1.6
N	Administrativne aktivnosti i podrške	0.7	0.7	0.7
O	Javno upravljanje i zaštite; obavezno socijalno osiguranje	5.8	5.9	6.6
P	Obrazovanje	3.8	3.7	3.8
Q	Zdravstvo i aktivnosti socijalnog rada	2.2	2.2	2.7
R	Umetnost, zabava i rekreacija	0.4	0.2	0.2
S	Ostale usluge	0.4	0.4	0.4
T	Aktivnosti domaćinstava kao poslodavci; ne-diferencirana roba i usluge koje proizvode porodične aktivnosti za sopstvenu upotrebu	-	-	-
	BDV po osnovnim cenama	80.6	80.8	82.6
	Porez na proizvode	19.4	19.2	17.4
	Subvencije na proizvode	-	-	-
	Bruto domaći proizvod	100	100	100

Izvor: Agencija za statistiku Kosova / Serija 5: Statistike nacionalnih računa

Prema tabeli br. 1, Prerađivačka industrija je ekonomska delatnost koja najviše doprinosi BDP-u, sa 13,4% ukupne vrednosti BDP-a. Trgovina na veliko i malo; popravka vozila i motocikala je na drugom mestu sa učešćem od 12,8%, dok je građevinarstvo na trećem mestu sa oko 7,7% učešća u ukupnoj vrednosti BDP-a.

Od ukupno 20 aktivnosti prikazanih u tabeli br.1. povećanje je zabeležilo 9 aktivnosti, među kojima je najveći rast obeležila aktivnost Javne uprave i odbrane; Obavezno socijalno osiguranje, zatim prerađivačka industrija, snabdevanje električnom energijom, gasom itd. Najveći pad BDP-a zabeležen je u aktivnostima hotela i restorana, transporta i skladištenja, građevinarstva i tako redom.

1.2 Strane direktne investicije prema ekonomskoj aktivnosti

Strane direktne investicije utiču na povećanje mogućnosti za ekonomsku integraciju uspostavljanjem stabilnih i dugoročnih veza na međunarodnim tržištima.

Najveće svetske kompanije svoj kapital prebacuju u one zemlje koje pružaju bolje uslove za investicije. Pored nižih poreza, jeftinije i kvalifikovanije radne snage, kompanije su zainteresovane i za vladavinu reda i zakona u zemlji investiranja, ali i za obezbeđivanje investicija od zemlje korisnice.

Strane direktne investicije na Kosovu, za 2020. godinu, u poređenju sa 2019. godinom, zabeležile su najveći rast u finansijskim i aktivnostima osiguranja, gde je sa vrednosti od 13,9 miliona evra, prešlo na vrednost od 84 miliona evra.

SDI, u sektoru proizvodnje u 2020. godini, su zabeležile pad od 14,2 miliona € na (5,5) miliona €.

Podaci takođe pokazuju da je ekonomska aktivnost Građevinarstvo sa negativne vrednosti koju smo imali u 2019. godini (17,1) zabeležila rast od 10,8 miliona evra u 2020. godini, a sektor Rudarstvo i kamenolomi, sa negativne vrednosti (6,9) miliona evra investirano je u 28,8 miliona evra, što znači da je ova ekonomska aktivnost po prvi put u poslednjih 5 godina zabeležila pozitivnu vrednost.

Posmatrano iz investicione vrednosti, sektor koji je zabeležio najveću investicionu vrednost je aktivnost nekretnina 201,1 milion evra, dok je u poređenju sa prethodnom godinom ovaj sektor smanjen za 22,7 miliona evra.

Tabela 2. SDI po ekonomskim sektorima, 2016 – 2020 (u milionima evra)

Sektori	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	1.3	(1.3)	0.1	1.5	2.8
Rudarstvo i kamenolomi	(19.1)	(4.9)	(2.7)	(6.9)	28.8
Proizvodnja	4.2	6.1	(17.7)	14.2	(5.5)
Snabdevanje električnom energijom, gasom, klimatizacijom	(0.4)	(0.8)	12.1	13.5	27.5
Snabdevanje vodom, kanalizacija, upravljanje otpadom	0.6	0.0	2.5	(0.6)	0.2
Građevina	28.1	5.1	24.8	(17.1)	10.8
Trgovina na veliko i malo, popravka motornih vozila, motocikala	14.0	9.0	19.6	(6.7)	(7.8)
Transport i skladištenje	0.9	(0.8)	(0.2)	(6.2)	(16.0)
Usluge smeštaja i ishrane	0.8	1.1	1.8	1.4	1.1
Informacije i komunikacije	(4.2)	(3.8)	(9.6)	2.3	2.1
Finansijske i aktivnosti osiguranja	19.0	55.2	15.5	13.9	84.4
Aktivnosti nekretnina	139.7	154.7	205.2	223.8	201.1
Profesionalne naučne i tehničke aktivnosti	5.8	5.7	5.2	3.4	3.8
Administrativne i pomoćne aktivnosti	21.9	23.7	4.7	3.7	0.8
Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	1.9	1.3	0.9	1.7	1.1
Obrazovanje	0.8	0.7	0.7	1.3	1.3
Ljudsko zdravlje i aktivnosti socijalnog rada	1.3	(1.0)	(0.4)	0.6	0.3
Umetnost, zabava i rekreacija	0.1	0.0	0.5	0.5	(0.1)
Ostale uslužne delatnosti	3.9	3.7	7.2	2.8	1.8
Neklasifikovane	(0.3)	1.5	2.0	7.6	3.0

Izvor: Agencija za statistiku Kosova / Statistički godišnjak Kosova 2021. godine

Pored finansijskih i aktivnosti osiguranja, građevinarstva i rudarstva i kamenoloma, povećanje SDI, u odnosu na 2019. godinu, u 2020. godini zabeleženo je u sektoru snabdevanja energijom,

gasom, parom i klimatizacijom, poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu, vodosnabdevanja, kanalizacije, upravljanje otpadom kao i stručnim naučnim i tehničkim aktivnostima.

U okviru SDI, po privrednim sektorima, kao što se vidi u tabeli br. 2, u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu zabeležen je pad u sektoru nekretnina, proizvodnje, transporta i skladištenja, trgovine na veliko i malo, popravke motornih vozila, motocikala i dr.

1.3 Strane direktne investicije po zemljama

Strane direktne investicije (SDI) po zemljama, tokom godina 2015-2020, imaju stabilno kretanje rasta iznosa SDI-a. Ukupna vrednost SDI-a za 2020. godinu iznosila je 341,7 miliona evra, što znači da bilo povećanja od 34,2%, u odnosu na 2019. godinu.

Tabela 3. SDI prema zemlju porekla, 2015 – 2020 (u milionima evra)

Zemlje		Godine					
		2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
AT	Austrija	33.5	9.9	20.3	11.2	11.9	27.6
DE	Nemačka	45.3	25.7	55.9	60.3	70.2	67.5
SI	Slovenija	5.6	-4.5	1.2	-8.7	6.1	7.9
GB	Velika Britanija	26.6	13.6	27.0	57.4	0.8	21.0
CH	Švajcarska	72.9	61.8	50.6	71.0	61.9	62.4
TR	Turska	55.4	42.7	29.5	12.2	-31.9	15.3
NL	Holandija	-36.4	-23.1	-14.1	-39.7	1.9	0.1
AL	Albanija	40.1	28.6	2.4	22.3	15.2	39.4
LU	Luksemburg	0.1	0.6	2.1	1.9	1.3	-2.2
RS	Srbija	0.8	-0.6	-1.4	0.4	0.4	6.0
US	SAD	25.0	23.0	20.3	35.5	22.8	30.4
FR	Francuska	3.2	2.8	3.6	5.6	3.4	3.7
BG	Bugarska	1.6	0.4	0.5	2.1	1.0	0.9
MK	Makedonija	0.1	3.2	-1.0	1.3	2.0	1.8
BA	Bosna i Hercegovina	0.8	1.2	0.7	0.4	0.1	0.1
HR	Hrvatska	0.1	-1.7	0.7	-1.0	0.9	-1.2
MT	Malta	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
CY	Kipar	0.1	0.4	0.8	1.3	2.9	0.9
SK	Slovačka	0.1	0.8	0.1	0.5	1.4	0.3
CA	Kanada	1.1	2.5	3.0	3.2	5.3	4.7
CZ	Češka	1.3	0.2	0.7	1.5	0.4	0.5
AE	Ujedinjeni Arapski Emirati	1.4	3.6	13.4	-2.5	3.8	1.9
NO	Norveška	2.9	3.4	3.5	5.1	4.9	3.2
KW	Kuvajt	0.0	0.2	0.0	-1.1	0.7	0.1
ES	Španija	-0.8	0.2	2.5	0.3	0.7	0.0
EG	Egipat	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
IT	Italija	5.7	1.9	7.0	2.7	7.9	3.5
GR	Grčka	-0.2	-0.4	-1.2	-0.3	0.1	0.0
HU	Mađarska	0.3	0.6	0.4	0.1	19.1	23.7
Ostalo	Ostalo	22.1	22.8	26.9	29.1	39.6	22.3
Ukupno		308.8	220.0	255.4	272.1	254.6	341.7

Izvor: Centralna banka Kosova, <https://bqk-kos.org/statistics/time-series/?lang=en>

Među zemljama sa najvećim investicijama SDI, za 2020. godinu, je Nemačka, sa investicijama od 67,5 miliona evra, iako je u odnosu na 2019. zabeležen pad od 3,8%. Švajcarska je druga po investicijama sa 62,4 miliona evra u odnosu na 2019. godinu i porasla je za 0,8 odsto, a slede Albanija sa 39,4 miliona evra, SAD sa 30,4 miliona evra, Austrija sa 27,6 miliona evra itd.

1.4 Finansijsko tržište

Što se tiče efektivnih kamatnih stopa ostalih depozitnih korporacija (ODK), uzimajući prosečne kamatne stope za sektore prikazane u tabeli br. 4, u 2020. godini primećuje se blag pad od 0,1% kamatne stope u odnosu na 2019. godinu.

Efektivna kamatna stopa u industrijskom sektoru iznosi 6.0%.

Tabela 4. Efektivne kamatne stope na kredite ODK-a

Sektori	Kamatna stopa 2019.	Kamatna stopa 2020.
Potrošački krediti	7.0%	6.8%
Hipotekarni krediti	5.7%	5.7%
Poljoprivredni	9.1%	9.3%
Industrijski	6.4%	6.0%
Uslužni	6.3%	6.0%
Ostali sektori	6.3%	6.3%
Prosečna kamatna stopa	6.8%	6.7%

Izvor: Centralna banka Kosova, Godišnji izveštaj 2020.

Tabela 4 odražava rast efektivnih kamatnih stopa u sektoru poljoprivrede, pad se primećuje u četiri sektora, dok kod „Ostali sektori“ i „Hipotekarni krediti“ nije bilo promene.

1.5 Radna snaga

Prema Zakonu o radu na Kosovu, radni odnos može da se zasniva sa bilo kojim licem starosti od osamnaest (18) godina.

Radnu snagu čine zaposlene i nezaposlene osobe, dok se neaktivne osobe ne smatraju delom radne snage.

Tabela 5. Učešće u radnoj snazi 2016 - 2020

Radna snaga	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Učešće radne snage (u %)	38.7%	42.8%	40.9 %	40.5 %	38.3%
Učešće žena u radnoj snazi (u %)	18.6%	20.0%	18.4%	21.1 %	20.8%
Učešće muškaraca u radnoj snazi (u %)	58.3%	65.3%	63.3%	59.7 %	56.0%

Izvor: Agencija za statistiku Kosova / Statistički godišnjak Kosova 2021.

Stopa učešća radne snage tokom 2020. godine je zabeležila pad za 2,2% u odnosu na 2019. godinu.

Učešće žena u radnoj snazi, u 2020. godini je 20,8%, dok je u 2019. godini iznosilo 21,1%, što znači da je došlo do pada učešća žena u radnoj snazi za 0,30%. Učešće muškaraca u radnoj snazi tokom 2020. godine iznosi 56%, u odnosu na 2019. godinu, što znači da je u ovoj kategoriji zabeležen pad od 3,7%.

Stopa nezaposlenosti je procenat radne snage koja nije zaposlena. Radna snaga je definisana kao osnova za ovaj pokazatelj, a ne radno sposobno stanovništvo prikazano u tabeli br. 6.

- Ukupna stopa nezaposlenosti 25.9%
 - Stopa nezaposlenosti među ženama 32.3%
 - Stopa nezaposlenosti među muškarcima 23.5%

Tabela 6. Stopa nezaposlenosti 2016 - 2020

Stopa nezaposlenosti	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Ukupna stopa nezaposlenosti (u %)	27.5%	30.5%	29.6%	25.7 %	25.9%
Stopa nezaposlenosti među ženama (u %)	31.8%	36.6%	33.4%	34.4 %	32.3%
Stopa nezaposlenosti među muškarcima (u %)	26.2%	28.7%	28.5%	22.6 %	23.5%

Izvor: Agencija za statistiku Kosova / Statistički godišnjak Kosova 2021.

Na osnovu tabele br. 6, ukupna stopa nezaposlenosti, tokom 2020. godine, je zabeležila pad za 0,20%, u poređenju sa 2019. godinom.

Tokom perioda 2016-2020. godine, najveća nezaposlenost zabeležena je 2017. godine, sa 30,5%, dok je najmanja bila 2019. godine, sa 25,7%.

Stopa nezaposlenosti među ženama u 2020. godini iznosi 32,3%, dok je u 2019. godini iznosila 34,4%, gde se primećuje pad od 2,1%, dok je kod muškaraca u stopi nezaposlenosti zabeležen rast za 0,9%, odnosno sa 22,6% na 23,5%, u 2020. godini.

DRUGI DEO

SEKTORSKA ANALIZA– SEKTOR C

1. Broj zaposlenih, preduzeća i godišnji promet

Sektorska analiza u ovom izveštaju obuhvata prerađivačku industriju, prema NACE Rev2, podsektore navedene prema kodovima od 10 do 33, u okviru Sektora-C. U ovom delu izveštaja analizirani su podaci, koji se odnose na broj preduzeća, broj zaposlenih, iznos godišnjeg prometa i na izvoz/uvoz.

Prerađivačka industrija- Sektor C, obuhvata fizičku i hemijsku transformaciju materijala, supstance ili sastojka u novom proizvodu, ali ne može biti jedini i univerzalni kriterijum za utvrđenje proizvodne industrije, i kao opšte pravilo, proizvodnja se bavi pretvaranjem sirovina u novi proizvod.

Osim prikazivanja statističkih podataka, analize takođe prikazu kretanja opadanja ili rasta u sektorima industrije, ne samo u poslednjoj godini već i za uporedivi period sa prethodnom godinom kao i kretanja u trogodišnjem periodu.

Uporedni podaci u tabeli br. 7 pokazuju da je tokom poslednje dve godine došlo do povećanja zaposlenosti i prometa, dok je broj preduzeća zabeležio rast u 2020. godini a u 2019. godini zabeležio pad u odnosu na 2018.

Zaposlenje - Udeo prerađivačke industrije u stopi zaposlenosti, prema ekonomskoj aktivnosti, u 2020. godini je povećan za 0,1%, u poređenju sa 2019. godinom.

Sektor C- Prerađivačka industrija, u stopi zaposlenosti po ekonomskoj aktivnosti učestvuje sa 11.8%.³

Tabela 7. Sektor C, broj preduzeća, zaposlenih i promet

Kod	Prerađivačka industrija – Sektor (C)	Broj preduzeća			Broj zaposlenih			Qarkullimi		
		2018. godina	2019. godina	2020. godina	2018. godina	2019. godina	2020. godina	2018. godina	2019. godina	2020. godina
10	Prerada prehrambenih proizvoda	1,244	1,160	1369	6,153	6,725	8,081	223,630,843.00	272,988,285.79	320,080,653
11	Proizvodnja pića	89	74	78	1,822	1,823	2,138	107,448,551.00	118,109,350.97	106,226,278
12	Proizvodnja duvanskih proizvoda	1	1	2	25	44	26	449,889.00	3,820,491.62	1,469,544
13	Proizvodnja tekstila	127	111	176	817	629	802	14,687,985.88	15,382,963.26	16,064,405
14	Proizvodnja odeće	226	210	325	857	856	1,151	7,308,961.05	8,514,956.19	9,958,677
15	Proizvodnja kože i proizvoda od kože	37	29	43	430	379	420	6,812,630.46	7,156,650.38	5,816,943
16	Proizvodnja drva i proizvoda od drva i plute	445	408	477	1,390	1,429	1,766	37,920,774.44	44,504,258.47	46,187,845
17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	97	93	107	430	463	720	23,641,515.80	28,067,238.66	39,799,270

³ Agencija za statistiku Kosova / Anketa radne snage, 2020.

18	Štampanje i reprodukcija snimljenih medija	159	145	177	586	709	785	17,556,813.99	20,090,947.79	19,575,032
19	Proizvodnja koks i rafiniranih naftnih proizvoda	7	6	8	62	109	116	12,461,749.68	17,136,402.83	12,659,485
20	Proizvodnja hemijskih proizvoda	104	85	114	642	624	762	24,145,349.45	27,811,433.84	31,935,510
21	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata	8	4	7	94	89	103	3,681,554.00	1,223,165.01	1,771,159
22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	504	481	572	2,374	2,793	3,513	114,531,279.02	131,057,171.90	140,418,212
23	Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda	478	443	511	3,796	4,454	5,082	195,005,725.73	279,099,052.93	281,102,702
24	Proizvodnja metala	99	93	121	1,051	1,110	1,280	46,172,078.36	90,553,454.17	93,040,815
25	Proizvodnja prerađenih metalnih proizvoda	600	581	736	2,471	2,494	3,112	117,431,916.21	105,628,083.82	116,637,375
26	Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda	21	15	25	54	48	71	1,915,630.00	1,733,787.38	1,820,758
27	Proizvodnja električne opreme	31	27	33	228	215	224	11,337,693.11	13,085,468.61	16,714,116
28	Proizvodnja mašina i p.k.t. opreme	25	28	33	122	131	174	7,840,938.69	8,815,334.17	17,741,140
29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	2	2	N/A	36	47	53	1,018,339.09	1,533,577.98	1,644,936
30	Proizvodnja ostalih prevoznih sredstava	5	2	8	43	44	54	1,779,881.00	1,680,403.73	2,044,626
31	Proizvodnja nameštaja	406	393	514	2,314	2,608	3,833	63,113,256.08	70,687,899.95	94,977,517
32	Ostala proizvodnja p.k.t.	88	80	98	219	266	281	4,777,194.58	7,066,347.56	6,795,081
33	Popravka i ugradnja mašina i opreme	59	62	103	82	89	144	16,765,129.40	6,157,605.19	4,638,213
	Ukupno	4,862	4,533	5,637	26,098	28,179	34,691	1,061,435,679.02	1,281,904,332.20	1,389,120,291.43

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrada DIP / OI

Iz podataka u tabeli br. 7, što se tiče Sektora-C, podaci pokazuju da u 2020. godini imamo povećanje zaposlenosti za 23,11%, a u 2019. godini je zabeležen rast od 7,97% u odnosu na prethodnu godinu.

Takođe, Sektor-C je zabeležio rast i u prometu, u 2020. godini za 8,36% u odnosu na prethodnu godinu kao i za 7,97% u 2019. godini za 20,77% u odnosu na prethodnu godinu. Pored povećanja zaposlenosti i prometa, u 2020. godini došlo je do povećanja broja preduzeća, za 24,35% u odnosu na 2019. godinu.

U okviru Sektora-C, podsektor „Prerada prehrambenih proizvoda“, po zaposlenosti, u 2020. godini, ima najveće učešće, sa 23,29% i povećanjem od 20,16% u odnosu na 2019. Takođe ovaj podsektor je zabeležio porast prometa za 17,25% i broj preduzeća za 18,02%.

Drugi podsektor sa učešćem u okviru Sektora-C je „Proizvodnja mineralnih nemetalnih proizvoda“ sa 14,65% i povećanjem zaposlenosti od 14,09%. Ovaj podsektor je i u 2020. godini zabeležio povećanje broja preduzeća za 15,35% i povećanje prometa za 0,72% u odnosu na prethodnu godinu.

Podsektor „Proizvodnja nameštaja“ zauzima treće mesto sa učešćem od 11,05% u zaposlenosti u okviru Sektora-C i u 2020. godini beleži rast zaposlenosti za 46,96%, ali je rast takođe zabeležio i u druga dva pokazatelja, promet od 34,36% i broj preduzeća za 30,79% u odnosu na prethodnu godinu.

Četvrti podsektor po pokazatelju zaposlenosti, u okviru Sektora-C, je „Proizvodnja proizvoda od gume i plastike“, koji tokom 2020. godine učestvuje sa 10,13% u zaposlenosti i zabeležio je rast za 25,77%, u broju preduzeća za 18,92% kao i u godišnjem prometu za 7,14%.

Peti podsektor po zaposlenosti, u okviru Sektora-C, je „Proizvodnja prerađenih metalnih proizvoda“, sa učešćem od 8,97%, koje je tokom 2020. godine povećano za 24,79%. Takođe, ovaj podsektor je zabeležio povećanje broja preduzeća za 26,68% i prometa za 10,42% u odnosu na prethodnu godinu.

Šesti podsektor je „Proizvodnja pića“, sa učešćem zaposlenosti od 6,16%, u 2020. godini, beleži rast zaposlenosti za 17,26%, i povećanje broja preduzeća za 5,41%, ali uz smanjenje prometa za 10,06% u odnosu na prethodnu godinu.

Sledeći podsektor po zaposlenosti, u 2020. godini, je „Proizvodnja drva i proizvoda od drva i plute“, sa učešćem od 5,09% i povećanjem zaposlenosti za 23,63%, povećanjem broja preduzeća za 16,91% i povećanjem prometa za 3,78% u odnosu na 2019. godinu.

Osmi podsektor sa učešćem u zaposlenosti u okviru Sektora-C je „Proizvodnja metala“, sa 3,69% i u 2020. godini beleži povećanje zaposlenosti za 15,35%, povećanje broja preduzeća za 30,11% i povećanje u prometu za 2,75 % u odnosu na prethodnu godinu.

Podsektor „Proizvodnja odeće“ ima učešće u zaposlenosti od 3,32%, sa povećanjem zaposlenosti u 2020. godini za 34,41% i povećanjem broja preduzeća za 54,76% i prometa za 16,96% u odnosu na 2019. godinu.

Podsektor „Proizvodnja tekstila“ ima učešće u zaposlenosti od 2,31%, u 2020. godini, beležio je rast od 27,49%, povećanje broja preduzeća za 58,56% i povećanje prometa za 4,43% u odnosu na 2019. godinu.

Podsektor „Štampanje i reprodukcija snimljenih medija“ ima učešće u zaposlenosti od 2,26%, uz povećanje zaposlenosti u 2020. godini za 10,75%, takođe i povećanje broja preduzeća za 22,07%, dok je smanjen promet za 2,57% u odnosu na prethodnu godinu.

Podsektor „Proizvodnja hemijskih proizvoda“ ima učešće u zaposlenosti od 2,20%, u 2020. godini, beleži rast zaposlenosti od 22,11%, kao i povećanje broja preduzeća za 34,12% i povećanje u prometu za 14,83% u odnosu na 2019. godinu.

Podsektor „Proizvodnja papira i proizvoda od papira“ ima učešće u zaposlenosti od 2,08%, sa povećanjem u 2020. godini na 55,61%, povećanjem broja preduzeća za 15,05% i u prometu od 41,8% u odnosu na prethodnu godinu.

Podsektor „Proizvodnja kože i proizvoda od kože“ u 2020. godini učestvuje u zapošljavanju Sektora-C, sa 1,21% i povećanjem od 10,83%, povećanjem broja preduzeća za 48,28%, dok je smanjenje u prometu za 18,72% u odnosu na prethodnu godinu.

Podsektor „Ostali proizvodi p.k.t.“ imaju učešće zaposlenosti od 0,81%, u 2020. godini, zabeležio je povećanje za 5,57%, kao i povećanje broja preduzeća za 22,5%, dok je pad prometa za 3,84% u odnosu na 2019. godinu.

Podsektor „Proizvodnja električne opreme“ beleži učešće od samo 0,65% u zaposlenosti, tokom 2020. godine zabeležen je rast od 4,27%, takođe povećanje broja preduzeća za 22,22%, i povećanje prometa za 27,73% , u odnosu na prethodnu godinu.

Podsektor „Proizvodnja mašina i p.k.t. opreme“, ima učešće u zaposlenosti od 0,5%, u 2020. godini beleži povećanje za 32,75%, povećan je broj preduzeća za 17,86%, a promet preko 100% u odnosu na prethodnu godinu.

Podsektor „Popravka i ugradnja mašina i opreme“, ima učešće u zapošljavanju Sektora-C, od 0,42%, u 2020. godini beleži rast od 61,65%, kao i povećanje broja preduzeća od 66,13 %, dok je promet smanjen za 24,68% u odnosu na 2019. godinu.

Podsektor „Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih derivata“, ima učešće zaposlenosti od 0,33%. U 2020. godini došlo je do povećanja zaposlenosti za 6,26% i povećanja broja preduzeća za 33,33%, dok je pad u prometu zabeležio za 26,13% u odnosu na prethodnu godinu.

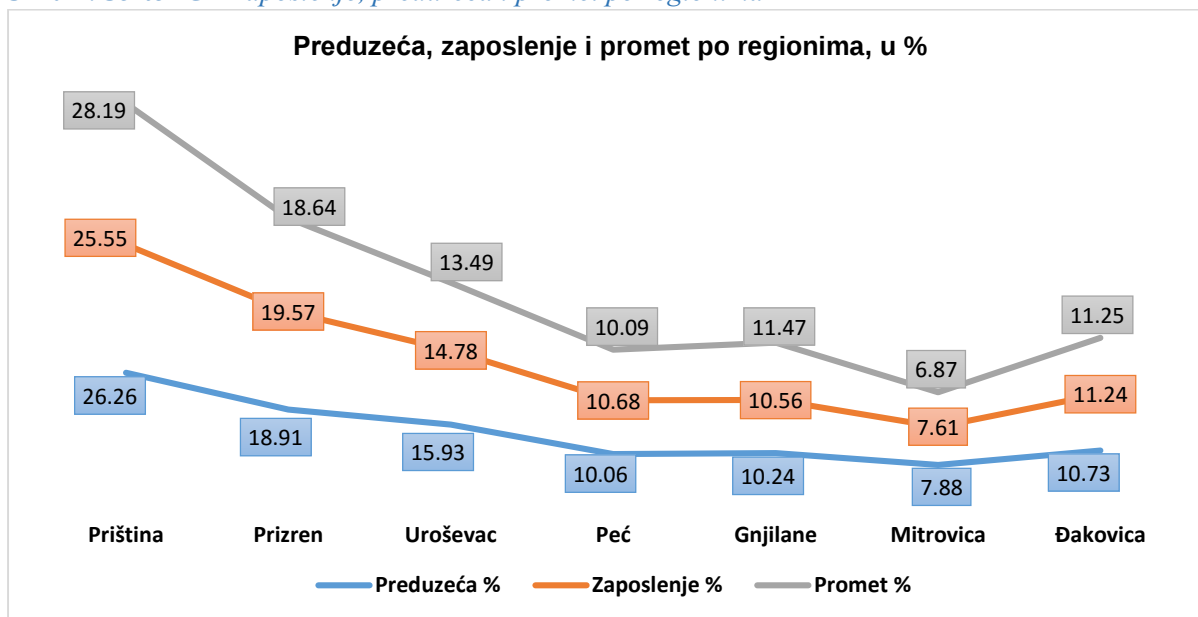
Podsektor „Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda“, učestvuje u zapošljavanju Sektora-C sa 0,20%. U 2020. godini došlo je do povećanja zaposlenosti za 48,95%, broja preduzeća za 66,67% i prometa za 5,02% u odnosu na prethodnu godinu.

Podsektor „Proizvodnja ostalih prevoznih sredstava“ ima učešće u zaposlenosti od samo 0,16% u okviru Sektora-C. U 2020. godini zabeležio je povećanje zaposlenosti od 22,03%, povećanje prometa od 21,67%, dok je zabeležio porast sa 2 na 8 preduzeća, u odnosu na prethodnu godinu.

U okviru Sektora-C, podsektor sa najnižim potencijalom za zapošljavanje označen je u „Proizvodnji duvanskih proizvoda“ sa učešćem od svega 0,07%, i smanjenjem od 41,35%, tokom 2020. Takođe, ovaj podsektor je najveći pad zabeležio u prometu, od 61,54%, ali povećanje broja preduzeća od 100% u odnosu na 2019.

Iz podataka tabele br. 7, možemo reći da se, analizirajući opštu ekonomsku situaciju u zemlji kao rezultat uticaja pandemije Covid-19, može uočiti da podsektor „Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata“ iako sa malim učešćem od samo 0,30% , u okviru Sektora-C, u 2020. godini beleži rast od 16,06% u zaposlenosti, visok rast od 75%, u broju preduzeća i godišnji promet od 44,8% u odnosu na prethodnu godinu.

Slika 1. Sektor C – zaposlenje, preduzeća i promet po regionima

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrada DIP / OI

Iz podataka prikazanih na slici br.1 primećujemo da sa najvećim brojem preduzeća u Sektoru-C, vodi region Prištine sa 26,26%, sa najvećim brojem zaposlenih sa 25,55% kao i po prometu sa 28,19%.

Prema ovim pokazateljima, na drugom mestu je region Prizrena sa brojem preduzeća od 18,91%, sa brojem zaposlenih 19,57% i sa godišnjim prometom od 18,64%.

Region Uroševca sa prikazanim podacima se nalazi na trećem mestu, sa brojem preduzeća od 15,93%, sa zaposlenima 14,78% i sa godišnjim prometom od 13,49%, u poređenju sa ostalim regionima.

Region Peći zauzima četvrto mesto sa brojem preduzeća 10,06%, zaposlenima 10,68% i sa godišnjim prometom od 10,09%.

Na petom mestu je region Gnjilana sa 10,24% po broju preduzeća, zatim sa 10,56% zaposlenih, dok sa godišnjim prometom od 11,47% je na četvrtom mestu.

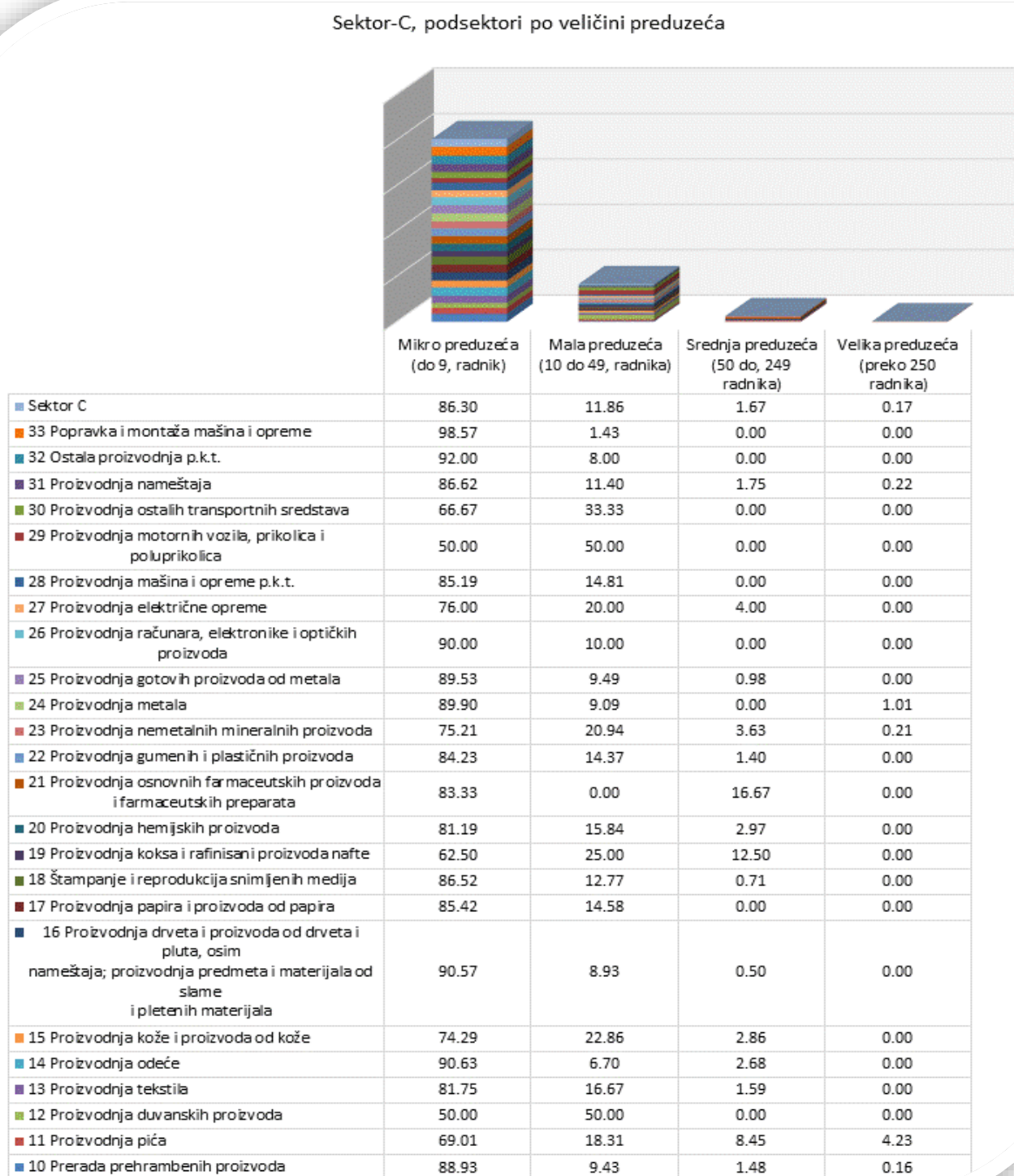
Region Đakovice je svrstan na šestom mestu po broju preduzeća sa 10,73% sa 11,24% zaposlenih što ovaj region svrstava na četvrto mesto po zaposlenosti i sa godišnjim prometom od 11,25%.

Region Mitrovice zauzima sedmo mesto sa brojem preduzeća od 7,88% sa 7,61% zaposlenih i sa prometom od 6,87%. Iz analize ovih podataka možemo zaključiti da u nekim regionima imamo povećanje pokazatelja, npr. u zaposlenosti kao ishod postizanja trgovinskih sporazuma sa dimenzijama i u izvozu kao što je slučaj regiona Đakovice sa preduzećima u podsektorima tekstila, drva i nameštaja.

1.1. Preduzeća po veličini i podsektorima

U okviru ekonomskog razvoja, procenjujući značaj Sektora-C i na osnovu statističke analize, obrađeni su podaci i u smislu veličine preduzeća u podsektorima prerađivačke industrije za 2020. godinu.

Slika 2. Sektor-C, podsektori po veličini preduzeća

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađena od OPI/OI

Podaci prikazani na slici br. 2, Sektor-C, prema veličini preduzeća pokazuju da na Kosovu, 86,3% su mikro preduzeća, zatim 11,86% su mala preduzeća, 1,67%, srednja preduzeća i 0,17% velika preduzeća. U okviru Sektora-C (10-33) samo pet podsektora pripada kategoriji velikih preduzeća.

Iz kategorije mikro preduzeća, podsektor sa najvećim brojem preduzeća je „Popravka i ugradnja mašina i opreme“ sa ukupno 98,57% od ukupnog broja preduzeća u ovoj kategoriji, zatim podsektor "Ostali proizvodi p.k.t", sa 92% a treći prema ovom redosledu nalazi se podsektor "Proizvodnja odeće" sa 90,63%.

U kategoriji malih preduzeća, pod sektori „Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica“ i „Proizvodnja duvanskih proizvoda“ učestvuju sa po 50%, po broju preduzeća u okviru Sektora-C, dok podsektor "Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda" sa 25% od ukupnog broja.

U kategoriji srednjih preduzeća vode podsektor „Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata“ sa 16,67%, slede preduzeća u podsektoru „Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda“ sa 12,5% a treći u kategoriji srednjih preduzeća svrstava se podsektor „Proizvodnja pića“ sa 8,45%.

Prema proceni analiziranih podataka, u kategoriji velikih preduzeća u ekonomiji zemlje postoji mali broj preduzeća. Podsektor sa najvećim brojem preduzeća iz ove kategorizacije je „Proizvodnja pića“ sa 4,23%, zatim podsektor „Proizvodnja metala“ sa 1,01%, a na trećem mestu je podsektor „Proizvodnja nameštaja“ sa 0,22 %, a četvrti je podsektor „Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda“ sa 0,21% a na kraju se svrstava podsektor „Prerada prehrambenih proizvoda“ sa 0,16%. Vredi napomenuti da većina podsektora koji čine nomenklaturu Sektora C ne pripada kategoriji velikih preduzeća.

U okviru Sektora-C, u podsektor „Prerada metala“ nalazi se 89,9% mikro preduzeća, 9,09% malih preduzeća, dok iz kategorije srednjih preduzeća imamo 0%, usled rezultata da ova poslovanja iz ovog podsektora su se razvila (povećali proizvodne kapacitete i broj zaposlenih) i prešli u kategoriju velikih preduzeća za 1,01%, u okviru Sektora-C.

Podsektor „Proizvodnja nameštaja“, ekonomsku delatnost odvija u 86,62% mikro preduzeća, 11,4% mala preduzeća, 1,75% u srednjim preduzećima i 0,22% u kategoriji velikih preduzeća.

U podsektoru „Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda“ imamo 75,21% mikro preduzeća, 20,94% malih, 3,63% srednjih i 0,21% velikih preduzeća. Iz ove kategorizacije imamo i podsektor sa učešćem u svim kategorijama preduzeća, a to je „Prerada prehrambenih proizvoda“ koji ekonomsku delatnost obavlja u 88,93% mikro preduzeća, 9,43% u malim, 1,48% u srednjim i 0,16% u velikim preduzećima. Poslednji sa učešćem u svim kategorijama preduzeća po veličini, svrstava se podsektor „Proizvodnja pića“ sa 69,01%, u mikro preduzećima 18,31% u malim, 8,45%, u srednjim i 4,23% u velikim preduzećima gde u ovoj kategorizaciji ima najveći procenat po broju preduzeća u okviru Sektora-C, za 2020. godinu.

2. Izvoz i uvoz sa zemljama EU, CEFTA-e, EFTA-e i drugim zemljama, za Sektor - C (prerađivačka industrija)

Pokazatelj broja izvoznih preduzeća prema podsektorima prerađivačke industrije pokazuje učešće preduzeća u izvozu. Prema OECD-u „manje od 10% preduzeća su izvoznici u sve zemlje“⁴.

Od ukupno 5.637 preduzeća u okviru sektora C, 1007 ili 17,9% su izvozna preduzeća.

Podaci u tabeli br.8 odražavaju vrednosti uvoza i izvoza sa zemljama CEFTA-e, EFTA-e, EU-a i drugim zemljama, za podsektore Sektora-C, za godine 2018-2020.

Sektor-C, u ukupnom izvozu učestvuje sa 84%

• Izvozi, Sektor – C

Ukupna vrednost izvoza za 2020. godinu u zemlje EU-a, CEFTA-e, EFTA-e i druge zemlje iznosila je 474,88 miliona evra, dok je sektor prerađivačke industrije u ukupnom izvozu učestvovao sa vrednošću od 398,46 miliona evra ili oko 84%.

Podaci u tabeli br. 8, pokazuju da je rast izvoza Sektora-C, za 2020. godinu veći za 36,6% u odnosu na 2019. godinu, budući da je rast izvoza u 2019. godini u odnosu na 2018. godinu iznosio 12,95%.

Izvozi tokom 2020. godine u Sektoru-C dominiraju podsektor „Proizvodnja metala“ sa učešćem od 28,21%, dok u odnosu na 2019. godinu ovaj podsektor povećan je za 48,17%. Zemlje sa kojima je ostvaren najveći izvoz iz ovog podsektora su: Albanija sa 41,04%, Italija sa 16,45%, Severna Makedonija sa 8,11%, Srbija sa 7,84%, itd.

Eksponencijalni rast izvoza sa Kosova u podsektoru „Proizvodnja metala“ u 2020. godini, zabeležen je u Sloveniji, Švedskoj, Albaniji, Velikoj Britaniji i Holandiji.

Vredi napomenuti da dok Kosovo u 2019. godini nije izvozilo u Kinu, u 2020. godini je izvezlo proizvode ovog podsektora u iznosu od 2,97 miliona evra.

Na drugom mestu je sektor „Proizvodnja proizvoda od plastike i gume“ sa učešćem od 14,63%, u okviru Sektora-C, dok je ovaj podsektor povećan za 13,19% u odnosu na 2019. godinu. Proizvodi ovog podsektora uglavnom se izvezeni u Švajcarsku sa 18,15%, Nemačku sa 18,04%, Holandiju sa 14,98%, Srbiju sa 8,37% i Albaniju sa 7,86%.

Značajan rast izvoza Kosova, u podsektoru „Proizvodnja proizvoda od plastike i gume“ u 2020. godini zabeležen je u Francuskoj u iznosu od 1,46 miliona evra sa 646 hiljada evra koliko je

⁴ Exports by enterprise size class - OECD i Library / https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/entrepreneur_aag-2013-11-en.pdf?

iznosio u 2019. godini. Na drugom mestu sa rastom izvoza se svrstava Belgija sa 96%, zatim Švajcarska sa 41%, Nemačka sa 23%, Albanija sa 21%.

Jedna od zemalja sa kojima je Kosovo imalo izvoz velike vrednosti u 2019. godini bila je Holandija sa 10,3 miliona evra, dok je 2020. godine izvoz smanjen za 8,73 miliona evra ili 15%. Smanjenje izvoza proizvoda u ovom podsektoru zabeleženo je i u Severnoj Makedoniji, za 6,5%.

Na trećem mestu prema učešću u izvozu, svrstava se podsektor „Proizvodnja nameštaja“ sa 8,42% i rast od preko 100% u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi nameštaja se uglavnom izvoze u SAD sa 35,74%, u Švajcarsku sa 25,54%, u Nemačku sa 12,18% itd.

Zemlja u koju se najviše izvozi u podsektoru „Proizvodnja nameštaja“ 2020. godine, su: SAD u vrednosti od oko 12 miliona evra, dok u 2019. godini vrednost izvoza je bila oko 155 hiljada evra. Ovo povećanje izvoza Kosova sa SAD-om je ishod sporazuma o prodaji dušeka. Na drugom mestu je Holandija sa povećanjem od 441 hiljadu evra sa oko 50 hiljada evra u 2019. godini, što pokazuje da vrednost izvoza Kosova u ovu zemlju je višestruko povećana. U 2020. godini, Albanija je na trećem mestu sa povećanjem od 95% u poređenju sa 2019. godinom, dok je izvoz Kosova povećan za preko 40% iz Austrije, Švajcarske i Makedonije. Vredi napomenuti da, dok 2019. godine Kosovo nije izvozilo u Kanadu, u 2020. godini je izvezlo u iznosu od 1,68 miliona evra.

U okviru podsektora, četvrti po redu u izvozu je podsektor „Prerada prehrambenih proizvoda“ sa 8,38%, koji je u 2020. godini povećan za 17,51% u odnosu na prethodnu godinu. Prehrambeni proizvodi izvezeni su u Albaniju 16,51%, u Nemačku 14,74%, u Srbiju 13,8%, Severnu Makedoniju i 10,45% itd.

Povećanje izvoza Kosova u podsektoru „Prerada prehrambenih proizvoda“ u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu je u Nemačkoj sa 95%, u Srbiji sa 53%, u Švedskoj sa 38% itd.

Značajan pad izvoza zabeležen je u Austriji za 42%, u Bosni i Hercegovini za 29% i u Severnu Makedoniju za 4%. U podsektoru „Proizvodnja pića“ u okviru Sektora-C učestvuje sa 7,45% sa povećanjem izvoza za 3,49% u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi pića izvezeni su u Albaniju sa 46,80%, u Severnu Makedoniju sa 15,72%, u Bugarsku sa 5,98%, u Hrvatsku sa 5,73% itd.

Podsektor „Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda“ ima udeo u izvozu sa 7,96% i značajno povećanje od 35,3% u odnosu na 2019. godinu. Izvoz ovih proizvoda najvećim delom se ostvaruje u Švajcarsku sa 17,83%, u Nemačku sa 15,9% , u Albaniji sa 12,36%, u Holandiji sa 9,34% itd.

Povećanje izvoza Kosova u 2020. godini u podsektoru „Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda“ u odnosu na 2019. godinu je u Francuskoj sa preko 100%, u Holandiji sa 71%, u

Nemačkoj i Albaniji sa 56% i u Belgiji za 55%. Dok je u Kazahstanu zabeležen pad izvoza za 34% i u Severnoj Makedoniji blagi pad od 3%.

U okviru sektora "Proizvodnja hemijskih proizvoda" u okviru Sektora-C, učestvuje u izvozu sa 4,93% sa velikim rastom od preko 100%, odnosu na prethodnu godinu. Ovi proizvodi su izvezeni u Albaniju sa 15,85%, u Veliku Britaniju sa 12,41%, u Italiju sa 11,89%, u Nemačku sa 10,3% itd.

Eksponencijalni rast izvoza Kosova u 2020. godini u podsektoru „Proizvodnja hemijskih proizvoda“ zabeležen je sa Velikom Britanijom u iznosu od 2,44 miliona evra od 12 hiljada evra koliko je bilo u 2019. godini kao i sa Švedskom od oko 32 hiljade evra na 690 hiljada evra u 2020. godini. Dok Kosovo nije izvozilo 2019. u Češku u 2020. godine, izvezilo je u iznosu od 517 hiljada evra.

Podsektor „Proizvodnja pića“ u okviru Sektora-C učestvuje sa 7,45% sa povećanjem izvoza od 3,49% u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi od pića izvezeni su u Albaniju sa 46,80%, u Severnu Makedoniju sa 15,72%, u Bugarsku sa 5,98%, u Hrvatsku sa 5,73% itd.

Povećanje izvoza Kosova u podsektoru „Proizvodnja pića“ u 2020. godini u odnosu na 2019. imamo u Nemačkoj sa 53%, u Hrvatskoj sa 30%, u Bugarskoj sa 28%, u Švajcarskoj sa 26% itd.

Dok u Srbiji zabeležen je pad izvoza za 39%, u Crnoj Gori za 38%, u Bosni i Hercegovini za 25% itd.

Podsektor „Proizvodnja tekstila“ u okviru Sektora-C učestvuje sa 4,5% sa povećanjem izvoza od preko 100% u odnosu na prethodnu godinu. Tekstilni proizvodi se izvoze u SAD sa 42%, u Nemačku sa 12%, u Albaniju sa 11% itd.

Eksponencijalni rast izvoza Kosova u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu zabeležen je u podsektoru „Proizvodnja tekstila“ u SAD u vrednosti od 625 hiljada evra na 7,62 miliona evra, u Libanu od 42 hiljade evra na 543 hiljade evra, u Švajcarskoj od 82 hiljade evra na 351 hiljadu evra a u Albaniji od 651 hiljada evra na 1,9 miliona evra, dok pad izvoza zabeležen je u Nemačkoj za 4%.

Podsektor „Proizvodnja odeće“ u okviru Sektora-C učestvuje sa 1,29% sa povećanjem izvoza od 57% u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi odeće se izvoze u SAD sa 33%, u Italiju sa 11%, u Nemačku sa 9%, Švajcarsku sa 7% itd.

Eksponencijalni rast izvoza Kosova, u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu zabeležen je u podsektoru „Proizvodnja odeće“, u SAD u vrednosti sa 384 hiljade evra na 1,69 miliona evra i u Australiji sa 20 hiljada evra na 122 hiljade evra. Takođe, povećanje izvoza od preko 100 % zabeleženo je u Švajcarskoj, Nemačkoj i Kataru. Pad izvoza zabeležen je u Holandiji za 57%, u Severnoj Makedoniji za 27%, u Italiji za 8% itd.

Podsektor „Proizvodnja kože i proizvoda od kože“ u okviru Sektora-C učestvuje sa 0,59% i padom izvoza od 24% u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi od kože izvoze se u Francusku 30%, u Albaniju 29%, u Poljsku 23% itd.

Povećanje izvoza Kosova u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu u podsektoru „Proizvodnja kože i proizvoda od kože“ zabeleženo je u Albaniji sa 214 hiljada evra na 667 hiljada evra. Vredi napomenuti da Kosovo nije izvozilo proizvode ovog podsektora 2019. godine u Poljsku, a 2020. godine je izvezlo u iznosu od 536 hiljada evra. Visok pad izvoza zabeležen je u Italiji za 84%, u Francuskoj za 43% itd.

Podsektor „Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute, osim nameštaja; proizvodnja proizvoda od slame i pletiva“ u okviru Sektora-C učestvuje sa 2,61% i povećanjem izvoza od 35,6% u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi od drveta i plute izvoze se u Švajcarsku sa 36,5%, u Nemačku sa 28,12% itd. Povećanje izvoza Kosova u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu u ovom podsektoru označeno je u Nemačkoj sa 96%, u Švajcarskoj sa 51% itd. Vredi napomenuti da je Kosovo izvozilo u Grčku iako ne u velikoj vrednosti sa 23 hiljade evra koliko je iznosilo 2019. godine na 164 hiljade u 2020. godini. Pad izvoza zabeležen je u Albaniji za 30%, u Sloveniji za 8%, u Severnoj Makedoniji za 5% itd.

Podsektor „Proizvodnja papira i proizvoda od papira“ u okviru Sektora-C učestvuje sa 0,73% sa povećanjem izvoza za 41,9% u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi od papira izvezeni su u Albaniju 37,6%, u Severnu Makedoniju 23,4% itd. Povećanje izvoza Kosova u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu u ovom podsektoru zabeleženo je u Albaniji, Nemačkoj, Francuskoj, Srbiji i Crnoj Gori sa preko 100% vrednosti. U 2020. godini novo izvozno tržište za proizvode od papira je Austrija u vrednosti od 123 hiljade evra. Pad izvoza zabeležen je u Bosni i Hercegovini za 46%, u Severnoj Makedoniji za 30% itd.

Podsektora "Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda" u okviru Sektora-C učestvuje sa 2,4% sa povećanjem izvoza za 26,63% u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi ovog podsektora izvoze se u Švajcarsku sa 22%, u Albaniju sa 17%, u Severnu Makedoniju sa 14%, u Nemačku i Crnu Goru sa po 13% itd.

Rast izvoza Kosova u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu, zabeležen je u Crnoj Gori, Hrvatskoj i Rumuniji sa preko 100% vrednosti dok oko 40% izvezeno je u Švajcarsku i Srbiju. U 2020. godini novo izvozno tržište za nemetalne mineralne proizvode je Republika Koreja u vrednosti od 96 hiljada evra. Pad izvoza zabeležen je u Italiji za 48%, u Albaniji za 2,7% itd.

• Uvozi, Sektor-C

Ukupan uvoz iz zemalja EU, CEFTA-e, EFTA-e i drugih zemalja, za 2020. godinu je 3,29 milijardi evra, dok je Sektor C učestvovao sa vrednošću od 3,06 milijardi evra ili oko 93%.

Sektor-C, u ukupnom uvozu učestvuje sa 93%.

Uvozom tokom 2020. godine u Sektoru-C dominira podsektor „Prerada prehrambenih proizvoda“ sa 15,24%, iako u odnosu na 2019. godinu ovaj podsektor je imao blagi rast od 1,61%. Ovi proizvodi su uvezeni iz Nemačke za 9,20%, iz Italije za 9,16%, iz Severne Makedonije za 9%, iz Turske za 7,67%, iz Srbije za 6,92% itd.

Na drugom mestu je sektor „Proizvodnja prikolica i poluprikolica za motorna vozila“ sa učešćem od 8,76% u uvozu Sektora-C, ali sa smanjenjem od 10,53% u odnosu na prethodnu godinu. Ova vozila su uvezena iz Nemačke za 69,88%, iz Francuske za 5,32%, iz Velike Britanije za 3,79%, iz Italije za 2,46% itd.

Podsektor „Proizvodnja hemijskih proizvoda“ zauzima treće mesto po uvozu sa učešćem od 8,40% a povećan je za 8,03% u odnosu na 2019. godinu. Hemijski proizvodi se uglavnom uvoze iz Nemačke sa 12,89%, iz Turske sa 12,76%, iz Italije sa 5,95%, iz Severne Makedonije sa 5,78%, iz Slovenije sa 3,02% itd.

Na četvrtom mestu je podsektor "Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda", sa učešćem u Sektoru C od 8,07% i padom od 37,58% u odnosu na prethodnu godinu. Ovi proizvodi uvezeni su iz Grčke za 31,23%, iz Rusije za 9,16%, iz Severne Makedonije za 8,34%, iz Italije za 8,28%, iz Izraela za 8,19% itd.

Industrija proizvodnje metala iako u uvozu zauzima peto mesto u okviru Sektora-C, učestvuje sa 7,88% i zabeležila je pad za 8,81% u odnosu na 2019. godine. Iz Albanije se uvozi metalni proizvodi za 35,45%, iz Severne Makedonije 10,9%, iz Turske za 9,36%, Bosne i Hercegovine 6,98% itd.

Podaktivnost „Proizvodnja mašina i opreme“ u 2020. godini u okviru Sektora-C učestvuje sa 6,75% ali je zabeležio pad za 5,14% u odnosu na 2019. godinu. Iz Kine se uvozi 21,25%, iz Nemačke 18,73%, iz Turske za 16,78%, iz Italije za 12,48% itd.

Ocenjen prema učešću u okviru Sektora-C, podsektor „Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda“ zauzima sedmo mesto sa 5,59%, uz skromno povećanje uvoza od 2,15% u odnosu na prethodnu godinu. Ovi proizvodi uvezeni su iz Albanije za 19,93%, iz Severne Makedonije za 16,23%, iz Kine za 10,12%, iz Turske za 8,23% itd.

Posmatrajući tabelu br. 8, najveći broj podsektora koji pripadaju Sektoru-C, tokom 2020. godine je zabeležio pad uvoza u odnosu na prethodnu godinu što je dobar pokazatelj s obzirom na činjenicu da ekonomija naše zemlje ima dubok trgovinski disbalans. Prema tome, ova godina daje nadi povećanju izvoza i zameni uvoza.

Tabela 8. Vrednost izvoza i uvoza sa CEFTA-om, EFTA-om, EU-om i drugim zemljama 2018 – 2020.

Kod	Industrija za prerađu, Sektor-C	Izvoz			Bilans		Uvoz			Bilans	
		2018	2019	2020	Razlika (2020>2019)	Razlika % (2020>2019)	2018	2019	2020	Razlika (2020 >2019)	Razlika u % (2020>2019)
10	Prerada prehrambenih proizvoda	34,588,451.58	28,424,151.36	33,402,372.88	4,978,221.52	17.51	430,684,698.03	459,196,871.23	466,609,046.82	7,412,175.59	1.61
11	Proizvodnja pića	27,565,225.96	28,665,800.23	29,666,793.39	1,000,993.16	3.49	78,580,037.59	82,588,664.30	77,586,544.73	(5,002,119.57)	(6.06)
12	Proizvodnja duvanskih proizvoda	-	-	-	-		64,847,952.16	68,512,606.49	63,009,976.51	(5,502,629.98)	(8.03)
13	Proizvodnja tekstila	6,136,824.19	7,875,908.03	17,948,552.17	10,072,644.14	127.89	58,660,751.55	56,796,552.95	66,662,771.63	9,866,218.68	17.37
14	Proizvodnja odeće	2,179,544.62	3,293,023.19	5,156,424.34	1,863,401.15	56.59	105,171,177.93	118,008,278.57	98,738,284.03	(19,269,994.54)	(16.33)
15	Proizvodnja kože i proizvoda od kože	2,735,479.11	3,080,819.54	2,335,812.77	(745,006.77)	(24.18)	44,554,440.03	49,380,964.63	38,212,879.80	(11,168,084.83)	(22.62)
16	Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i pluta, osim nameštaja; proizvodnja predmeta i materijala od slame i pletenih materijala	5,408,715.00	7,677,012.54	10,409,819.21	2,732,806.67	35.60	69,299,228.65	75,584,593.05	68,913,586.17	(6,671,006.88)	(8.83)
17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	2,420,018.61	2,039,439.64	2,893,870.02	854,430.38	41.90	58,497,122.07	61,938,776.04	58,771,929.99	(3,166,846.05)	(5.11)
18	Štampanje i reprodukcija snimljenih medija	-	-	-	-		430,172.03	192,046.50	140,039.96	(52,006.54)	(27.08)
19	Proizvodnja koksa i rafinirani proizvoda nafte	1,344,980.72	2,655,565.82	1,428,173.61	(1,227,392.21)	(46.22)	393,716,432.65	395,650,224.84	246,979,760.45	(148,670,464.39)	(37.58)
20	Proizvodnja hemijskih proizvoda	5,867,275.26	8,160,771.92	19,634,905.19	11,474,133.27	140.60	226,642,896.45	237,989,157.53	257,101,389.35	19,112,231.82	8.03
21	Proizvodnja osnovnih	1,874,824.80	931,976.93	735,067.86	(196,909.07)	(21.13)	69,038,489.78	69,624,461.97	93,239,025.99	23,614,564.02	33.92

	farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata										
22	Proizvodnja gumenih i plastičnih proizvoda	46,454,152.31	51,494,994.46	58,284,613.04	6,789,618.58	13.19	151,108,932.16	155,217,193.08	151,630,341.62	(3,586,851.46)	(2.31)
23	Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda	7,843,754.76	7,592,128.25	9,613,701.30	2,021,573.05	26.63	166,279,334.09	167,647,853.52	171,245,487.79	3,597,634.27	2.15
24	Proizvodnja metala	63,135,997.19	75,872,939.29	112,420,890.58	36,547,951.29	48.17	263,854,273.63	264,476,551.92	241,185,291.40	(23,291,260.52)	(8.81)
25	Proizvodnja gotovih proizvoda od metala	21,478,381.68	23,451,261.04	31,730,428.78	8,279,167.74	35.30	110,032,985.05	112,031,510.36	124,107,528.74	12,076,018.38	10.78
26	Proizvodnja računara, elektronike i optičkih proizvoda	3,019,765.97	5,318,945.82	8,256,502.33	2,937,556.51	55.23	110,119,840.51	108,667,847.51	108,189,194.60	(478,652.91)	(0.44)
27	Proizvodnja električne opreme	2,254,567.39	4,180,545.40	3,768,112.38	(412,433.02)	(9.87)	149,458,728.23	148,011,315.93	151,215,298.70	3,203,982.77	2.16
28	Proizvodnja mašina i opreme p.k.t.	6,554,436.54	8,057,317.86	9,424,222.44	1,366,904.58	16.96	214,632,826.68	217,871,513.60	206,678,136.71	(11,193,376.89)	(5.14)
29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	2,180,302.39	2,924,958.97	4,086,495.42	1,161,536.45	39.71	253,292,372.42	299,743,201.02	268,176,636.63	(31,566,564.39)	(10.53)
30	Proizvodnja ostalih transportnih sredstava	43,898.84	87,518.23	106,339.81	18,821.58	21.51	10,480,382.61	8,368,461.37	15,983,817.52	7,615,356.15	91.00
31	Proizvodnja nameštaja	10,541,831.77	15,316,687.30	33,561,425.11	18,244,737.81	119.12	49,638,936.13	49,691,848.08	38,988,969.43	(10,702,878.65)	(21.54)
32	Ostala proizvodnja p.k.t.	4,623,853.10	4,599,984.53	3,596,557.03	(1,003,427.50)	(21.81)	42,744,366.08	46,106,308.49	47,986,428.74	1,880,120.25	4.08
	Ukupno	258,252,281.79	291,701,750.35	398,461,079.66	106,759,329.31	36.60	3,121,766,376.51	3,253,296,802.98	3,061,352,367.31	(191,944,435.67)	(5.90)

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađena od strane OPI/OI

2.1. Izvoz i uvoz sa zemljama EU

Izvoz u zemlje EU, za 2020. godinu, vredi 144,17 miliona evra, što znači da je povećan za 38 %, dok je vrednost uvoza 1,41 milijardu evra i predstavlja pad uvoza za oko 12,46 % u odnosu na 2019. godinu.

Na osnovu tabele br. 9, u ukupnim trgovinskim razmenama za 2020, Kosovo – EU, izvoz učestvuje sa 9,26%, dok uvoz sa 90,74% možemo reći da imamo trend rasta izvoza u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 9. Vrednost izvoza i uvoza sa zemljama EU za 2018-2020.

Kod	Industrija za preradu, Sektor-C	Izvoz			Bilans		Uvoz			Bilans	
		2018	2019	2020	Razlika	Razlika u %	2018	2019	2020	Razlika	Razlika u %
					(2020 >2019)	(2020>2019)				(2020 >2019)	(2020>2019)
10	Prerada prehrambenih proizvoda	15,082,335.64	10,200,710.55	13,178,958.60	2,978,248.05	29.2	199,105,288.62	270,298,066.20	261,901,243.38	(8,396,822.82)	(3.11)
11	Proizvodnja pića	4,995,245.58	5,473,128.63	6,456,618.94	983,490.31	17.97	26,021,867.32	55,107,797.10	40,596,444.54	(14,511,352.56)	(26.33)
12	Proizvodnja duvanskih proizvoda	-	-	-	-		41,792,056.23	49,255,240.41	46,168,805.65	(3,086,434.76)	(6.27)
13	Proizvodnja tekstila	2,467,159.55	3,788,717.63	3,840,869.08	52,151.45	1.38	7,977,414.19	7,929,205.65	7,127,854.00	(801,351.65)	(10.11)
14	Proizvodnja odeće	1,061,574.28	2,042,388.01	1,890,517.46	(151,870.55)	(7.44)	8,205,765.46	7,432,895.22	5,676,436.48	(1,756,458.74)	(23.63)
15	Proizvodnja kože i proizvoda od kože	2,128,796.75	2,570,831.25	1,442,825.65	(1,128,005.60)	(43.88)	3,763,189.55	4,252,600.02	3,238,301.52	(1,014,298.50)	(23.85)
16	Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i pluta, osim nameštaja; proizvodnja predmeta i materijala od slame i pletenih materijala	1,357,154.93	3,112,584.10	4,743,204.51	1,630,620.41	52.39	24,746,781.03	38,620,394.41	30,195,842.71	(8,424,551.70)	(21.81)
17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	117,955.83	192,086.18	590,510.97	398,424.79	207.42	24,803,665.74	34,051,389.79	27,748,346.19	(6,303,043.60)	(18.51)
18	Štampanje i reprodukcija snimljenih medija	-	-	-	-		64,706.15	47,165.52	21,713.70	(25,451.82)	(53.96)

19	Proizvodnja koksa i rafiniranih proizvoda nafte	77.76	535.05	45,994.86	45,459.81	8,496.37	216,457,787.04	205,572,380.02	135,657,078.52	(69,915,301.50)	(34.01)
20	Proizvodnja hemijskih proizvoda	1,977,752.24	3,137,342.94	10,259,254.03	7,121,911.09	227	118,725,038.15	139,793,906.33	140,242,511.42	448,605.09	0.32
21	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata	81,912.60	17,520.00	-	(17,520.00)	(100.00)	45,105,305.24	47,944,225.47	57,724,657.19	9,780,431.72	20.4
22	Proizvodnja gumenih i plastičnih proizvoda	21,070,930.83	25,466,885.43	28,403,227.43	2,936,342.00	11.53	73,260,684.83	81,664,634.12	73,875,700.18	(7,788,933.94)	(9.54)
23	Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda	1,366,795.28	1,834,013.95	2,290,815.98	456,802.03	24.91	54,789,670.69	60,825,685.50	51,408,920.13	(9,416,765.37)	(15.48)
24	Proizvodnja metala	1,804,643.12	20,690,712.12	36,720,531.68	16,029,819.56	77.47	37,867,343.46	59,298,364.72	46,357,191.42	(12,941,173.30)	(21.82)
25	Proizvodnja gotovih proizvoda od metala	7,195,530.59	9,464,910.03	15,629,796.69	6,164,886.66	65.13	45,162,475.02	52,897,096.94	51,310,860.99	(1,586,235.95)	(3.00)
26	Proizvodnja računara, elektronike i optičkih proizvoda	388,034.96	2,287,040.96	3,291,252.08	1,004,211.12	43.91	26,318,532.12	28,988,870.78	25,053,553.88	(3,935,316.90)	(13.58)
27	Proizvodnja električne opreme	609,221.73	869,658.06	888,130.18	18,472.12	2.12	44,070,023.07	53,098,346.80	48,787,559.90	(4,310,786.90)	(8.12)
28	Proizvodnja mašina i opreme p.k.t.	2,259,488.52	2,944,540.30	3,833,599.99	889,059.69	30.19	129,737,414.35	112,081,734.77	99,365,153.16	(12,716,581.61)	(11.35)
29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	818,311.06	1,329,593.58	1,219,522.33	(110,071.25)	(8.28)	232,960,058.91	275,939,984.88	234,483,389.92	(41,456,594.96)	(15.02)
30	Proizvodnja ostalih transportnih sredstava	9,558.50	9,133.96	5,660.66	(3,473.30)	(38.03)	3,036,545.33	2,003,524.33	2,078,898.90	75,374.57	3.76
31	Proizvodnja nameštaja	3,649,272.54	5,518,831.18	6,863,507.74	1,344,676.56	24.37	11,605,332.23	11,603,778.03	7,456,528.64	(4,147,249.39)	(35.74)
32	Ostala proizvodnja p.k.t.	3,529,190.71	3,519,163.57	2,579,009.15	(940,154.42)	(26.72)	11,616,242.23	14,667,964.57	15,902,511.31	1,234,546.74	8.42
	Ukupno	71,970,943.00	104,470,327.48	144,173,808.01	39,703,480.53	38.00	1,387,193,186.96	1,613,375,251.58	1,412,379,503.73	(200,995,747.85)	(12.46)

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od OPI/OI

- **Izvoz u zemalja EU**

Na prvom mestu, sa učešćem u izvozu sa zemljama EU-a, svrstava se podsektor „Proizvodnja metala“ sa 25,47%, dok je zabeležio visok rast izvoza od 77,47% u odnosu na 2019. godinu. Zemlje u kojima proizvodi od metala se izvoze su Italija sa 50,37%, Finska sa 13,58%, Švedska sa 13,44% itd.

Podsektor „Proizvodnja proizvoda od gume i plastike“ učestvuje sa 19,70% u ukupnom izvozu u zemlje EU-a, dok u odnosu na prethodnu godinu zabeležio je rast za 11,53%. Ovaj izvoz se uglavnom ostvaruje sa Nemačkom sa 37,01%, Holandijom sa 30,75%, Belgijom sa 13,48% itd.

U 2020. godini podsektor „Prerada prehrambenih proizvoda“ učestvuje sa 9,14%, što je za 29,20% više u odnosu na prethodnu godinu. Izvoz prehrambenih proizvoda, određište tržišta je zabeležio u Nemačkoj sa 37,35%, u Italiji sa 20,92%, u Austriji sa 7,49% itd.

Rast izvoza u zemljama EU-a, u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu zabeležio je podsektor „Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda“ za 65,13%. U ukupnom izvozu Sektora-C sa zemljama EU-a, ovaj podsektor učestvuje sa 10,84%. Proizvodi ovog podsektora izvezeni su u Nemačku sa 32,28%, u Holandiju sa 18,96%, u Francusku 17,84%, u Italiji sa 10,75% itd.

Takođe, tokom 2020. godine u odnosu na 2019. godinu došlo je do rasta podsektora „Proizvodnja hemijskih proizvoda“ sa preko 100% i sa učešćem od 7,12% u okviru izvoza u zemlje EU-a. Hemijski proizvodi su izvezeni u Italiju sa 22,75%, u Nemačku sa 19,71%, u Holandiju sa 16,7% itd.

Pad izvoza, tokom 2020. godine, zabeležio je podsektor „Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata“ za 100%, a podsektor „Proizvodnja kože i proizvoda od kože“ za 43,88%.

- **Uvoz iz zemalja EU**

Iz podataka prikazanih u tabeli br. 9 primećuje se da su samo 4 od 23 podsektora zabeležile rast uvoza sa zemljama EU-a tokom 2020. godine, dok pad je obeležilo 19 podsektora Sektora C.

Podsektor „Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata“ sa 20,4% je označio rast u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu sa uvozom na zemlje EU-a, u okviru Sektora C iako sa niskim učešćem samo 4,09% u 2020. godini. Od ovih podataka dolazimo do zaključka da izveštaj se odnosi na vreme kada je naša zemlja i ceo svet bili suočeni sa pandemijom Covid-19. Farmaceutski proizvodi su uvezeni iz Nemačke za 24,07%, iz Slovenije za 15,45%, iz Italije za 15,29%, iz Danske za 7,74%, iz Austrije za 7% itd.

Podsektor „Prerada prehrambenih proizvoda“ učestvuje u uvozu sa 18,54% u okviru Sektora C ali je 2020. godine došlo do pada uvoza za 3,11% u odnosu na 2019. godine. Prehrambeni proizvodi su uvezeni iz Nemačke za 16,4%, iz Italije za 16,32%, iz Poljske za 12,05%, iz Slovenije za 10,86%, iz Hrvatske za 10,66% itd.

Podsektor „Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica“ u okviru Sektora C sa učešćem u uvozu sa zemljama EU iznosi 16,6% što je za 15,02% manje u 2020. godini u odnosu na prethodnu godinu. Iz Nemačke je uvezeno 79,92%, iz Francuske 6,09%, iz Češke 3,88% itd.

Podsektor „Proizvodnja hemijskih proizvoda“ učestvuje sa 9,93% u ukupnom uvozu sa zemljama EU-a u okviru Sektora C. U 2020. godini zabeležen je blagi rast uvoza od 0,3% u odnosu na prethodnu godinu. Hemijski proizvodi se uvoze iz Nemačke 23,64%, iz Italije 10,9%, iz Poljske 10,59%, iz Austrije 7,32% itd.

Podsektor „Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda“ učestvuje sa 9,6% dok je u 2020. godini zabeležio značajan pad uvoza za 34,01% u odnosu na prethodnu godinu. Ovi proizvodi se uvoze iz Grčke za 56,85%, iz Italije za 15,07%, iz Bugarske za 8,84% itd.

Podsektor „Proizvodnja mašina i opreme p.k.t“ učestvuje u uvozu zemalja EU-a sa 7,04%, uz pad uvoza u 2020. godini od 11,35% u odnosu na prethodnu godinu. Najveći uvoz ostvaren je iz Nemačke sa 38,95% i iz Italije sa 25,96%, iz Austrije sa 5,27% itd.

Učešće u uvozu podsektora „Proizvodnja proizvoda od gume i plastike“ iznosi 5,23%, ali sa padom od 9,54% u odnosu na 2019. godinu. Proizvodi ovog podsektora se uvoze iz Nemačke 44,2%, iz Bugarske sa 10,43%. %, iz Italije 9,83%, iz Poljske 7,9% itd.

Podsektori sa najmanjim uvoznim potencijalom u okviru uvoza sa zemljama EU-a su „Proizvodnja tekstila“ sa 0,5% i padom uvoza u 2020. godini za 10,11%, a zatim sledi podsektor „Proizvodnja odeće“ sa učešćem od 0,4%, pad od 23,63% a takođe i podsektor "Proizvodnja kože i proizvoda od kože" sa 0,2% i padom od 23,85%.

2.2. Izvoz i uvoz iz zemalja CEFTA-e

U tabeli br.10 prikazane su vrednosti uvoza i izvoza sa zemljama CEFTA za podsektore (10 do 33) u okviru Sektora-C.

Izvoz sa zemljama CEFTA-a, uopšte, u okviru Sektora C, u 2020. godini je zabeležio značajan rast od 50,94%, naspram pada uvoza od 17,76%, iako i dalje imamo trgovinski deficit od 372,47 miliona evra.

Tabela 10. Vrednost izvoza i uvoza sa zemljama CEFTA-e za sektore industrije, 2018 - 2020

Kod	Industrija za preradu, Sektor-C	Izvoz			Bilans		Uvoz			Bilans	
		2018	2019	2020	Razlika (2020>2019)	Razlika u % (2020>2019)	2018	2019	2020	Razlika	Razlika u % (2020>2019)
10	Prerada prehrambenih proizvoda	17,041,347.33	14,357,962.18	15,822,484.52	1,464,522.34	10.20	131,263,249.23	63,581,293.51	93,560,843.04	29,979,549.53	47.15
11	Proizvodnja pića	20,992,801.46	21,341,142.71	20,740,122.01	(601,020.70)	(2.82)	48,273,487.33	22,472,368.09	32,540,492.94	10,068,124.85	44.80
12	Proizvodnja duvanskih proizvoda	-	-	-	-	-	2,636,871.60	1,645,261.50	2,277,951.00	632,689.50	38.46
13	Proizvodnja tekstila	1,757,528.84	3,040,604.31	5,228,563.64	2,187,959.33	71.96	2,342,480.35	1,108,200.27	2,822,984.26	1,714,783.99	154.74
14	Proizvodnja odeće	731,217.75	517,408.79	488,449.48	(28,959.31)	(5.60)	1,563,651.31	511,477.99	1,132,013.28	620,535.29	121.32
15	Proizvodnja kože i proizvoda od kože	529,904.61	500,696.70	877,298.80	376,602.10	75.22	1,391,126.05	719,700.93	1,222,866.53	503,165.60	69.91
16	Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i pluta, osim nameštaja; proizvodnja predmeta i materijala od slame i pletenih materijala	1,531,782.82	1,879,859.73	1,744,933.42	(134,926.31)	(7.18)	22,175,711.80	15,500,859.88	19,325,981.97	3,825,122.09	24.68
17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	2,228,012.70	1,790,001.45	2,188,547.87	398,546.42	22.27	22,118,035.70	13,921,943.96	17,775,005.88	3,853,061.92	27.68
18	Štampanje i reprodukcija snimljenih medija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Proizvodnja koksa i rafiniranih proizvoda nafte	1,344,902.96	2,655,010.77	1,382,178.75	(1,272,832.02)	(47.94)	116,179,032.43	70,576,780.70	33,593,347.96	(36,983,432.74)	(52.40)

20	Proizvodnja hemijskih proizvoda	3,675,880.08	4,795,288.74	6,602,405.92	1,807,117.18	37.69	40,822,848.83	17,719,070.31	33,877,240.24	16,158,169.93	91.19
21	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata	339,794.93	579,108.09	86,049.36	(493,058.73)	(85.14)	9,689,288.57	5,823,574.61	10,450,113.77	4,626,539.16	79.45
22	Proizvodnja gumenih i plastičnih proizvoda	15331416.87	14,537,627.77	15,555,357.82	1,017,730.05	7.00	33892012.02	21463573.9	26491523.57	5,027,949.67	23.43
23	Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda	4,233,047.40	3,597,513.73	4,921,744.61	1,324,230.88	36.81	67,415,416.30	56,526,379.01	72,491,495.96	15,965,116.95	28.24
24	Proizvodnja metala	23,818,193.33	21,059,759.26	66,234,411.33	45,174,652.07	214.51	179,309,575.20	134,771,893.14	136,655,869.68	1,883,976.54	1.40
25	Proizvodnja gotovih proizvoda od metala	5,868,510.18	7,218,038.23	9,224,505.71	2,006,467.48	27.80	22,086,923.40	8,159,565.03	18,128,793.07	9,969,228.04	122.18
26	Proizvodnja računara, elektronike i optičkih proizvoda	1,740,539.91	1,932,229.50	3,201,790.63	1,269,561.13	65.70	708,452.68	49,994.83	230,590.18	180,595.35	361.23
27	Proizvodnja električne opreme	712,460.45	2,108,626.08	1,498,768.21	(609,857.87)	(28.92)	28,054,917.18	12,778,039.02	19,164,292.92	6,386,253.90	49.98
28	Proizvodnja mašina i opreme p.k.t.	2,991,315.35	3,495,179.99	3,957,021.33	461,841.34	13.21	7,855,406.59	3,163,047.99	8,038,065.30	4,875,017.31	154.12
29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	596,889.78	810,090.04	1,538,426.36	728,336.32	89.91	1,134,086.36	344,331.00	634,105.24	289,774.24	84.16
30	Proizvodnja ostalih transportnih sredstava	13,624.46	43,530.78	47,315.01	3,784.23	8.69	172,810.91	8,487.17	165,502.77	157,015.60	1,850.03
31	Proizvodnja nameštaja	1,196,476.45	3,282,665.87	4,387,380.58	1,104,714.71	33.65	12,171,537.96	6,715,247.71	7,349,145.23	633,897.52	9.44
32	Ostala proizvodnja p.k.t.	992,123.16	775,137.63	786,967.29	11,829.66	1.53	999,009.65	133,691.20	1,065,362.68	931,671.48	696.88
	Ukupno	107,667,770.82	110,317,482.35	166,514,722.65	56,197,240.30	50.94	752,255,931.45	457,694,781.75	538,993,587.47	81,298,805.72	17.76

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađena od OPI/OI

- **Izvoz u zemlje CEFTA-e**

Izvozom u zemlje CEFTA, u Sektoru-C, tokom 2020. godine dominira podsektor „Proizvodnja metala“ sa učešćem od 39,78%. U 2020. godini ovaj podsektor je zabeležio rast izvoza za preko 100% u odnosu na 2019. godinu. Zemlje gde su se najviše izvezeni metalni proizvodi su: Albanija sa 69,66%, Severna Makedonija sa 13,76%, Srbija sa 13,31% i Bosna i Hercegovina sa 2,91%.

Podsektor „Proizvodnja pića“ u izvozu u ove zemlje učestvuje sa 12,46%. Ovaj podsektor je zabeležio pad izvoza za 2,82% u odnosu na 2019. godinu. Proizvodi pića se uglavnom izvoze u Albaniju sa 66,94%, u Severnu Makedoniju sa 22,49%, u Srbiju sa 5,73% itd.

Učešće u izvozu Sektora-C sa zemljama CEFTA-e takođe je obeležilo i podsektor „Prerada prehrambenih proizvoda“ od 9,5%. U 2020. godini ovaj podsektor je zabeležio rast od preko 10,2% u odnosu na prethodnu godinu.

Proizvodi ovog podsektora izvezeni su u Albaniju 34,86%, u Srbiju 29,13% u Severnu Makedoniju 22,06% i u Bosnu i Hercegovinu 10,33% itd.

Podsektor „Proizvodnja proizvoda od gume i plastike“, u okviru Sektora- C, učestvuje u izvozu sa 9,34%. Ovaj podsektor je zabeležio rast izvoza za 7% u odnosu na prethodnu godinu.

Zemlje u koje izvoze najviše proizvoda od gume i plastike je Srbija sa 31,35%, Albanija sa 29,45%, Severna Makedonija sa 24,51%, i Crna Gori sa 8,42% itd.

Porast izvoza od 75,22% obeležio je podsektor „Proizvodnja kože i proizvoda od kože“ ali je imao nizak udeo u Sektoru-C sa samo 0,53%. Zemlje gde su uvezeni proizvodi od kože su Albanija sa 76,06%, Crna Gora sa 5,54 itd.

Podsektor „Proizvodnja tekstila“ iako sa niskim učešćem u izvozu u zemlje CEFTA-e sa samo 3,14% u 2020. godini, zabeležen je rast od 71,96% u odnosu na prethodnu godinu. Ovi proizvodi su izvezeni u Albaniju sa 36,53%, u Severnu Makedoniju sa 29,89%, u Srbiju sa 16,53%, u Bosnu i Hercegovinu sa 14,11% itd.

Najveći pad izvoza u zemlje CEFTA-e zabeležila je „Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata“ za 85,14%, iako ima veoma nisko učešće od svega 0,03%.

- **Uvoz u zemlje CEFTA-e**

Uvoz Kosova sa zemljama CEFTA-e, 2020. godine, karakteriše značajan porast proizvoda iz Sektora C, (prerađivačka industrija), u najvećem broju podsektora.

U okviru podsektora Sektora C najveće učešće u uvozu sa zemljama CEFTA-e ima podsektor „Proizvodnja metala“ sa 25,35%. U 2020. godini ovaj podsektor je zabeležio rast uvoza za samo 1,4% u odnosu na 2019. godinu. Metalni proizvodi su uglavnom uvezeni iz Albanije za 62,56%, iz Severne Makedonije za 19,24%, iz Bosne i Hercegovine za 12,31%, iz Srbije za 5,58 % itd.

Podsektor „Prerada prehrambenih proizvoda“ u uvozu sa zemljama CEFTA-e učestvuje sa 17,36%. Ali u 2020. godini došlo je do povećanja uvoza za 47,15% u odnosu na prethodnu godinu. Prehrambeni proizvodi uvezeni su iz Severne Makedonije 44,90%, iz Srbije 34,52%, iz Bosne i Hercegovine 9,94%, iz Albanije 7,53% itd.

Na trećem mestu svrstava se podsektor „Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda“ sa učešćem uvoza od 13,45%. U 2020. godini ovaj podsektor je zabeležio rast uvoza za 28,24% u odnosu na 2019. godinu. Proizvodi za ovaj podsektor uvezeni su iz Albanije za 47,07%, iz Severne Makedonije 38,34%, iz Srbije za 14,40% itd.

Od prioriternih podsektora, značajan porast uvoza tokom 2020. godine obeležio je sektor „Proizvodnja tekstila“ sa preko 100% u odnosu na prethodnu godinu, iako sa niskim učešćem od svega 0,52%. Ovi proizvodi su iz Srbije uvezeni za 48,62%, iz Severne Makedonije za 46,72%, iz Albanije za 4,57% itd.

Najveći pad uvoza sa zemljama CEFTA-e, u okviru Sektora C, tokom 2020. godine, zabeležio je sektor „Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda“ od 52,40% u odnosu na 2019. godine. Proizvodi koksa se uvoze iz Severne Makedonije sa 61,28%, iz Albanije sa 29,08%, iz Srbije sa 9,19% itd.

2.3 Izvoz i uvoz sa zemljama EFTA-e

Izvoz Kosova u zemlje članice EFTA-e, za 2020. godinu, zabeležio je vrednost od 38,73 miliona evra, uz povećanje od 32,79 %, dok je uvoz zabeležio vrednost od 24,83 miliona evra, uz pad od 21,44 % u odnosu na 2019. godinu.

Tabela 11. Vrednost izvoza i uvoza sa zemljama EFTA-e za sektore industrije, 2018 - 2020

Kod	Industrija za prerađu, Sektor-C	Izvoz		Bilans	Uvoz		Bilans			Kod	
		2018	2019	2020	Razlika (2020> 2019)	Razlika u % (2020> 2019)	2018	2019	2020	Razlika (2020> 2019)	Razlika u % (2020>2019)
10	Prerada prehrambenih proizvoda	853,603.47	769,721.14	940,383.22	170,662.08	22.17	1,169,212.70	1,174,757.97	1,269,685.90	94,927.93	8.08
11	Proizvodnja pića	784,657.52	936,411.26	1,165,846.05	229,434.79	24.50	458,167.26	520,749.71	334,431.68	(186,318.03)	(35.78)
12	Proizvodnja duvanskih proizvoda	-	-	-	-		12,390,823.39	9,304,367.00	4,924,526.54	(4,379,840.46)	(47.07)
13	Proizvodnja tekstila	136,364.40	81,883.57	474,158.46	392,274.89	479.06	107,916.42	119,480.66	110,129.59	(9,351.07)	(7.83)
14	Proizvodnja odeće	151,059.56	121,479.90	351,781.10	230,301.20	189.58	1,134,346.01	1,000,551.16	1,114,344.29	113,793.13	11.37
15	Proizvodnja kože i proizvoda od kože	4,366.75	7,137.07	4,551.06	(2,586.01)	(36.23)	47,358.98	31,469.11	58,184.98	26,715.87	84.90
16	Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i pluta, osim nameštaja; proizvodnja predmeta i materijala od slame i pletenih materijala	2,466,566.47	2,601,368.57	3,869,950.84	1,268,582.27	48.77	1,383,812.95	1,722,671.09	1,417,783.31	(304,887.78)	(17.70)
17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	48,673.00	38,656.39	89,680.54	51,024.15	131.99	313,776.06	408,142.57	420,023.52	11,880.95	2.91
18	Štampanje i reprodukcija snimljenih medija	-	-	-	-		118,457.87	-	-	-	
19	Proizvodnja koksa i rafinisanih proizvoda nafte	-	20.00	-	(20.00)	(100.00)	320,306.27	520,882.13	353,981.98	(166,900.15)	(32.04)

20	Proizvodnja hemijskih proizvoda	159,263.71	164,444.14	293,053.61	128,609.47	78.21	1,315,978.86	798,371.46	912,702.40	114,330.94	14.32
21	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata	-	-	540,300.00	540,300.00	-	1,825,867.10	2,171,639.95	1,981,112.15	(190,527.80)	(8.77)
22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	5455866.8	7,498,335.98	10,592,959.00	3,094,623.02	41.27	1456336.19	1329700.29	950653.8	(379,046.49)	(28.51)
23	Proizvodnja mineralnih nemetalnih proizvoda	1,661,604.33	1,584,746.34	2,136,675.17	551,928.83	34.83	969,426.10	1,255,337.25	881,333.64	(374,003.61)	(29.79)
24	Proizvodnja metala	1,491,975.55	1,434,712.54	1,320,338.20	(114,374.34)	(7.97)	628,629.81	766,561.06	822,106.27	55,545.21	7.25
25	Proizvodnja prerađenih metalnih proizvoda	8,058,706.60	4,971,062.92	5,705,004.31	733,941.39	14.76	1,323,173.32	1,777,431.56	906,513.45	(870,918.11)	(49.00)
26	Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda	460,068.57	603,544.66	439,115.44	(164,429.22)	(27.24)	1,787,038.94	1,718,210.78	2,421,932.54	703,721.76	40.96
27	Proizvodnja električnih uređaja	894,220.70	1,128,991.17	1,318,182.27	189,191.10	16.76	1,356,342.99	1,061,129.13	1,017,043.46	(44,085.67)	(4.15)
28	Proizvodnja mašina i uređaja p.k.t.	158,635.52	378,588.70	218,351.44	(160,237.26)	(42.32)	3,981,646.59	3,250,076.84	2,614,280.30	(635,796.54)	(19.56)
29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	400,038.09	276,287.72	471,186.08	194,898.36	70.54	316,355.64	238,394.11	250,053.79	11,659.68	4.89
30	Proizvodnja ostalih prevoznih sredstava	20,659.88	31,353.49	53,274.14	21,920.65	69.91	295,858.30	248,216.59	406,871.36	158,654.77	63.92
31	Proizvodnja nameštaja	5,645,064.53	6,337,998.92	8,596,968.62	2,258,969.70	35.64	994,990.85	1,033,619.27	836,766.14	(196,853.13)	(19.05)
32	Ostala proizvodnja p.k.t.	81,410.03	207,443.92	158,198.95	(49,244.97)	(23.74)	1,067,538.09	1,160,181.67	828,910.48	(331,271.19)	(28.55)
	Ukupno	28,932,805.48	29,174,188.40	38,739,958.50	9,565,770.10	32.79	34,763,360.69	31,611,941.36	24,833,371.57	(6,778,569.79)	(21.44)

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrada OIP/OI

- **Izvoz u zemlje EFTA**

Podsektor „Proizvodnja proizvoda od gume i plastike“ u 2020. godini, u okviru sektora C, imao udeo od 27,34% izvoza u zemljama EFTA. Dok u okviru ovog podsektora izvoz je beležio rast od 41,27% u odnosu na 2019. godinu. Izvoz ovih proizvoda je 99,94% ostvaren u Švajcarskoj sa 99.87% i Norveškoj sa 0.13%.

Na drugom mestu sa izvozom u zemljama EFTA, svrstan je podsektor „Proizvodnja nameštaja“ sa učešćem od 22,19%, u okviru Sektora C, dok je zabeležio rast od 35.64% u odnosu na 2019. godinu. U 2020. godini, proizvodi ovog podsektora su izvezeni u Švajcarskoj sa 99,71% i u Island sa 0,24%, u Norvešku sa 0,5%.

Podsektor „Proizvodnja prerađenih metalnih proizvoda“, sa zemljama EFTA, ima učešće od 14,73%. Ali je u 2020. godini zabeležen rast izvoza od 14,76%, u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi ovog podsektora su beležili veći izvoz u Švajcarskoj, sa 99,18%, u Norveškoj samo 0,77% i Islandu sa 0,05%..

U okviru Sektora C, podsektora „Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute, osim nameštaja, proizvodnja artikla od slame i isprepletenog pletiva, zauzima četvrto mesto sa učešćem u izvozu sa ovim zemljama od 9,99%. U 2020. godini, izvoz je beležio rast za 48,77%, u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi od drveta izvezeni su u Švajcarsku sa 98.21%, u Island sa 1.02% i u Norvešku sa 0.77%.

U 2020. godini izvoz je zabeležio visok rast u podsektoru „Proizvodnja tekstila“ za preko 100%, u poređenju sa 2019. godinom, iako postoji nizak udeo u ukupnom izvozu sa zemljama EFTA, od samo 1,22%. Tekstilni proizvodi su izvezeni u Švajcarsku sa 74,06% i Norvešku sa 25,94%.

Procenjeno iz analiziranih podataka, po prioritetnim podsektorima, najveći pad izvoza zabeležen je u podsektoru „Proizvodnja kože i proizvoda od kože“ za 36,23 % u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu, ali sa učešćem od svega 0,01 %. Proizvodi ovog podsektora se uglavnom izvoze u Švajcarsku sa 100%.

Tokom 2020. godine, u pogledu izvoza u zemlje EFTA, najveći broj podsektora je pokazao pozitivan trend.

- **Uvoz iz zemalja EFTA**

Uvozom iz zemalja EFTA dominira učešće podsektora „Proizvodnja duvanskih proizvoda“, sa 19,83%. U 2020. godini, ovaj podsektor je zabeležio pad za 47,07%, u odnosu na 2019. godinu. Duvanski proizvodi se uvoze iz Švajcarske sa 100%.

Podsektor „Proizvodnja mašina i uređaja p.k.t.“, učestvuje sa 10,28% uvoza u zemljama EFTA. Dok je 2020. godine zabeležio pad za 18,49%, u odnosu na prethodnu godinu. Ovi proizvodi su uvezeni iz Švajcarske 98.53%, iz Norveške 1.44%, i Islanda 0.03%.

Podsektor „Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata“ učestvuje u uvozu sa 7,98%, i u okviru ovog podsektora u 2020. godini beležio je pad za 8,77%, u odnosu na prethodnu godinu. Ovi proizvodi su uvezeni iz Švajcarske sa 97.16% i Norveške za 8.77%.

Od prioritetnih podsektora, najveći pad uvoza sa zemljama EFTA u 2020. godini zabeležio je podsektor „Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda“ za 49% u odnosu na prethodnu godinu, iako u uvozu ovih zemalja ima učešće od 3,65%.

Procenjujući uopšteno, uvoz sa zemljama EFTA-e u 2020. godini je zabeležio pad u oko 13 podsektora u odnosu na prethodnu godinu.

2.4. Izvoz i uvoz iz ostalih zemalja

Izvoz u ostale zemlje za 2020. godinu beležio je iznos od 49,03 miliona evra, i u odnosu na 2019. godinu beležio je lakši porast 2,71%, koji predstavlja manje od 5% vrednosti trgovinske razmene sa ostalim zemljama.

Uvoz iz ostalih zemalja za 2019. godinu, beležio je iznos od 1,08 milijardu evra i u odnosu na 2019. godinu beležio je rast za 5.69%. Trgovinska razmena Kosova sa ostalim zemljama je 95,68% vrednosti uvoza i 4,32% izvoza.

Tabela 12. Vrednost izvoza i uvoza u ostalim zemljama, za period 2018 - 2020

Kod	Prerađivačka industrija - Sektor (C)	Izvoz			Bilans		Uvoz			Bilans	
		2018	2019	2020	Razlika (2020 >2019)	Razlika u % (2020>2019)	2018	2019	2020	Razlika (2020 >2019)	Razlika u % (2020>2019)
10	Prerada prehrambenih proizvoda	1,611,165.14	3,095,757.49	3,460,546.54	364,789.05	11.78	99,146,947.48	124,142,753.55	109,877,274.50	(14,265,479.05)	(11.49)
11	Proizvodnja pića	792,521.40	915,117.63	1,304,206.39	389,088.76	42.52	3,826,515.68	4,487,749.40	4,115,175.57	(372,573.83)	(8.30)
12	Proizvodnja duvanskih proizvoda	-	-	-	-		8,028,200.94	8,307,737.58	9,638,693.32	1,330,955.74	16.02
13	Proizvodnja tekstila	1,775,771.40	964,702.52	8,404,960.99	7,440,258.47	771.25	48,232,940.59	47,639,666.37	56,601,803.78	8,962,137.41	18.81
14	Proizvodnja odeće	235,693.03	611,746.49	2,425,676.30	1,813,929.81	296.52	94,267,415.15	109,063,354.20	90,815,489.98	(18,247,864.22)	(16.73)
15	Proizvodnja kože i proizvoda od kože	72,411.00	2,154.52	11,137.26	8,982.74	416.93	39,352,765.45	44,377,194.57	33,693,526.77	(10,683,667.80)	(24.07)
16	Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute, osim nameštaja; proizvodnja artikla od slame i isprepletenih pletiva,	53,210.78	83,200.14	51,730.44	(31,469.70)	(37.82)	20,992,922.87	19,740,667.67	17,973,978.18	(1,766,689.49)	(8.95)
17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	25,377.08	18,695.62	25,130.64	6,435.02	34.42	11,261,644.57	13,557,299.72	12,828,554.40	(728,745.32)	(5.38)
18	Štampanje i reprodukcija snimljenih medija	-	-	-	-		247,008.01	144,880.98	118,326.26	(26,554.72)	(18.33)
19	Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda	-	-	-	-		60,759,306.91	118,980,181.99	77,375,351.99	(41,604,830.00)	(34.97)

20	Proizvodnja hemijskih proizvoda	54,379.23	63,696.10	2,480,191.63	2,416,495.53	3,793.79	65,779,030.61	79,677,809.43	82,068,935.29	2,391,125.86	3.00
21	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata	1,453,117.27	335,348.84	108,718.50	(226,630.34)	(67.58)	12,418,028.87	13,685,021.94	23,083,142.88	9,398,120.94	68.67
22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	4,595,937.81	3,992,145.28	3,733,068.79	(259,076.49)	(6.49)	42,499,899.12	50,759,284.77	50,312,464.07	(446,820.70)	(0.88)
23	Proizvodnja mineralnih nemetalnih proizvoda	582,307.75	575,854.23	264,465.54	(311,388.69)	(54.07)	43,104,821.00	49,040,451.76	46,463,738.06	(2,576,713.70)	(5.25)
24	Proizvodnja metala	36,021,185.19	32,687,755.37	8,145,609.37	(24,542,146.00)	(75.08)	46,048,725.16	69,639,733.00	57,350,124.03	(12,289,608.97)	(17.65)
25	Proizvodnja prerađenih metalnih proizvoda	355,634.31	1,797,249.86	1,171,122.07	(626,127.79)	(34.84)	41,460,413.31	49,197,416.83	53,761,361.23	4,563,944.40	9.28
26	Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda	431,122.53	496,130.70	1,324,344.18	828,213.48	166.93	81,305,816.77	77,910,771.12	80,483,118.00	2,572,346.88	3.30
27	Proizvodnja električnih uređaja	38,664.51	73,270.09	63,031.72	(10,238.37)	(13.97)	75,977,444.99	81,073,800.98	82,246,402.42	1,172,601.44	1.45
28	Proizvodnja mašina i uređaja p.k.t.	1,144,997.15	1,239,008.87	1,415,249.68	176,240.81	14.22	73,058,359.15	99,376,654.00	96,660,637.95	(2,716,016.05)	(2.73)
29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	365,063.46	508,987.63	857,360.65	348,373.02	68.44	18,881,884.50	23,220,491.03	32,809,087.68	9,588,596.65	41.29
30	Proizvodnja ostalih prevoznih sredstava	56.00	3,500.00	90.00	(3,410.00)	(97.43)	6,975,168.07	6,108,233.28	13,332,544.49	7,224,311.21	118.27
31	Proizvodnja nameštaja	51,018.25	177,191.33	13,713,568.17	13,536,376.84	7,639.41	24,867,075.09	30,339,203.07	23,346,529.42	(6,992,673.65)	(23.05)
32	Ostala proizvodnja p.k.t.	21,129.20	98,239.41	72,381.64	(25,857.77)	(26.32)	29,061,576.11	30,144,471.05	30,189,644.27	45,173.22	0.15
	Ukupno	49,680,762.49	47,739,752.12	49,032,590.50	1,292,838.38	2.71	947,553,910.40	1,150,614,828.29	1,085,145,904.54	(65,468,923.75)	(5.69)

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrada OIP/OI

• Izvoz sa ostalim zemljama

Na osnovu podataka prikazanih u tabeli br.12, primećuje se da izvozu u druge zemlje prethode podsektori „Proizvodnja nameštaja“ i „Proizvodnja tekstila“, kao rezultat trgovinskih sporazuma između domaćih kompanija i SAD-a.

Podsektor „Proizvodnja nameštaja“ je na prvom mestu sa učešćem u izvozu u druge zemlje sa 27,97%, uz povećanje izvoza od preko 100% u 2020. godini u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi nameštaja se izvoze u SAD sa 87,46%, u Kanadu sa 12,29% itd.

Podsektor „Proizvodnja tekstila“ je drugo mesto sa učešćem u izvozu u ove zemlje sa 17,14%. U 2020. povećan je za preko 100% u odnosu na prethodnu godinu. Tekstilni proizvodi su izvezeni u SAD 90,72%, u Liban 6,45% itd.

Podsektor „Proizvodnja metala“ sa drugim zemljama, u okviru Sektora-C, za 2020. godinu učestvuje u izvozu sa 16.61%, dok je u 2020. godini u okviru podsektora zabeležio istaknuti pad za 75.08% u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi proizvedeni u ovom podsektoru uglavnom se izvoze u Veliku Britaniju sa 57.15%, u Kinu sa 36.46%, u Indiju sa 6.25%, itd.

Podsektor „Proizvodnja proizvoda od gume i plastike“, u 2020. godini je na četvrtom mestu sa 7.61% učešća u izvozu, dok je u okviru podsektora zabeležio pad za 6.49%, u poređenju sa 2019. godinom. Proizvodi ovog podsektora uglavnom izvezeni su u Tursku sa 87,26% i u SAD sa 7,91%, itd.

Podsektor „Prerada prehrambenih proizvoda“ učestvovao je sa 7.06% izvoza sa ovim zemljama. U okviru ovog podsektora, u 2020. godini izvoz je zabeležio rast za 11,78%, u poređenju sa 2019. godinom. Prehrambeni proizvodi izvezeni su u Tursku za 28.90%, u SAD za 18,33%, u Ujedinjenom Kraljevstvu za 11%, itd.

Iz ovih prikazanih podataka uočavamo da je tokom 2020. godine najniže učešće u izvozu sa ostalim zemljama zabeleženo u podsektor „Proizvodnja kože i proizvoda od kože“ od 0,02%, iako je u odnosu na prethodnu godinu zabeležen rast izvoza za preko 100 %. Ovi proizvodi se u potpunosti izvoze u Kanadu, sa 100% izvozom.

• Uvoz sa ostalim zemljama

U okviru Sektora-C, podsektora „Prerada prehrambenih proizvoda“, uvoz učestvuje sa 10,13%, dok je u 2020. godini ovaj podsektor zabeležio pad za 11,49%, u poređenju sa 2019. godinom. Prehrambeni proizvodi su uvezeni iz Turske za 32.59%, iz Brazila za 28.14%, iz SAD za 6.84%, itd.

Podsektor „Proizvodnja odeće“ drugi je po redu u uvozima sa učešćem od 8,37% u okviru Sektora-C, u 2020. godini. Ovaj podsektor je zabeležio pad uvoza za 16,73%, u poređenju sa 2019. godinom. Proizvodi odeće su uvezeni iz Turske za 52.28%, iz Kine za 21.37%, iz Bangladeša za 11.67%, itd.

Podsektor „Proizvodnja mašina i opreme, p.k.t“, zauzima treće mesto sa učešćem uvoza od 8,91% u 2020. godini i smanjen je za 2,73% u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi mašina se uvoze iz Kine za 45,43%, iz Turske za 35,88% itd.

Podsektor sa najmanjim učešćem u uvozu je „Proizvodnja pića“, sa 0,38% i padom od 8,30% u 2020. godini u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi pića se uvoze iz Turske za 45,5%, iz Koreje za 15,37%, iz Ujedinjenog Kraljevstva za 12,92% itd.

1. PRERADA PREHRAMBENIH PROIZVODA

Pod prehrambeno-prerađivačkom industrijom podrazumeva se prerada poljoprivrednih i stočarskih proizvoda u proizvode za međusobnu ili finalnu potrošnju.

Kosovo ima veliki potencijal za razvoj ovog sektora na osnovu bogatog reljefa, sa bogatim plodnim zemljištem za uzgoj poljoprivrednih proizvoda. Iz tog razloga, investitori imaju velike mogućnosti da ulažu u prehrambenu industriju.

Prehrambeni sektor, iako ima visok uvoz prehrambenih proizvoda, posebno stočarstva, značajno je napredovao u razvoju i širi svoj domet na domaćem tržištu i prodire na tržište EU-a. Ovaj podsektor se suočava sa izazovima pored zahteva zemalja EU za dokumentacijom, sertifikacijom i specifičnim zahtevima za hranu. Proizvođači na Kosovu takođe imaju poteškoće u izvozu sa zemljama CEFTA u vezi sa trgovinskom politikom koju te zemlje primenjuju.

Izvoz u podsektoru „Prerada prehrambenih proizvoda” tokom 2020. godine u Sektoru-C učestvuje sa 8,83% ali je u odnosu na prethodnu godinu povećan za 17,51%, dok dominira uvoz sa 15,24%.

Prema USAID-u, prerada hrane je nedovoljno iskorišćen sektor i ima značajan potencijal rasta⁵.

1.1 Broj preduzeća, zaposlenost i promet u podsektoru prehrambene industrije

U 2020. godini u podsektoru „Prerada prehrambenih proizvoda“ zaposleno je 8081 radnika u 1369 preduzeća i ostvaren je promet u iznosu od 320,08 miliona evra.

U 2020. godini ovaj podsektor je zabeležio povećanje zaposlenosti za 20%, broja preduzeća za 18% i prometa za 17% u odnosu na 2019.

Podsektor (10) u ukupnom Sektoru C učestvuje:

- 20% preduzeća,
- 23% zaposlenih i
- 19% u prometu.

⁵ Market system and constraints analysis 2020

Tabela 13. Broj preduzeća, zaposlenost i promet u podsektoru Proizvodnja prehrambenih proizvoda

Kod	Podsektor (10): Proizvodnja prehrambenih proizvoda	Broj preduzeća			Broj zaposlenih			Promet		
		2018- godina	2019. godina	2020. godina	2018- godina	2019. godina	2020. godina	2018- godina	2019. godina	2020. godina
1011	Prerada i konzerviranje mesa	92	87	94	635	698	773	36,485,449.17	44,034,025.68	39,533,108.08
1012	Prerada i konzerviranje živinskog mesa	1	1	1	12	10	8	300,368.13	249,682.46	189,417.97
1013	Proizvodnja proizvoda od mesa i živine	11	9	13	24	22	37	1,040,271.12	981,920.07	1,766,197.40
1020	Prerada i konzerviranje ribe, rakova i mekušaca	3	2	2	5	6	8	85,704.27	250,197.32	203,762.48
1031	Prerada i konzerviranje krompira	2	1	2	210	200	199	8,989,961.43	10,502,825.02	11,311,075.83
1032	Prerada sokova od voća i povrća	10	11	14	78	78	96	6,371,870.84	6,132,471.76	7,089,545.04
1039	Prerada i drugo konzerviranje voća i povrća	34	24	37	504	563	632	23,496,392.74	25,074,460.78	25,140,529.96
1041	Prerada ulja i masti	2	2	5	7	1	8	338,753.29	132,931.39	922,157.41
1051	Proizvodnja mlečnih proizvoda	54	43	51	477	685	1211	43,867,173.32	66,645,799.03	100,541,103.89
1052	Proizvodnja sladoleda	25	20	23	99	107	146	1,096,770.24	1,431,025.68	3,378,921.62
1061	Prerada proizvoda od žitarica	45	42	50	427	449	482	39,655,498.02	40,723,928.29	39,135,938.85
1062	Prerada skroba i skrobnih proizvoda	1	1	1	4	6	7	550,927.68	601,120.80	537,544.56
1071	Proizvodnja svežeg hleba, lepinja i slatkiša	818	782	888	2805	2915	3444	35,091,709.69	44,941,773.73	44,423,645.31
1072	Proizvodnja keksa i galeta; proizvodnja peciva i konzerviranih kolača	36	35	42	208	230	263	5,020,981.04	5,706,820.66	6,833,295.52
1073	Proizvodnja makarona, špageta i sličnih proizvoda od brašna	16	14	17	79	139	46	2,291,434.97	3,950,312.17	803,818.25
1081	Proizvodnja šećera	4	3	6	1	9	21	17,943.40	198,385.50	350,870.24
1082	Proizvodnja kakaoa, čokolade i slatkiša	17	13	20	246	273	288	6,267,204.25	7,538,939.89	19,736,506.89
1083	Proizvodnja čaja i kafe	27	21	31	39	34	46	722,564.79	740,769.32	1,529,302.48
1084	Prerada začina i sosova	5	5	7	40	43	56	1,360,103.41	1,605,183.77	1,851,105.39
1085	Prerada gotove hrane i jela	9	15	23	43	38	57	280,702.68	296,650.63	387,667.28
1086	Prerada homogenizovane hrane i dijetetske hrane	-	-	1	-	-	2	-	-	785,717.09
1089	Prerada drugih prehrambenih proizvoda p.k.t	28	26	35	190	196	215	8,245,776.14	9,222,312.35	8,445,829.42
1091	Prerada pripremljene hrane za farmske životinje	4	3	6	20	24	36	2,053,282.58	2,026,749.49	5,183,592.26
Ukupno		1244	1160	1369	6153	6725	8081	223,630,843.20	272,988, 285.79	320,080,653.22

Agencija za statistiku Kosova, obrađeno OIP/OI

Prema tabeli br. 13, u ovom podsektoru, u 2020. godini, podsektor „Proizvodnja svežeg hleba, lepinja i slatkiša“ prednjači po broju zaposlenih sa 43%, broju preduzeća sa 65% i prometom sa 63%. Dok u okviru ovog podsektora zauzima drugo mesto po prometu, sa porastom od 14%.

U ovoj podaktivnosti, ako uporedimo podatke sa prošlom godinom, primećujemo da su u 2020. godini sva tri pokazatelja zabeležila pad.

Podaktivnost "Proizvodnja mlečnih proizvoda" ima 15% zaposlenih u 51 preduzeću, dok u prometu prednjači sa učešćem od 31%. Vredi napomenuti da su u ovoj podaktivnosti u 2020. godini sva tri pokazatelja porasla, ali je najznačajniji porast zaposlenosti za 77% i prometa za 53% u odnosu na 2019. godinu.

Podaktivnost "Prerada i konzerviranje mesa" zauzima treće mesto po zaposlenosti sa 9% u 94 preduzeća, dok u prometu učestvuje sa 12%.

Podaktivnost "Prerada i konzervisanje ostalog voća i povrća", iako ima veći broj manjih preduzeća, njih 37, u okviru podsektora, zaposlenost zauzima četvrto mesto sa učešćem od 8%, dok je po prometu peto sa 8%.

Vredi napomenuti da je u podaktivnosti „Prerada proizvoda od žitarica“, iako je manji broj zaposlenih, u prometu dobro sa učešćem od 13%, u okviru podsektora.

U pogledu regionalnog prostiranja, podaktivnost „Proizvodnja svežeg hleba, lepinja i slatkiša“, prednjači region Prištine sa 27% od broja preduzeća, zatim region Prizrena sa 25% i Đakovice sa 12% itd. Po zaposlenosti prednjači region Prištine sa 33%, Prizrena sa 16%, Peći sa 12% itd. U delatnosti „Proizvodnja svežeg hleba, lepinja i slatkiša“ u prometu predvodi region Prištine sa 28%, zatim region Peći i Gnjilana sa 19% itd.

Podaktivnost "Proizvodnja mlečnih proizvoda" po broju preduzeća prednjači region Prizrena sa 31%, Priština 27%, zatim Uroševac, Peć i Đakovica sa po 12% itd. Takođe, region Prizrena prednjači po zaposlenosti sa 46%, Priština sa 20%, Peć sa 17% itd. U ovoj podaktivnosti, region Prizrena vodi po prometu sa 40%, a sledi region Prištine sa 32,4% itd.

Podaktivnost "Prerada i konzerviranje mesa" 24,5% preduzeća je u regionu Prištine, Prizrena i Đakovice sa po 20% itd. Takođe po zaposlenosti prednjači region Prištine sa 33,5%, region Prizrena 23%, Đakovica 21% itd.

U ovoj podaktivnosti, region Prištine vodi po prometu sa 44%, zatim region Prizrena sa 19%, Đakovica 15% itd.

1.2 Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje hrane

Izvoz u podsektoru „Prerada hrane“, u 2019. godini, smanjen je za 7% u odnosu na prethodnu godinu, dok je u 2020. godini povećan za 4% u odnosu na 2019. godinu.

Uvoz u ovom podsektoru je u 2019. godini povećan za 7% u odnosu na prethodnu godinu. Ovaj podsektor je u 2020. godini povećan za 1,61%.

Izvoz ovog podsektora učestvuje sa 9,34% u ukupnom izvozu i 27,63% u ukupnom uvozu Sektora C.

Odnos između izvoza i uvoza u ovom podsektoru je 7% izvoza i 93% uvoza. Trgovinski bilans u ovom podsektoru je označio poboljšanje izvoza u odnosu na 2019. godinu.

Od ukupnog broja preduzeća Sektora-C, u podsektoru „Proizvodnja prehrambenih proizvoda“ 1,31% je izvoznih preduzeća, dok u okviru ovog podsektora, od 1369 preduzeća, izvozna su 5,41%.

Tabela 14. Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje prehrambenih proizvoda

Kod	Podsektor Prerada prehrambenih proizvoda	Izvoz			Razlika (2019-2020)	Razlika u % 2019-2020	Uvoz			Razlika (2019-2020)	Razlika u % 2019-2020
		2018	2019	2020			2018	2019	2020		
10	Prerada prehrambenih proizvoda	34,588,451.58	32,153,033.08	33,402,372.88	1,249,339.80	4	430,684,698.03	459,196,871.23	466,609,046.82	7,412,175.59	1.61
10.1	Prerada i konzerviranje (čuvanje) mesa i proizvoda od mesa	10,857,386.95	7,015,035.39	6,155,790.22	(859,245.17)	(12.25)	88,039,126.53	100,664,165.57	88,696,683.37	(11,967,482.20)	(11.89)
10.2	Prerada i konzervacija ribe, rakova i školjki	20,707.20	18,008.44	6,533.61	(11,474.83)	(63.72)	7,071,211.19	7,788,336.36	8,443,091.48	654,755.12	8.41
10.3	Prerada i konzerviranje voća i povrća	10,727,839.07	9,097,401.41	13,905,362.71	4,807,961.30	53	29,712,131.52	31,803,636.41	31,094,537.63	(709,098.78)	(2.23)
10.4	Prerada biljnih i životinjskih ulja i masti	333,436.04	1,537,263.21	1,437,901.14	(99,362.07)	(6.46)	32,641,745.77	34,702,933.10	36,932,348.16	2,229,415.06	6.42
10.5	Proizvodnja mlečnih proizvoda	710,848.53	757,746.19	854,518.78	96,772.59	13	55,527,177.90	58,437,998.13	57,903,482.99	(534,515.14)	(0.91)
10.6	Prerada proizvoda od žitarica, skroba i proizvoda od skroba	3,962,013.88	1,864,440.86	2,116,550.33	252,109.47	13.52	17,308,832.43	17,788,465.83	22,539,856.13	4,751,390.30	26.71
10.7	Proizvodnja peciva, slatkiša, makarona	1,222,228.52	4,974,874.69	1,107,662.38	(3,867,212.31)	(7.73)	49,374,185.69	49,251,004.78	50,990,892.92	1,739,888.14	3.53
10.8	Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda	6,753,991.39	6,888,262.89	7,491,231.17	602,968.28	8.75	138,713,923.97	149,418,912.93	156,592,215.94	7,173,303.01	4.80
10.9	Prerada gotove hrane za životinje	-	-	326,822.54	326,822.54	-	12,296,363.03	9,341,418.12	13,415,938.20	4,074,520.08	43.62

Agencija za statistiku Kosova, obrada OIP/OI

• Izvoz u zemlje EU, CEFTA, EFTA i druge zemlje

Ukupna vrednost izvoza u podsektoru „Prerada prehrambenih proizvoda“ iznosi 33.402 miliona evra. Izvoz u zemlje EU je 40%, u zemlje CEFTA 47%, u zemlje EFTA 3% i ostale zemlje 10%.

Na osnovu tabele br.14, u 2020. godini ovaj podsektor je povećan za 3,89% u odnosu na 2019. godinu. U okviru podsektora „Prerada prehrambenih proizvoda“ uspeo je da izveze u zemlje EU, u iznosu od 13,178 miliona evra. Proizvodi ovog podsektora se najviše izvoze u Nemačku sa 36% i u Italiju sa 20%.

Što se tiče izvoza u zemlje CEFTA, proizvodi podsektora „Prerada prehrambenih proizvoda“ najviše se izvoze u Albaniju sa 35%, Srbiju sa 29% i Makedoniju sa 22%. Sa zemljama EFTA, ovaj podsektor je izvezio samo u Švajcarsku, u vrednosti od 940 hiljada evra, ili 100%, što ga čini najciljanom zemljom za tržište.

Dok je izvoz sa drugim zemljama zabeležio vrednost od 3 miliona evra, a proizvodi ovog podsektora se najviše izvoze u Tursku sa 32%, SAD sa 20%, Irak sa 9% itd.

U okviru podsektora, u izvozu prednjači podsektor „Prerada i konzervisanje voća i povrća“ sa 42%, zatim delatnost „Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda“ sa 22,43% itd.

• Uvoz sa zemljama EU, CEFTA, EFTA i drugim zemljama

Ukupan uvoz u podsektoru „Proizvodnja prehrambenih proizvoda“ iznosi 466 miliona evra. Uvoz iz zemalja EU je 57,4%, iz zemalja CEFTA 20%, iz zemalja EFTA 0,27% i iz ostalih zemalja 22%.

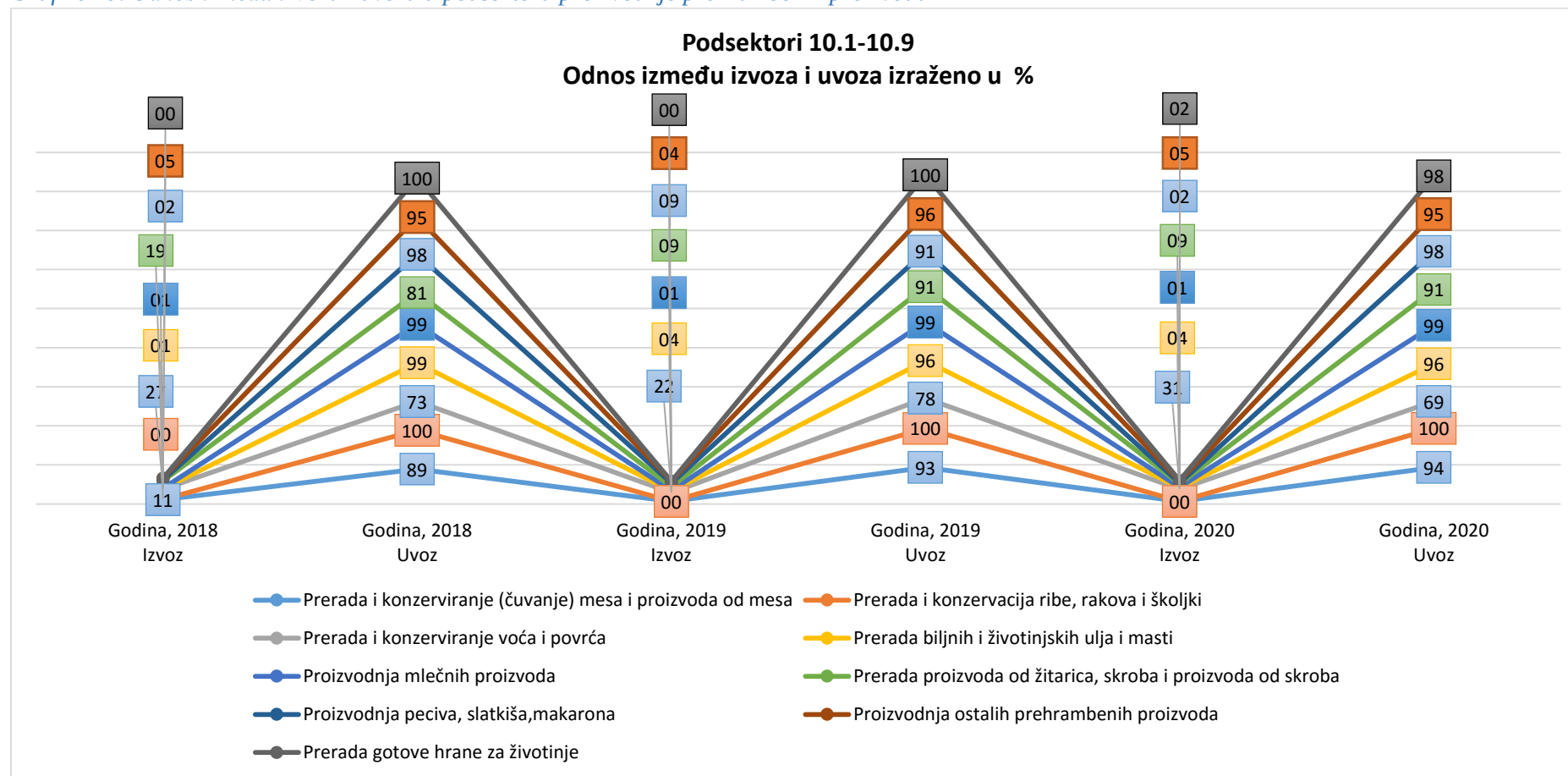
U uvozu, u podsektoru „Prerada prehrambenih proizvoda“, dominiraju zemlje EU, u vrednosti od 267 miliona evra. Uvoz ovih proizvoda najvećim delom se ostvaruje iz Nemačke sa 16%, iz Poljske sa 12%, Slovenije 11%, Hrvatske 10% itd.

U uvozu sa zemljama CEFTA, proizvodi podsektora „Prerada prehrambenih proizvoda“ se najviše uvoze iz Makedonije sa 45% i Srbije sa 35%. Uvoz u zemlje EFTA, 90% proizvoda se uvozi iz Švajcarske.

Uvoz sa drugim zemljama je u vrednosti od 103 miliona evra, a proizvodi ovog podsektora se najviše uvoze iz Turske sa 34,4%, iz Brazila sa 30% itd.

U okviru podsektora „Proizvodnja prehrambenih proizvoda“, među najuticajnijim aktivnostima u povećanju uvoza, u 2020. godini, je „Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda“ sa 34%, a zatim aktivnost „Prerada i konzervisanje (čuvanje) mesa“ i proizvodi na bazi mesa “za 19%, “Proizvodnja mleka” za 12% u odnosu na 2019.

Grafikon 3. Odnos između izvoza i uvoza u podsektoru proizvodnje prehrambenih proizvoda

Agencija za statistiku Kosova, obrada OIP/OI

Podaci trgovinske razmene za delatnosti „Prerada i konzervisanje voća” za 2020. godinu pokazuju da je izvoz povećan za 8,7%, dok je uvoz smanjen po istoj stopi kao i aktivnost „Prerada gotove stočne hrane” zabeležila je rast izvoza. za 2,4% u odnosu na uvoz u odnosu na prethodnu godinu.

2. PROIZVODNJA PIĆA

Proizvodnja pića na Kosovu kao sektor ima svoju istoriju u proizvodnji bio pića od bezalkoholnih i alkoholnih pića. S obzirom na uključenost proizvodnog lanca, počevši od uzgajivača voća i povrća do krajnjeg proizvođača pića, ovaj sektor ima veliki potencijal za ekonomski razvoj zemlje. Sve to na osnovu izvora pitke vode na Kosovu, gde izvire obična i gazirana voda, kao i plodno zemljište za sadnju i fermentaciju drugih pića.

Proizvođači pića na Kosovu su u saradnji sa uzgajivačima voća i povrća povećali kvalitet svoje proizvodnje za 100% bio. Kao rezultat toga, proizvođači u zemlji su bili u mogućnosti da izvoze svoje proizvode u mnoge zemlje širom sveta, počevši od zemalja u regionu, zemalja članica EU, Sjedinjenih Država do arapskih država.

Kosovo ima dugu tradiciju u vinogradarstvu i poznato je po zonama za uzgoj grožđa i fermentaciju alkoholnih pića. Mesta gde se najviše uzgaja i fermentiše grožđe su Orahovac i Suva Reka sa površinom od oko 3.000 ha. Vinogradarstvo se smatra veoma važnim sektorom za investicije i sa velikim potencijalom za ekonomski razvoj Kosova.

2.1 Broj preduzeća, zaposlenost i promet u podsektoru proizvodnje pića

U 2020 godini podsektor „Proizvodnja proizvoda od pića“ ima 2138 zaposlenih u 81 preduzeću sa prometom od 106,22 miliona evra.

Zaposlenost u ovom podsektoru, u 2020, povećana je za 17%, a broj preduzeća za 9%, dok je promet smanjen za 10%, u odnosu na 2019. godinu.

Podsektor (11) u ukupnom sektoru C učestvuje:

- 1.15% preduzeća,
- 6.16% zaposlenih i
- 6.21% u prometu

Tabela 15. Broj preduzeća, zaposlenost i promet u podsektoru Proizvodnja pića.

Kod	Podsektor (11): Proizvodnja proizvoda za piće	Broj preduzeća			Broj zaposlenih			Promet		
		2018 godina	2019. godina	2020. godina	2018. godina	2019. godina	2020. godina	2018. godina	2019. godina	2020. godina
1101	Destilacija, rafinacija i kombinacija pića	16	17	19	29	39	69	1,525,277.23	1,068,316.26	2,097,740.41
1102	Proizvodnja vina od grožđa	14	13	15	492	491	645	6,362,990.88	6,543,313.83	5,328,657.06
1104	Proizvodnja ostalih nedestilovanih fermentisanih pića	3	1	2	37	2	2	2,958,671.90	10,255.07	15,951.81
1105	Proizvodnja piva	9	7	8	330	315	327	33,594,644.02	35,678,929.10	25,377,382.78
1107	Proizvodnja bezalkoholnih pića; proizvodnja mineralne vode i drugih flaširanih voda	47	36	37	934	977	1095	63,006,966.93	74,808,536.71	73,406,545.55
Ukupno		89	74	81	1822	1823	2138	107,448,550.96	118,109,350.97	106,226,277.61

Agencija za statistiku Kosova, obrađeno OIP/OI

Prema tabeli br. 15, 2020. godine, podaktivnost „Proizvodnja osvežavajućih pića; proizvodnja mineralne i druge flaširane vode” dominira u sva tri pokazatelja: zaposlenost 51%, u broju preduzeća 46% i u prometu 69%. Ova podaktivnost, iako je imala porast u zaposlenosti i broju preduzeća, imala je pad prometa od 3% u odnosu na 2019. godinu.

Podaktivnost "Proizvodnja vina od grožđa" ima 30% zaposlenih u 15 preduzeća i po prometu je na trećem mestu sa 5%. Ova podaktivnost u 2020. godini beleži pad prometa za 18,5%, dok je zabeležila povećanje zaposlenosti za 31% i u broju preduzeća za 15% u odnosu na prethodnu godinu.

Podaktivnost „Proizvodnja piva“, iako ima manji broj zaposlenih i broj preduzeća u prometu, zauzima drugo mesto sa učešćem od 24%. U ovoj podaktivnosti promet je smanjen za 29% u odnosu na 2019. godinu.

Vredi napomenuti da je podaktivnost „Destilacija, rafinisanje i kombinovanje pića“ u 2020. godini zabeležila rast prometa od 96% u odnosu na 2019. godinu.

Na regionalnom nivou, podaktivnost „Proizvodnja osvežavajućih pića; proizvodnja mineralne vode i druge flaširane vode” prednjači u regionu Gnjilana sa 40% zaposlenih u 11 preduzeća i po prometu sa 37%, zatim sledi region Prizrena sa 26% zaposlenih u 7 preduzeća i sa prometom od 43% itd.

Podaktivnost "Proizvodnja vina od grožđa" ima najveći broj zaposlenih u regionu Đakovice sa 61%, sa brojem preduzeća 87% i prometom 94%.

1.3 Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje pića

Izvoz u podsektoru „Proizvodnja proizvoda od pića“, u 2020. godini, povećan je za 3,5% u odnosu na prethodnu godinu, kao i u 2019. godini povećan je za 4%, u odnosu na 2018. godinu.

Uvoz u ovom podsektoru je u 2020. godini zabeležio pad za 6% u odnosu na prethodnu godinu. Ovaj podsektor je u 2019. godini imao porast od 5% u odnosu na 2018. godinu.

Izvoz ovog podsektora učestvuje sa 8,30% u ukupnom izvozu i 4,59% u ukupnom uvozu Sektora C.

Odnos između izvoza i uvoza u ovom podsektoru je 28%, izvoz i 72%, uvoz. Trgovinski bilans u ovom podsektoru je zabeležio poboljšanje izvoza za 2% u odnosu na 2019. godinu.

Od ukupnog broja preduzeća Sektora-C, podsektora „Proizvodnja proizvoda od pića“ ima 0,53% je izvoznih preduzeća, dok u okviru ovog podsektora, od 81 preduzeća, 97,04% izvozi.

Tabela 16. Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje pića

Kod	Podsektor Proizvodnja pića	Izvoz			Razlika (2019-2020)	Razlika u % 2019-2020	Uvoz			Razlika (2019-2020)	Razlika u % 2019-2020
		2018	2019	2020			2018	2019	2020		
11	Proizvodnja pića	27,565,225.96	28,665,800.23	29,666,793.39	1,000,993.16	3.49	78,580,037.59	82,588,664.30	77,586,544.73	(5,002,119.57)	(6.06)
11.0	Proizvodnja pića	27,565,225.96	28,665,800.23	29,666,793.39	1,000,993.16	3.49	78,580,037.59	82,588,664.30	77,586,544.73	(5,002,119.57)	(6.06)

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrada OIP/OI

• Izvozi u zemlje EU-a, CEFTA, EFTA i ostalim zemljama

Ukupna vrednost izvoza u podsektor „Proizvodnja pića“ iznosi 29,66 miliona evra. Izvoz u zemlje EU je 23%, u zemlje CEFTA, 70% u zemlje EFTA 4% i ostale zemlje 3%.

Na osnovu tabele br. 16, u 2020. godini ovaj podsektor je zabeležio rast od 3,49% u odnosu na 2019. godinu. Podsektor „Proizvodnja pića“ uspeo je da izveze u zemlje EU u iznosu od 6,77 miliona evra. Proizvodi ovog podsektora se najviše izvoze u Bugarsku sa 25,61% i u Hrvatsku sa 25%.

Što se tiče izvoza u zemlje CEFTA, proizvodi podsektora "Proizvodnja pića" najviše se izvoze u Albaniju sa 67% i Makedoniju sa 22%. Izvoz u zemlje EFTA u ovom podsektoru izvezen je samo u Švajcarsku, u vrednosti od 1,16 miliona evra ili 100%, što je zemlju učinilo tržišnom ciljanijom. Dok je izvoz sa drugim zemljama iznosio 991 hiljadu evra, a proizvodi ovog podsektora se najviše izvoze u Tursku sa 32% i SAD sa 26%.

• Uvozi sa zemljama EU-a, CEFTA, EFTA i ostalim zemljama

Ukupan uvoz u podsektoru „Proizvodnja pića“ iznosi 77,58 miliona evra. Uvoz iz zemalja EU je 53%, iz zemalja CEFTA 42%, iz zemalja EFTA 0,43% i iz ostalih zemalja 4,62%.

Uvozima, u podsektoru "Proizvodnja pića", dominiraju zemlje EU, u vrednosti od 41,12 miliona evra. Uvoz ovih proizvoda se najviše ostvaruje iz Bugarske sa 28%, iz Austrije sa 22%, Slovenije 14%, Hrvatske 9% itd.

Što se tiče uvoza sa zemljama CEFTA, proizvodi podsektora „Proizvodnja pića“ najviše se uvoze iz Srbije sa 43% i Makedonije sa 35%. Uvoz proizvoda Proizvodnja pića sa zemljama EFTA-e realizuje Švajcarska sa 95%.

Uvoz sa ostalim zemljama iznosio je 3,58 miliona evra. Proizvodi ovog podsektora se najviše uvoze iz Turske sa 52% i iz Koreje sa 18%.

Grafikon 4. Odnos između izvoza i uvoza u podsektoru proizvodnja pica

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrada OIP/OI

Podaci o trgovinskoj razmeni za aktivnosti „Proizvodnja pića“ za 2020. godinu pokazuju da je izvoz povećan za 1,89 odsto, dok je uvoz smanjen za istu stopu.

3. PROIZVODNJA TEKSTILA

Tekstilna industrija je povećana sa pravom kombinacijom tradicije, kreativnosti i iskustva, pri čemu su mnoga nova privatna preduzeća nastala iz porodica sa tradicijom za preradu kože, krzna, obuće, pletenja, tkanja i šivenja, sofisticiranim mladim dizajnerima, trgovcima i stranim investicijama.

U 2020. godini na Kosovu postoji 173 privatnih kompanija koje se bave proizvodnjom tekstila, od kojih su 90% proizvođači finalnih proizvoda. U ovom podsektoru postoji značajan prostor za investitore, za proizvodnju finalnih odeća od prediva i tkanina.

Proizvodna preduzeća ove industrije na Kosovu uglavnom su koncentrisana u regionima: Priština, Prizren, Uroševac, Peć, Gnjilane, Mitrovica i Đakovica.

Tekstilni proizvodi sa Kosova uglavnom se izvoze u zemlje Istočne i zapadne Evrope kao i u Sjedinjene Američke Države.

3.1 Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru tekstilne proizvodnje

U 2020. godini identifikovano je 173 preduzeća u tekstilnom podsektoru, sa 8026 zaposlenih i vrednošću prometa od 16,06 miliona evra.

Prema tabeli br.17, ovaj podsektor je zabeležio rast zaposlenosti za 28% i broja preduzeća za 56%, dok je u prometu rastao za 4,43%, u poređenju sa 2019. godinom.

Podsektor (13) u ukupnom Sektoru C učestvuje:

- 3.1 % preduzeća,
- 2.3% zaposlenih i
- 1.2% u prometu.

Tabela 17. Broj preduzeća, zaposlenje, i promet u podsektoru tekstila

Kod	Podsektor (13): Tekstilna proizvodnja	Broj preduzeća			Broj zaposlenih			Promet		
		2018 godi na	2019 godi na	2020 godi na	2018 godi na	2019 godi na	2020 godi na	2018. godina	2019. godina	2019. godina
1310	Priprema za pletenje tekstilnih vlakana	10	9	14	13	14	17	41,747.06	56,682.82	48,369.60
1320	Pletenje tekstila	11	9	11	77	70	76	2,237,604.04	2,927,144.22	2,273,755.62
1330	Završni proces prerade tekstila	32	29	44	358	172	254	5,755,599.36	6,046,688.34	6,893,915.44
1391	Proizvodnja pletenih i tkanih tkanina	6	4	4	13	6	5	37,386.77	46,730.27	25,672.38
1392	Proizvodnja konfekcionih tekstilnih artikla osim odeće	10	8	10	53	57	55	1,821,818.51	1,752,403.58	1,436,549.07
1393	Proizvodnja ćilima, prostirki i tepiha	3	3	3	70	27	59	810,232.14	476,332.29	1,068,044.26
1394	Proizvodnja užadi, kanapa i mreža	-	-	1	-	-	1	-	-	745.00
1395	Proizvodnja nepletenog platna i artikala osim odeće	1	1	1	4	3	4	-	2,400.00	900.00
1396	Proizvodnja drugih tehničkih i industrijskih tekstila	4	4	6	24	25	27	699,221.89	832,652.48	1,004,119.08
1399	Proizvodnja drugih p.k.t tekstila	50	44	79	205	255	304	3,284,376.11	3,241,929.26	3,312,334.39
Ukupno		127	111	173	817	629	802	14,687,985.88	15,382,963.26	16,064,404.84

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrada OIP/OI

Podaktivnost „Proizvodnja ostalog tekstila, p.t.k.“, u 2020. godini ima najveći broj preduzeća u okviru podsektora, sa 79 preduzeća, 36% zaposlenih i 19% prometa.

Podaktivnost "Završni procesi prerade tekstila" u prometu zauzima prvo mesto sa 44%, a zabeležilo je porast za 32% po zaposlenosti i 52% u broju preduzeća.

Dok podaktivnost „Tkanje tekstila“ u odnosu na dve navedene podaktivnosti ima znatno manji broj u zaposlenosti i broju preduzeća, ali u prometu ostaje dobro sa učešćem od 16% iako je u 2020. godini zabeležen pad za 22 % u odnosu na prethodnu godinu.

Što se tiče regionalnog nivoa, u okviru delatnosti „Proizvodnja drugog tekstila, p.k.t.“ najveći broj preduzeća je raspoređen regionu Uroševca sa 28%, regionu Prištine sa 26,5% preduzeća, zatim u regionu Prizrena sa 14% preduzeća, itd, dok u zapošljavanju prednjači region Prištine sa 58,5%, Uroševac 14% itd.

U podaktivnosti „Proizvodnja drugog tekstila, p.k.t.“, najveći promet je u regionu Prištine sa 52,5% i Uroševca 25%.

Podaktivnost „Završni procesi prerade tekstila“, koja je na drugom mestu u ovom podsektoru, ima najveći broj preduzeća u regionu Prištine sa 50%, zatim u regionu Đakovice sa 16%, itd. Što se tiče zapošljavanja, ova podaktivnost ima 37% zaposlenih u regionu Prištine, 22,3% zaposlenih u regionu Gnjilana i regionu Đakovice ima 19% zaposlenih.

U okviru podaktivnosti „Završni procesi prerade tekstila“, u prometu prednjači region Gnjilana sa 44,5%, Prizren sa 24% i Priština sa 22,5%.

Prema tabeli br.17, podaktivnost „Tkanje tekstila“, u regionalnom smislu, najveći promet je u regionu Mitrovice sa 98%.

3.2 Izvozi i uvozi u podsektoru proizvodnje tekstila

Izvoz u podsektoru „Proizvodnja tekstila“ je u 2020. godini povećan za preko 100%, u odnosu na 2019. godinu, povećanja je bilo i u 2019. godini za 28,34% u odnosu na 2018. godinu.

Uvoz u ovom podsektoru je u 2020. godini povećan za 17%, dok je u 2019. godini zabeležen pad od 3,18% u odnosu na 2018. godinu.

Odnos između izvoza i uvoza u ovom podsektoru je 21,21% izvoz i 78,79% uvoz. Trgovinski bilans u ovom podsektoru je zabeležio poboljšanje izvoza za 9,3% u poređenju sa 2019. godinom.

Izvozi ovog podsektora učestvuju sa 5% u ukupnom izvozu i 4% u ukupnom uvozu Sektora C.

Od ukupnog broja preduzeća Sektora-C, podsektor „Proizvodnja tekstila“ ima 0,27% preduzeća koje izvoze, dok u okviru ovog podsektora, od 173 preduzeća, njih 8,67% izvoze.

Tabela 18. Izvoz i uvoz u podsektoru tekstilne proizvodnje

Kod	Pod sektor Proizvodnja tekstila	Izvoz			Razlika (2019-2020)	Razlika u % 2019-2020	Uvoz			Razlika (2019-2020)	Razlika u % 2019- 2020
		2018	2019	2020			2018	2019	2020		
13	Proizvodnja tekstila	6,136,824.19	7,875,908.03	17,948,552.72	10 072 644,14	127,89	58,660,751.55	56,796,552.95	66,662,771,63	9,866,218.68	17.37
13.1	Priprema i tkanje tekstilnih prediva	509,170.62	137,430.84	674.710	537,278.88	390.94	1,123,102.91	1,222,642.44	1,395,265.48	172,623.04	14.12
13.2	Tkanje tekstila	511,127.80	1,416,543.36	1,845,939.00	429,396.08	30.31	15,814,106.35	16,208,427.98	15,258,306.34	(950,121.64)	(5.86)
13.9	Proizvodnja ostalog tekstila (sa aktivnostima:9.1,9.2,9.3,9.4,9.5,9.6,9.9)	5,116,525.77	6,321,933.83	15,427,903.00	9,105,969.18	144.04	41,723,542.29	39,365,482.53	50,009,199.81	10,643,717.28	27.04

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađena od strane OIP/OI

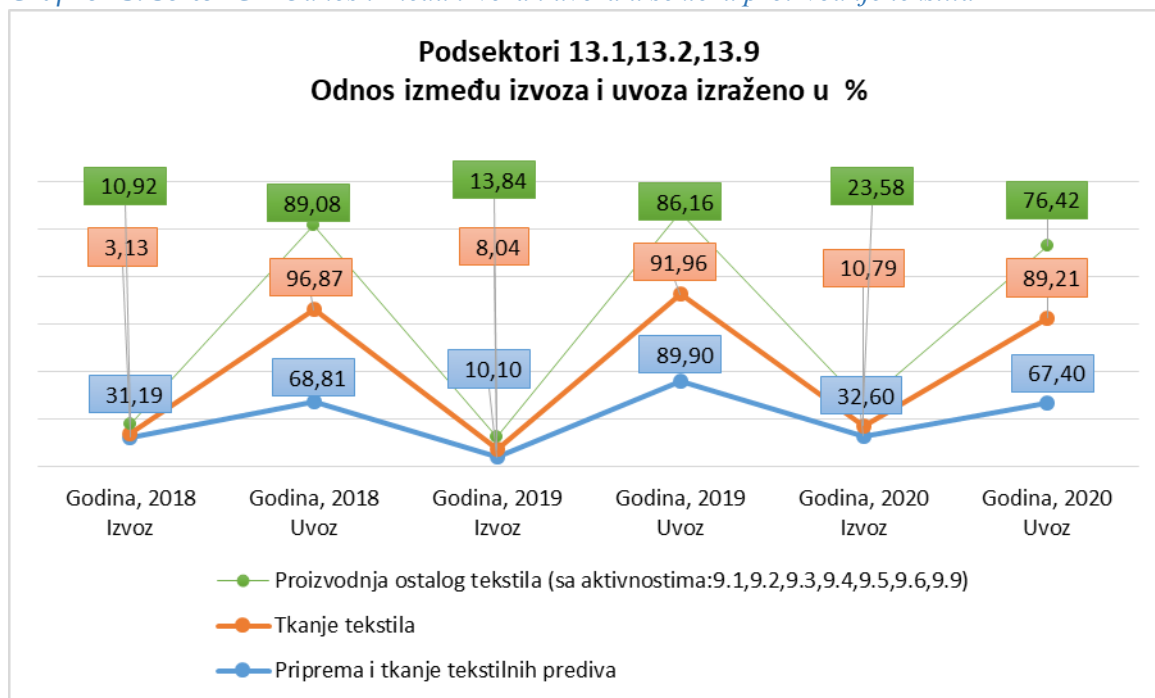
• Izvoz u zemlje EU, CEFTA, EFTA i druge zemlje

Ukupna vrednost izvoza u ovaj podsektor iznosi 17.94 miliona evra, dok je izvoz u zemlje EU 21,4%, u zemlje CEFTA 29%, EFTA 2,64% i ostale zemlje 47%. Podsektor "Proizvodnja tekstila" je izvezio u zemlje EU robu u vrednosti od 3.580 miliona evra, dok je zemlja u koju se najviše izvezilo Nemačka sa 55,5%. Izvoz u zemlje CEFTA je 3.04 miliona evra, dok je najviše izvezeno u Albaniju sa 36.5% i Makedoniju sa 30%. Aktivnost „Proizvodnja ostalog tekstila“ u 2020. godini zabeležila je veći izvoz od preko 100 odsto u odnosu na 2019. godinu.

• Uvoz sa zemljama EU, CEFTA, EFTA i drugim zemljama

Uvoz u podsektoru „Proizvodnja tekstila” u 2020. godini je dostigao vrednost od 66 miliona evra. Ovaj podsektor je u 2020. godini povećan za 17.37% u odnosu na 2019. godinu. Uvoz sa zemljama EU je 11%, sa zemljama CEFTA 4.23%, EFTA 0.16% i sa ostalim zemljama 84.5%. Ovaj podsektor ostvario je najveći uvoz iz ostalih zemalja u iznosu od 56 miliona evra, dok su zemlje iz kojih je uvezeno najviše Turska sa 54% i Kina sa 41%. Proizvodne aktivnosti u kojima se najviše uvozi su "Proizvodnja ostalog tekstila" sa 75%.

Grafikon 5. Sektor C – Odnos između izvoza i uvoza u sektoru proizvodnje tekstila

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađena od strane OIP/OI

Trgovinska razmena, prema slici br. 5, pokazuje da je aktivnost “Priprema i pletenje tekstilnih prediva” u 2020. godini zabeležila pozitivan trend u izvozu, oko 22.5% u odnosu na uvoz.

4. PROIZVODNJA ODEĆE

Industrija odeće na Kosovu bila je druga najveća industrija na Kosovu, posle rudarstva. Odeća je jedna od najstarijih, najvećih i najglobalizovanijih industrija. U prošlosti, proizvođači kosovskih proizvođača ciljali su i na druga tržišta širom Zapadne i Istočne Evrope, kao i tržište Sjedinjenih Američkih Država.

Industrija odeće u smislu potencijala, kao i celokupnosti proizvoda, je značajna grana u širokoj porodici grana industrije. Grane tekstilne i odevne industrije su relativno raširene širom Kosova.

Kosovske kompanije ili proizvođači odeće i obuće i kože mogu se podeliti u tri kategorije:

a) Seci, Uradi i Krati (SUK): poznato je i kao “seći i šiti”, lohn i fason. Ovo je odlična prilika generalno za proizvođače odeće u regionu jugoistočne Evrope.

b) Domaći prodavci odeće na malo: mnoge male kompanije prodaju standardnu odeću i obuću i uniforme na veoma fragmentisana domaća i susedna tržišta.

c) Moda: Postoje nekoliko kvalifikovanih dizajnera ženske odeće na Kosovu koji prodaju preko svojih radionica, u prodavnicama u većim gradovima.⁶

Osim što je intenzivno tokom rada, radnom snagom u odeći dominiraju žene, a mnoge firme u ovom podsektoru su u vlasništvu ili njima upravljaju žene.

Dok je Priština centar akademskih i komercijalnih institucija sa vodećim proizvođačima i izvoznici, regionu Peći, Đakovice i Prizrena su specijalizovani za proizvodnju farmerki, bluza i uniformi, zatim Gnjilane je specijalizovano za venčаницe koje zahtevaju više rukotvorina, Podujevo za proizvodnju sportske odeće i uniformi i Suva Reka je centar za proizvodnju obuće.

Što se tiče prodaje, najveći broj proizvoda se plasira na domaćem tržištu, ali se neki od njih izvoze uglavnom u zemlje regiona kao što su: Albanija, Crna Gora, Makedonija, Bosna itd.

⁶ <http://kosovowood.org/LinkClick.aspx?fileticket=y0NkNbvG-LI%3D&tabid=184&portalid=1&mid=761&language=sq-AL>

4.1 Broj preduzeća, zaposlenost i promet u podsektoru odeće

Podsektor „Proizvodnja odeće“ prema tabeli br. 19, u 2020. godini ima 1151 zaposlenih, 325 preduzeća i promet od 9.95 miliona evra.

U 2020. godini u ovom podsektoru beleži se rast u tri pokazatelja: zaposlenost za 34.4%, broj preduzeća za 55% i promet za 17% u odnosu na 2019. godinu.

Podsektor (14) u ukupnom sektoru C učestvuje sa:

- 5.8 % preduzeća,
- 3.31% zaposlenih i
- 0.71% prometa.

Tabela 19. Broj preduzeća, zaposlenost i promet u sektoru odeće

Kod	Podsektor (14): Proizvodnja odeće	Broj preduzeća			Broj zaposlenih			Promet		
		Godina 2018	Godina 2019	Godina 2020	Godina 2018	Godina 2019	Godina 2020	Godina 2018	Godina 2019	Godina 2020
1411	Proizvodnja kožne odeće	3	4	6	55	2	5	163,510.37	45,649.68	43,379.40
1412	Proizvodnja radne odeće	32	28	40	158	204	336	1,245,523.05	2,254,721.10	2,740,757.66
1413	Proizvodnja ostale spoljne odeće	126	117	189	494	503	611	4,265,857.81	4,388,924.98	4,852,617.33
1414	Proizvodnja donjeg veša	1	1	4	3	3	11	63,959.37	58,660.51	239,725.57
1419	Proizvodnja ostale odeće i pribora (rukavice, kape, šalovi, itd.)	31	27	44	109	112	143	1,191,889.37	1,298,806.18	1,635,999.21
1420	Proizvodnja proizvoda od krzna		2	1		2	2		21,787.00	10,969.42
1431	Proizvodnja pletenih čarapa	5	4	6	12	11	13	210,419.63	251,713.33	221,612.30
1439	Proizvodnja ostalih pletenih ili heklanih odevnih predmeta	28	28	35	26	19	30	167,801.45	194,693.41	213,615.94
Ukupno		226	210	325	857	856	1151	7,308,961.05	8,514,956.19	9,958,676.83

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađena od strane OIP/OI

Podaktivnost "Proizvodnja ostale spoljne odeće" u odnosu na ostale podaktivnosti je lider po broju preduzeća, po zaposlenosti i prometu. Ova podaktivnost u ukupnom podsektorsku preduzeća učestvuje sa 58%, u zapošljavanju sa 53% i u prometu sa 49%. Na drugom mestu je rangirana aktivnost „Proizvodnja radne odeće“ gde u ukupnom broju preduzeća podsektora učestvuje sa 12%, u zapošljavanju sa 29% i u prometu sa 27.5%.

Podaktivnost „Proizvodnja ostale i komplementarne odeće (rukavice, kape, šalovi i dr.)“ zauzima treće mesto sa 12.4% zaposlenih u 44 preduzeća i sa prometom od 16.4%.

Podaktivnost "Proizvodnja donjeg veša" ove godine je iznenađujuća, s obzirom na činjenicu da je u sva tri pokazatelja zabeležila značajan porast, tj. u zapošljavanju, u broju preduzeća a u prometa sa povećanjem od preko 100%. Ova aktivnost u totalu podsektora, u zapošljavanju učestvuje sa 1%, u broju preduzeća sa 1.2%, dok u prometu učestvuje sa 2.41%.

Što se tiče regionalnog nivoa, podaktivnost “Proizvodnja ostale spoljne odeće“, najveći broj preduzeća je raspoređen u regionu Prištine sa 27%, zatim u regionu Đakovice sa 20% i regionu Prizrena sa 16%. Ova podaktivnost je takođe lider u pogledu zapošljavanja, gde ima najveći broj zaposlenih u regionu Prištine sa 50% zaposlenih i u regionu Đakovice sa 27.5% zaposlenih.

Što se tiče vrednosti prometa po aktivnosti “Proizvodnja ostale spoljne odeće“, najveći promet je u regionu Prištine sa 61% i regionu Đakovice sa 22%.

Podaktivnost "Proizvodnja radne odeće" najveći broj preduzeća ima u regionu Đakovice sa 22%, regionu Peći, Uroševca i Mitrovice sa po 15%. Region Đakovice takođe vodi i po broju zaposlenih sa 51%, a sledi region Peći sa 29%.

Dok u prometu u podaktivnosti “Proizvodnja radne odeće“ prednjači region Đakovice sa 49% i region Peći sa 28%.

Treća po redu aktivnost je “Proizvodnja ostale i komplementarne odeće (rukavice, kape, šalovi i sl.)“. Najveći broj preduzeća se prostire u regionu Prištine sa 34%, zatim u Uroševcu sa 18% i Gnjilanu sa 14%, dok po zaposlenosti i prometu prednjači region Peći sa 66% zaposlenih i po prometu sa 80%.

4.2. Izvozi i uvozi u podsektoru odeće

Izvoz u podsektoru “Proizvodnja odeće“ je značajno povećan u poslednje tri godine. U 2020. godini ovaj podsektor je imao rast od 57% u odnosu na prethodnu godinu, takođe je povećan za 51% u 2019. u odnosu na 2018. godinu.

Uvoz u ovom podsektoru je u 2020. godini smanjen za 16% u odnosu na prethodnu godinu, dok je u 2019. godini zabeležen rast od 12.21% u odnosu na 2018. godinu.

Izvoz ovog podsektora učestvuje sa 1.44% u ukupnom izvozu i 5.85% u ukupnom uvozu Sektora C.

Odnos između izvoza i uvoza u ovom podsektoru je 5% izvoz i 95% uvoz. Trgovinski bilans u ovom podsektoru je zabeležio poboljšanje izvoza za 2.29 odsto u odnosu na 2019. godinu.

Od ukupnog broja preduzeća Sektora-C, podsektor “Proizvodnja odevnih predmeta“ ima 0.39% preduzeća izvoznika, dok su u okviru ovog podsektora, od 325 preduzeća, 6.77% izvoznici.

Tabela 20. Izvoz i uvoz u podsektoru odeće

Kod	Pod sektor Proizvodnja odeće	Izvoz			Razilka (2019-2020)	Razlika u % 2019- 2020	Uvoz			Razilka (2019-2020)	Razilka u % 2019- 2020
		2018	2019	2020			2018	2019	2020		
14	Proizvodnja odeće osim odeće od krzna	2,179,544.62	3,293,023.19	5.156.424.31	1,863,401,15	56.59	105,171,177.93	118,008,278.57	98,738,284.03	(19,269,994.54)	(16.33)
14.1	Proizvodnja odeće osim odeće od krzna	1942304.25	2713627.99	4,629,931.00	1,916,303,32	70.62	88,060,654.36	100,177,489.64	82,365,196.68	(17,812,292.96)	(17.78)
14.2	Proizvodnja proizvoda od krzna	0	0	0	-	-	25,687.91	23,558.64	15,377.12	(8,181.52)	(34.73)
14.3	Proizvodnja heklane odeće	237240.37	579395.20	526,493.03	(52,902.17)	(9.13)	17,084,835.66	17,807,230.29	16,357,710.23	(1,449,520.06)	(8.14)

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađena od strane OIP/OI

• Izvoz u zemlje EU, CEFTA, EFTA i druge zemlje

Ukupna vrednost izvoza u ovom podsektoru iznosi 5.15 miliona evra, dok je izvoz u zemlje EU 38%, u zemlje CEFTA 9,4%, EFTA 7% i ostale zemlje 46%. Proizvodi podsektora “Proizvodnja odeće“, u zemljama EU, najviše se izvoze u Italiju sa 30% i u Nemačku sa 25%. Od zemalja CEFTA-e, proizvodi podsektora “Proizvodnja odevnih predmeta“ najviše su se izvozili u Severnoj Makedoniji sa 43,3% i u Crnoj Gori sa 24%.

U zemljama EFTA proizvodi podsektora “Proizvodnja odeće“ izvoze se u Švajcarsku sa 99%. Izvoz u druge zemlje, proizvodi podsektora “Proizvodnja odeće“ najviše se izvoze u SAD sa 72%. U okviru podsektora “Proizvodnja odevnih predmeta“, u 2020. godini, aktivnost “Proizvodnja odeće osim odeće od krzna“ u odnosu na ostale aktivnosti ovog podsektora povećana je, u izvozu, za 70,62% u odnosu na 2019. godinu.

• Uvoz iz zemalja EU, CEFTA, EFTA i druge zemlje

Uvoz u podsektoru "Proizvodnja odeće" u 2020. godini dostigao je vrednost od 98 miliona evra. Ovaj podsektor je u 2020. godini je opao za 16.33% u odnosu na 2019. godinu. Uvoz iz zemlja EU je 6%, iz zemalja CEFTA 2%, EFTA 0.11% i sa ostalim zemljama 92%.

Najveći uvoz je iz drugih zemalja, u vrednosti od 90 miliona evra. Ovaj podsektor ima najveći uvoz iz Turske sa 52%, iz Kine sa 21%, što znači da ove dve zemlje čine 73% uvoza u odnosu na druge zemlje.

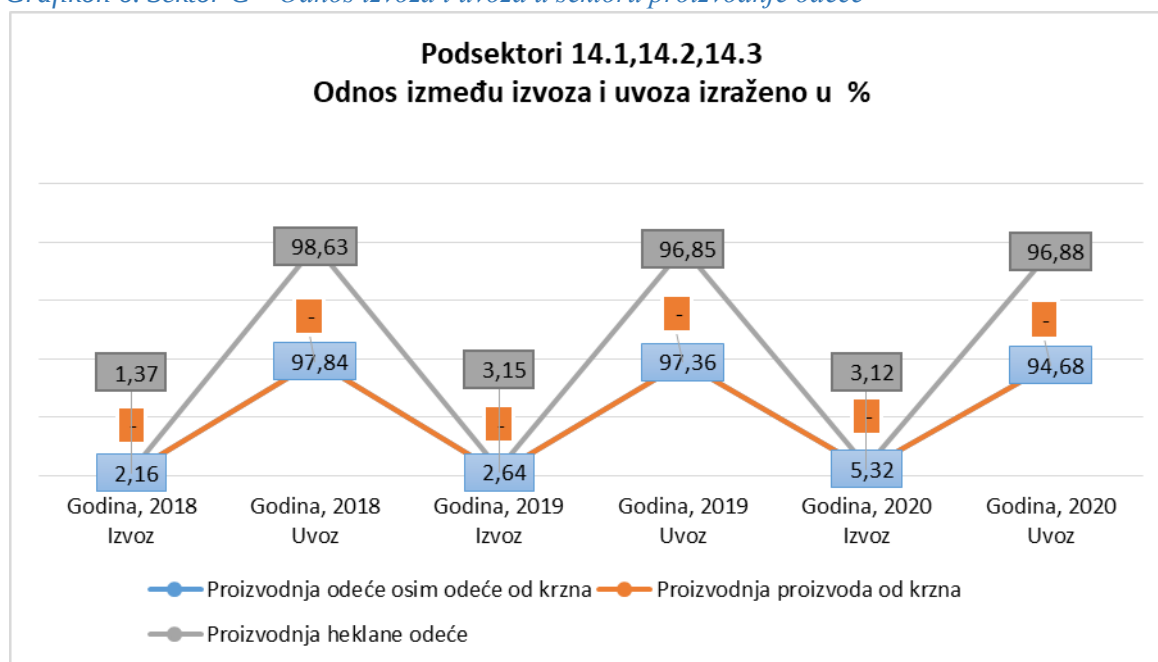
Iz zemalja EU najveći uvoz je iz Nemačke 16.4%, iz Italije 15,8% i Belgije 15%.

Podsektor "Proizvodnja odeće", tokom 2020. godine, iz zemalja CEFTA-e, zabeležen je uvoz vredan 1.13 miliona evra. Najveći uvoz imale su Srbija sa 55% i Severna Makedonija sa 38%.

U uvozu dominira aktivnost "Proizvodnja odeće osim odeće od krzna" sa 85%. Zemlje sa najvećim uvozom su Turska sa 49,25% i Kina sa 20,59%.

Iz zemalja EFTA vrednost uvoza je 1.11 miliona evra, a najveći uvoz je zabeležen iz Švajcarske sa 99%.

Grafikon 6. Sektor C – Odnos izvoza i uvoza u sektoru proizvodnje odeće

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađena od strane OIP/OI

Trgovinska razmena prema grafikonu br. 6, za 2020. godinu pokazuje da je aktivnost "Proizvodnja odeće, osim odeće od krzna" zabeležila pozitivan trend u izvozu, oko 2.68% u odnosu na uvoz.

5. PROIZVODNJA KOŽE I PROIZVODA OD KOŽE

Industrija kože na Kosovu vodi poreklo od tradicije štavljaca kože i sedlara za preradu kože i proizvodnju obuće, a datira od 1945. godine.

Proizvodi od kože i obuće doživljavaju sistematski pad industrijske proizvodnje od 1989/1990. godine, kao rezultat režima koji je trajao do razmera rata 1998/1999. godine.

Privreda Kosova u ovom periodu nije poslovala kao jedna privredna celina, a s obzirom na ekonomski položaj u prošlosti, kaznene mere koje su preduzete protiv zemlje negativno su uticale na razvoj industrijske proizvodnje i u podsektoru kožne obuće.

Tokom ovog perioda korišćenje tehnologije je obavljeno na divljački način i neodržavanje iste u cilju njenog uništenja. Iz statističkih analize ovog podsektora, trgovinska razmena, u poslednje tri godine, ima trend pada izvoza, posebno u podacima za 2020. godinu, dok je i uvoz smanjen u odnosu na prethodne godine.

5.1 Broj preduzeća, zaposlenost i promet u podsektoru proizvodnja kože i proizvoda od kože

Podsektor „Koža i proizvodi od kože“ ima optimalan uticaj na zaposlenost, uz blago kretanje u poslednje tri godine. Iz ove činjenice se analizirao broj preduzeća, zaposlenih i godišnji promet za period 2018-2020. godine.

U ovom podsektoru u 2020. godini broj preduzeća je 43, broj zaposlenih je 420, a godišnji promet je u iznosu od 5.77 miliona evra. Ovaj podsektor je zabeležio povećanje zaposlenosti za 41 zaposlenog ili 10.82% i broja preduzeća za 48.28%, dok je promet smanjen za 23.03% u odnosu na 2019. godinu.

Podsektor (15) učestvuje u totalu Sektora-C sa:

- 0.76% preduzeća,
- 1.21% zaposlenih i
- 0.42% prometa.

Tabela 21. Broj preduzeća, zaposlenost i promet u podsektoru proizvodnje kože

Kod	Podsektor (15): roizvodnja kože i proizvoda od kože	Broj preduzeća			Broj zaposlenih			Promet		
		Godina 2018	Godina 2019	Godina 2020	Godina 2018	Godina 2019	Godina 2020	Godina 2018	Godina 2019	Godina 2020
1511	Štavljenje i tamnjenje kože; dorada i bojenje krzna	2	1	2	4	0	3	10,500.40	9,647.20	33,664.85
1512	Proizvodnja kofera, ručnih torbi i sličnih proizvoda kao što su konjsko sedlo i remena	11	9	14	31	38	40	706,814.59	872,234.49	800,745.93
1520	Proizvodnja obuće	24	19	27	395	341	377	6,095,315.47	6,274,768.69	4,982,531.9
Ukupno		37	29	43	430	379	420	6,812,630.46	7,156,650.38	5,816,942.68

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađena od strane OIP/OI

Analizirani podaci za podsektor „Proizvodnja kože i proizvoda od kože“, prema regionalnoj raspodeli po broju preduzeća pokazuju da region Prizrena vodi sa 32.56%, region Prištine sa 30.23%, region Peći sa 16.28%, region Uroševca i Đakovice sa po 6.98%, dok region Mitrovice ima 4.65% i region Gnjilana 2.33%.

Po broju zaposlenih u ovom podsektoru prednjači region Prizrena sa 49.29%, zatim slede region Prištine sa 18.33%, region Uroševca sa 13.33%, region Peći sa 11.9%, region Mitrovice sa 6.19%, region Đakovice sa 0.71% i region Gnjilana sa samo 0.24% zaposlenih.

Në numër të punësuarve në këtë nën sektor prin regjioni i Prizrenit me 49.29%, pasuar nga regjioni i Prishtinës me 18.33%, regjioni i Ferizajt me 13.33%, regjioni i Pejës me 11.9%, regjioni i Mitrovicës me 6.19%, regjioni i Gjakovës me 0.71% dhe regjioni i Gjilanit me vetëm 0.24%, në punësim. Prema godišnjem prometu, regionalni rangiranje predstavlja region Prizrena sa 48.23%, region Uroševca sa 24.07%, region Prištine sa 16.61%, region Peći sa 9.14%, region Mitrovice sa 1.26%, region Đakovice sa 0.67% i region Gnjilana sa samo 0.02%.

Iz analiziranih podataka, ako uzmemo u obzir broj preduzeća prema podaktivnostima, onda „Proizvodnja obuće“ prednjači u regionu Prizrena sa 48.15%, zatim sledi region Prištine sa 25.93%, zatim region Peći sa 14.81%, region Uroševca sa 7.41%, region Mitrovice sa 3.7% itd.

Druga po redu podaktivnost po broju preduzeća je „Proizvodnja kofera, torbi i sličnih predmeta kao što su sedlarski i remenarski proizvodi“ gde prednjači region Prištine sa 42.86%, zatim region Peći sa 21.43%, zatim region Đakovice sa 14.29%, zatim regjioni Prizrena, Uroševca i Gnjilana, sa 7.14%.

Na osnovu ovih uporednih podataka, u okviru ovog podsektora, podaktivnost sa najvećim brojem zaposlenih je „Proizvodnja obuće“, gde prednjači region Prizrena sa 54.64% zaposlenih. Drugi region po broju zaposlenih u ovoj podaktivnosti je Uroševac sa 13.53%, zatim region Peći sa 13.26%, region Prištine sa 11.67%, region Mitrovice sa 6.9% itd.

Podaktivnost „Proizvodnja kofera, torbi i sličnih artikala kao što su konjska sedla i remena“, zauzima drugo mesto po broju zaposlenih, u regionu Prištine sa oko 82.5%, zatim region Uroševca sa 12.5%, regjioni Prizrena i Gnjilana sa po 2.5% itd.

U redosledu regiona prema godišnjem prometu za podaktivnost „Proizvodnja obuće“, u okviru podsektora, za 2020. godinu, koja ima 4.98 miliona evra, prednjači region Prizrena sa 56.27%, a sledi region Uroševca sa 27.51%, region Peći sa 10.5% itd.

Na drugom mestu po godišnjem prometu je rangirana aktivnost „Proizvodnja kofera, torbi i sličnih predmeta kao što su konjska sedla i remena“, i to u regionu Prištine sa 93.34%, regionu Uroševca sa 3.64%, zatim sledi region Đakovice sa 1.56%, itd.

Podaktivnost „Štavljenje i tamnjenje kože; bojenje odeće i krzna“, u smislu godišnjeg prometa dominira u regionu Đakovice sa 78.95% i regionu Mitrovice sa 21.05%.

5.2 Izvozi i uvozi u podsektoru proizvodnje kože i proizvoda od kože

Izvoz u podsektor „Proizvodnja kože i proizvoda od kože“, u 2020. godini, smanjen je za 24.18% u odnosu na prethodnu godinu, dok je u 2019. godini povećan za 12.62% u odnosu na 2018. godinu.

Uvoz u ovom podsektoru je u 2020. godini smanjen za 22.62% u odnosu na prethodnu godinu, dok je u 2019. godini zabeležen rast od 10.83% u odnosu na 2018. godinu.

Trgovinska razmena (odnos izvoza prema uvozu) ovog podsektora je 94.24% uvoz i 5.76% izvoz.

Od ukupnog broja preduzeća Sektora C, podsektor “Proizvodnja kože i proizvoda od kože“ ima 0.11% preduzeća koje izvoze, dok u okviru ovog podsektora, od 43 preduzeća, izvozi njih 13.95%.⁷

Izvozi ovog podsektora učestvuju sa 0.59% u ukupnom izvozu i 1.24% u ukupnom uvozu Sektora-C.

Tabela 22. Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje kože (15).

Kod	Podsektor (15): Proizvodnja kože i proizvoda od kože	Izvoz			Bilans		Uvoz			Bilans	
		2018	2019	2020	Vrednost	%	2018	2019	2020	Vrednost	%
					2019-2020	2019-2020				2019-2020	2019-2020
15	Proizvodnja kože i proizvoda od kože	2,735,479.11	3,080,819.54	2,335,813	(745,006.77)	(24.18)	44,554,440.03	49,380,964.63	38,212,879.80	(11,168,084.83)	(22.62)
15.1	Štavljenje i tamnjenje kože; proizvodnja kofera, torbi, konjskih sedla i ostalih proizvoda, odeće i farbanja krzna	956,459.59	846,035.43	119,632	(726,403.63)	(85.86)	8,857,972.36	9,418,650.59	6,408,762.01	(3,009,888.58)	(31.96)
15.2	Proizvodnja obuće	1,779,019.52	2,234,784.11	2,216,181	(18,603.14)	(0.83)	35,696,467.67	39,962,314.04	31,804,117.79	(8,158,196.25)	(20.41)

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađena od strane OIP/OI

⁷Agencija za statistiku Kosova, obrađena od strane DPI/DI

- **Izvoz u zemlje EU, CEFTA, EFTA i druge zemlje**

Ukupna vrednost izvoza u podsektor "Proizvodnja kože i proizvoda od kože" iznosi 2.33 miliona evra. Proizvodi se uglavnom izvoze u zemlje EU sa 61.77%, u zemlje CEFTA sa 37.56%, dok se sa veoma niskim procentom izvoze u zemlje EFTA sa 0.19% i u ostale zemlje sa samo 0.48%. Zemlje u koje se najviše izvoze proizvodi ovog podsektora su Francuska sa 29.64%, Albanija sa 28.57%, Poljska sa 22.96% itd.

Prema tabeli br. 22, aktivnost "Proizvodnja obuće", čija je vrednost 2.21 milion evra, u 2020. godini zabeležila je pad izvoza za 0.83% u odnosu na 2019. godinu.

Proizvodi obuće, u zemljama EU izvoze se u Francuskoj sa 45.05%, u Poljskoj sa 39.34%, u Italiji sa 13.87%, itd.

Izvoz proizvoda obuće u zemlje CEFTA najviše se ostvaruje u Albaniji sa 78.17%, u Severnoj Makedoniji sa 14.82% i u Crnoj Gori sa 5.8%, itd.

U okviru zemalja EFTA, proizvodi ove aktivnosti se 100% izvoze u Švajcarsku.

U grupi Ostale zemlje izvoz ovih proizvoda se ostvaruje 100% u Kanadi.

Vrednost izvoza aktivnosti "Štavljenje i tamnjenje kože; proizvodnja kofera, torbi, konjskih sedla i ostalih proizvoda, odeće i farbanja krzna", u 2020. godini iznosi 119 hiljada evra i zabeležen je pad za 85.86 odsto u odnosu na 2019. godinu.

Ovi proizvodi su se u okviru zemalja EU, najviše izvozili u Francuskoj sa 98.27%, u Nemačkoj sa 1.30%, dok su se u zemljama CEFTA izvozili u Severnoj Makedoniji sa 46.16%, Albaniji sa 31.41%, Srbiji sa 22.37%, itd. Proizvodi ove aktivnosti, u 2020. godini, u okviru zemalja EFTA su izvezeni u Švajcarskoj sa 100%.

- **Uvoz iz zemalja EU, CEFTA, EFTA i drugih zemalja**

Ukupna vrednost uvoza u podsektoru "Proizvodnja kože i proizvoda od kože" iznosi 38.21 miliona evra, uvoz iz zemalja EU je 8.49%, iz zemalja CEFTA 3.2%, EFTA 0.15% i ostalih zemalja 88.16%.

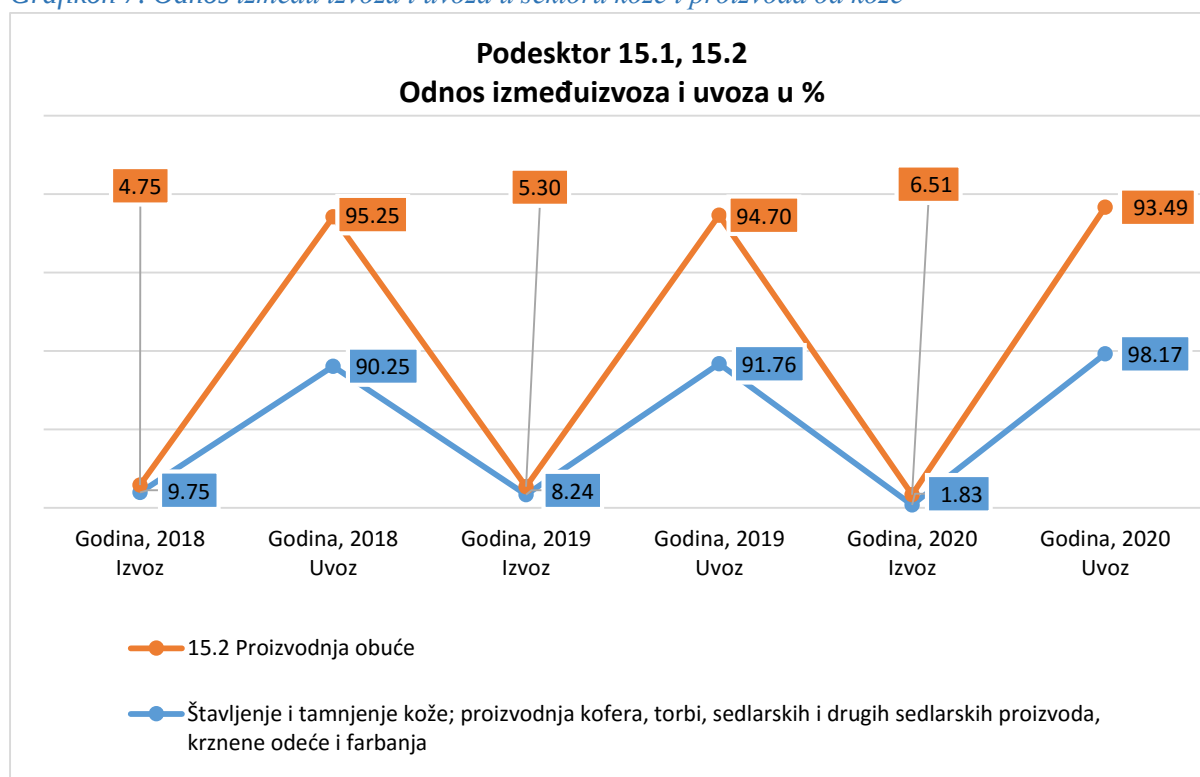
Zemlje iz kojih su se najviše uvozili proizvodi podsektora "Proizvodnja kože i proizvoda od kože" su: iz Kine sa 38.12%, iz Turske sa 21.55% i iz Vijetnama sa 14.88%.

Na osnovu podataka u gore navedenoj tabeli, uočavamo da ako posmatramo uvoz po aktivnostima u okviru ovog podsektora, "Proizvodnja obuće" je u 2020. godini zabeležila pad uvoza za 20.41% u odnosu na 2019. godinu. Zemlje iz kojih se najviše uvozi obućarska proizvodnja, u okviru zemalja EU, su iz Italije 31.53%, iz Hrvatske 26.33%, iz Portugala 10.42%, itd.

Uvoz proizvoda aktivnosti "Proizvodnja obuće" iz zemalja CEFTA, ostvaren je uglavnom iz Srbije sa 56.7%, iz Albanije sa 37.53%, iz Severne Makedonije 5.27%, itd. Proizvodi ove aktivnosti iz zemalja EFTA uvezeni su iz Švajcarske sa 97.44% i iz Norveške sa 2.56%. Uvoz ovih proizvoda iz drugih zemalja je uglavnom iz Kine sa 39.55%, iz Turske sa 24.22%, iz Vijetnama sa 19.31%, itd.

Druga aktivnost je „Štavljenje i tamnjenje kože; proizvodnja kofera, torbi, konjskih sedla i ostalih proizvoda, odeće i farbanja krzna“, koja je u 2020. godini zabeležila manji uvoz za 31.96% u odnosu na prethodnu godinu. Ovi proizvodi se u zemlje EU uvoze iz Italije sa 59.52%, iz Poljske sa 15.29%, itd. Iz zemalja CEFTA, uglavnom se uvozi iz Srbije sa 41.8%, iz Severne Makedonije sa 37.52%, iz Albanije sa 17.72% itd. Sa zemljama EFTA iz Švajcarske sa 99.02%, itd. Sa ostalim zemljama iz Kine sa 61.85%, iz Turske sa 25.53%, itd.

Grafikon 7. Odnos između izvoza i uvoza u sektoru kože i proizvoda od kože

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađena od strane OIP/OI

Prema grafikonu br. 7, trend trgovinske razmene, u 2020. godini, delatnosti „Proizvodnja obuće“ beleži rast izvoza za 1.21%, kao i aktivnost „Štavljenje i tamnjenje kože; proizvodnja kofera, torbi, konjskih sedla i ostalih proizvoda, odeće i farbanja krzna“, beleži pad izvoza za 6.41% u odnosu na prethodnu godinu.

6. PROIZVODNJA DRVA I PROIZVODA OD DRVETA I PLUTE, OSIM NAMEŠTAJA; PROIZVODNJA PROIZVODA OD SLAME I PLETENOG MATERIJALA

Ovaj podsektor obuhvata proizvodnju proizvoda od drveta i plute, osim nameštaja; proizvodnja proizvoda od slame i pletenog materijala. Konkretnije, ovaj odeljak obuhvata proizvodnju proizvoda od drveta, šperploče, furnira, drvenih kontejnera, drvenih podova, drvenih pričvršćivača i neobrađenih drvenih predmeta. Proizvodni procesi uključuju: testerisanje, planiranje, oblikovanje, laminiranje i montaža proizvoda od drveta, počev od rezanog drveta, ili oblikovanje drugim alatima za oblikovanje.

Na osnovu Nacionalnog inventara šuma 2012/13, površina šuma na Kosovu iznosi oko 481 hiljada ha (44.7% ukupne površine) i može se smatrati dobrim resursom za privredu Kosova.

Podsektor prerade drveta na Kosovu, uzima se u obzir u svim analizama konkurentnosti uključujući Izveštaj o proceni drvnog sektora na Kosovu 2015, programa USAID EMPOWER, Analiza lanca vrednosti podsektora građevinskih materijala od drveta 2018. godine, koji sprovodi Međunarodni razvoj Irska, a finansira EU za Ministarstvo trgovine i industrije, Studija potrebnih veština u podsektoru prerade drveta na Kosovu 2017. godine, sprovedena od strane Kosovskog obrazovnog centra (KEC) u saradnji sa SPARK-om koji se finansira i upravlja od strane Evropske unije. Ove analize kao i procene UNDP-a za ovaj podsektor pokazuju da podsektor za drva na Kosovu ima veliki potencijal za ekonomski razvoj.

Ukupna proizvodnja oblovene u EU dostigla je oko 470 miliona m³ u 2017. godini; skoro 8 miliona m³ (1,7%) više od proizvodnje zabeležene u 2007. godini. Od država članica EU, Švedska je 2017. proizvela 73 miliona m³, a slede je Finska, Nemačka i Francuska (svaka proizvodi između 51 i 64 miliona m³). Skoro četvrtina (23.2%) proizvodnje drveta, u 28 zemalja EU u 2017. korišćeno je kao gorivo, dok je ostatak korišćen za industriju drveta i furnira, ili za proizvodnju celuloze i papira.⁸

⁸Ec.europa.eu. (2019). Annual production of roundwood, EU-28, 1999–2017

6.1 Broj preduzeća, zaposlenost i promet u podsektoru proizvodnje drveta i proizvoda od drveta

U podsektoru “Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute” prema tabeli br. 23, u 477 preduzeća radi 1,766 zaposlenih i godišnji promet je 46.18 miliona evra.

Ovaj podsektor je u 2020. godini zabeležio značajan porast zaposlenosti za 24%, dok je promet povećan za 3.78% i broj preduzeća za 17%.

Podsektor (16) učestvuje u ukupnom Sektoru-C sa:

- 8.46 % preduzeća,
- 5.09% zaposlenih i
- 3.32% prometa.

Tabela 23. Broj preduzeća, zaposlenost i promet u drvnom podsektoru

Kod	Podsektor (16): Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute	Broj preduzeća			Broj zaposlenih			Promet		
		Viti 2018	Viti 2019	Viti 2020	Viti 2018	Viti 2019	Viti 2020	Viti 2018	Viti 2019	Viti 2020
1610	Piljenje drva i stolarija	120	116	138	333	330	419	8,794,853.21	8,272,590.04	12,631,352.40
1621	Proizvodnja ploča i panela na bazi drveta (furnira)	7	5	6	19	19	16	1,044,726.50	982,935.03	574,390.14
1622	Proizvodnja parketa za pod	3	2	5	8	8	14	684,995.90	628,732.46	554,456.06
1623	Proizvodnja stolarije i druge građevinske stolarije	239	215	237	787	807	996	21,080,927.57	27,069,582.46	23,570,202.06
1624	Proizvodnja kontejnera od drveta	4	5	7	11	16	29	118,240.64	506,990.33	2,011,903.17
1629	Proizvodnja ostalih proizvoda od drveta; proizvodnja proizvoda od plute, slame i pletenog materijala	72	65	84	232	249	292	6,197,030.62	7,043,428.15	6,845,541.19
Ukupno		445	408	477	1,390	1,429	1,766	37,920,774.44	44,504,258.47	46,187,845.02

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađena od strane OIP/OI

Prema Tabeli br. 23, u okviru ovog podsektora, najuticajnija podaktivnost u zapošljavanju je “Proizvodnja stolarije i druge građevinske stolarije” sa 56.40% zaposlenih. Zatim posle nje dolazi aktivnost „Piljenje drveta i stolarije“ sa 23.73% zaposlenih, dok je treća po redu podaktivnost “Proizvodnja ostalih proizvoda od drveta; proizvodnja predmeta od plute, slame i pletenih materijala” sa 16.53% zaposlenih itd.

Na osnovu najvećeg broja preduzeća i vrednosti prometa u podsektoru “Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute“, rangiranje podaktivnosti je isto kao i kod zapošljavanja.

U pogledu regionalnog prostiranja broja preduzeća, u podsektoru “Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute“, prednjači region Prištine sa 18.24%, region Prizrena sa 15.51%, region Gnjilana i Đakovice sa 14.47%, region Uroševca sa 13.21% i region Mitrovice sa 9,85%.

Ako uzmemo podaktivnost sa najvećim učešćem preduzeća, tj. “Proizvodnja stolarije i druge građevinske stolarije“, prednjači region Prizrena sa 17.72%, region Prištine sa 16.88%, zatim region Peći sa 15.19%, region Gnjilana sa 14.77%, region Đakovice sa 14.35%, itd.

Druga po redu podaktivnost je “Testerisanje drveta i stolarija“, u ovoj podaktivnosti vodi region Prizrena sa 15.94%, zatim se rangira region Uroševca sa 15.22%, region Prištine i Gnjilana sa 14.49%, region Peći i Đakovice sa po 13.77% i region Mitrovice sa 12.32%.

U okviru druge aktivnosti koja ima dobar uticaj na broj preduzeća je “Proizvodnja ostalih proizvoda od drveta; proizvodnja predmeta od plute, slame-pletiva“.U ovoj podaktivnosti prednjači region Prištine sa 25%, zatim se rangira region Gnjilana sa 16.67%, region Đakovice sa 15.48%, region Peći sa 14.29%, region Uroševca sa 11.9%, itd.

U pogledu zaposlenosti, ovaj podsektor vodi u regionu Mitrovice sa 20.61%, Prištine sa 19.37%, Peći sa 15.69%, Uroševca sa 12.91%, Prizrena sa 11.21%, Đakovice sa 10.99% i Gnjilana sa 9.23%.

Podaktivnost koja najviše utiče na zapošljavanje je "Proizvodnja stolarije i ostale građevinske stolarije". U ovoj podaktivnosti prednjači region Mitrovice sa 28.82%, zatim region Peći sa 15.66%, region Prištine sa 14.66%, itd.

Zaposlenost u podaktivnosti "Piljenje drveta i stolarija", dominira u regionu Prištine sa 24.34%, zatim u regionu Mitrovice 15.75%, Đakovici 14.32%, Peći 13.84%, Prizrenu 12.41%, Gnjilanu 10.02% i Uroševcu 9.31 %.

Region Prištine u zapošljavanju dominira sa 22.95% čak i u podaktivnosti “Proizvodnja ostalih proizvoda od drveta; proizvodnja predmeta od plute, slame i pletiva“, zatim region Peći sa 20.89%, region Gnjilana sa 16.78%, region Đakovice sa 16.44%, region Uroševca sa 15.07%, itd.

U sektoru “Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute“ u zaposlenosti kao i u prometu prednjači region Mitrovice sa 37.15% iako je po broju preduzeća ovaj region na poslednjem mestu, zatim slede region Prištine sa 16.21%, region Prizrena sa 13.62%, region Peći sa 11.36%, region Uroševca sa 8.8%, region Đakovice sa 7.61% i region Gnjilana sa 5.25%.

Oko 51% prometa ovog podsektora je u aktivnosti “Proizvodnja stolarije i ostalih građevinskih predmeta od drveta” i u ovoj podaktivnosti sa 46.04% prednjači region Mitrovice, zatim region Prizrena sa 12.33%, region Uroševca sa 11.63 %, region Peći sa 11.14 %, region Prištine sa 10.18 %, itd.

U okviru druge po redu aktivnosti koja sa 27.35% doprinosi prometu ovog podsektora je „Piljenje drveta i stolarija“. Takođe u ovoj podaktivnosti prednjači region Mitrovica sa 49.1%, zatim region Prizrena sa 19.71%, region Prištine sa 14.42%, itd.

Treća po redu aktivnost sa oko 15% koja doprinosi prometu kod ovog podsektora je “Proizvodnja ostalih proizvoda od drveta; proizvodnja predmeta od plute, slame i pletiva“. Ova podaktivnost vodi u regionu Peć sa 24.31%, zatim rangira region Đakovice sa 22.69%, region Prištine sa 16.92%, region Gnjilana sa 14.46%, Prizren sa 11.24%, region Uroševca sa 9.13% i region Mitrovice sa učešćem 1.24%.

6.2 Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje drveta i proizvoda od drveta

Izvoz u podsektoru „Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute”, u 2020. godini, je zabeležio porast 35,6%, u poređenju sa prethodnom godinom, a u 2019. godini je zabeležio porast od 41,94%, u poređenju sa 2018. godinom.

Uvoz u ovom podsektoru je u 2020. godini zabeležilo pad od 8,83%, u poređenju sa prethodnom godinom, a u 2019. godini je zabeležen porasta od 9,07%, u poređenju sa 2018. godinom.

Odnos između izvoza i uvoza u ovom podsektoru je 13,12% izvoza i 86,88% uvoza. Trgovinsko stanje u ovom podsektoru je zabeležilo poboljšanje u izvozu od 3,9% u poređenju sa 2019. godinom.

Od ukupnog broja preduzeća Sektora C, podsektor „Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute”, ima 2,24% izvoznih preduzeća, a u okviru ovog podsektora, od 477 preduzeća, 26,42% su izvozna preduzeća.⁹

⁹Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od strane OIP-a/OI-a

Tabela 24. Izvoz i uvoz u podsektoru (16), proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute, izuzev nameštaja; proizvodnja predmeta od slame i protkanog-prepletenog materijala

Kod	Podsektor (16): Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute, izuzev nameštaja; proizvodnja predmeta od slame i protkanog-prepletenog materijala	Izvoz			Razlika (od 2019. do 2020)	Razlika u % od 2019. do 2020.	Uvoz			Razlika (od 2019. do 2020)	Razlika u % od 2019. do 2020.
		2018.	2019.	2020.			2018.	2019.	2020.		
16	Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute, izuzev nameštaja; proizvodnja predmeta od slame i protkanog-prepletenog materijala	5.408.715,00	7.677.012,54	10.409.819,21	2.732.806,67	35,60	69.299.228,65	75.584.593,05	68.913.586,17	(6.671.006,88)	(8,83)
16.1	Tesanje drveta i stolarija	551.831,93	736.305,28	548.881,47	(187.423,81)	(25,45)	13.192.537,20	15.972.814,49	15.672.283,36	(300.531,13)	(1,88)
16.2	Proizvodnja proizvoda od drveta, plute, slame i protkanog-prepletenog materijala	4.856.883,07	6.940.707,26	9.860.937,74	2.920.230,48	42,07	56.106.691,45	59.611.778,56	53.241.302,81	(6.370.475,75)	(10,69)

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od strane OIP-a/OI-a

Ukupna vrednost izvoza u ovom podsektoru je 10,41 miliona evra, izvoz u zemlje EU-a je 45,56%, u zemlje CEFTA-e 16,76%, EFTA-e 37,18% i u ostale zemlje je 0,5%.

Prema tabeli br. 24, podsektor „Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute, osim nameštaja; proizvodnja predmeta od slame i protkanog-prepletenog materijala” je zabeležio porast u vrednosti izvoza za 2,73 miliona evra.

U okviru ovog podsektora, aktivnost „Proizvodnja proizvoda od drveta, plute, slame i protkanog-prepletenog materijala” je, u 2020. godini, zabeležila najveći porast vrednosti izvoza za 2,92 miliona evra ili 42,07%, a u 2019. godini je porast bio 2,08 miliona evra ili 42,9% u poređenju sa prethodnom godinom. Međutim, aktivnost „Tesanje drveta i stolarija” je, u 2020. godini, zabeležila pad za 187,42 hiljade evra ili 25,45% u poređenju sa 2019.

U okviru podsektora, aktivnost „Proizvodnja proizvoda od drveta, plute, slame i protkanog-prepletenog materijala” učestvuje u izvozu sa 94,73%, a aktivnost „Tesanje drvetai stolarija” sa samo 5,27%.

U 2020. godini, obe aktivnosti su zabeležile pad u uvozu, aktivnost „Tesanje drveta i stolarija” za samo 1,88%, a aktivnosti „Proizvodnja proizvoda od drveta, plute, slame i protkanog-prepletenog materijala” je zabeležila pad od 10,69%.

• Izvoz u zemlje EU-a, CEFTA-e, EFTA-e i druge zemlje

Proizvodi aktivnosti „Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute, osim nameštaja; proizvodnja proizvoda od slame i protkanog-prepletenog materijala”, sa Kosova se izvoze u Švajcarsku sa 36,51% ili sa porastom od 3,8%, u Nemačku sa 28,12% ili sa porastom od 8,66%, u Srbiju sa 9,65% ili sa padom od 0,86%, u Albaniju sa 6,24% ili sa padom od 5,78%, u poređenju sa 2019. godinom itd.

Izvoz u zemlje EU-a u 2020. godini je zabeležio porast od 62,39% u poređenju sa prethodnom godinom, a 2019. godine je ovaj podsektor zabeležio porast od 100% u poređenju sa 2018. godinom. Kosovo je, u 2020. godini, izvozilo proizvode ovog podsektora u Nemačku od 61,68%, u Švedsku 12,91%, u Sloveniju 11,68% itd.

Izvoz u zemlje CEFTA-e je, u 2020. godini, zabeležio pad od 7,18%, a u 2019. godini je imao porast od 22,72% u poređenju sa prethodnom godinom. U 2019. godini u izvozima proizvoda iz podsektora „Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute, osim nameštaja; proizvodnja predmeta od slame i protkanog-prepletenog materijala” prednjači Albanija sa 49,09%. U 2020. godini, izvoz ove aktivnosti je imao porast u pravcu Srbije sa 44,80%, zatim Albanije sa 37,2%, Severne Makedonije sa 15,18% itd.

Izvoz u zemlje EFTA-e je, u 2020. godini, zabeležio porast od 48,77% u poređenju sa prethodnom godinom. Izvoz, u podsektoru drveta, u zemlje EFTA-e je ostvaren uglavnom u Švajcarskoj sa 98,21%, sa porastom od 1,66% u poređenju sa prethodnom godinom. Podaci takođe pokazuju da u ukupnom iznosu izvoza ovog podsektora Švajcarska učestvuje sa 36,51%.

• Uvoz iz zemalja EU-a, CEFTA-e, EFTA-e i drugih zemalja

Uvoz proizvoda „Proizvodnje drveta i proizvoda od drveta i plute, izuzev nameštaja; proizvodnja predmeta od slame i protkanog-prepletenog materijala” je, u 2019. godini, Kosovo izvršilo iz Crne Gore sa 18,82%, Nemačke sa 15,01%, Turske sa 14,66%, Bugarske sa 11,8% itd. U 2020. godini je uvoz izvršen iz Turske sa 17,12%, Nemačke sa 15,20%, Crne Gore sa 14,7%, Srbije sa 6,83% itd.

Ukupna vrednost uvoza ovog podsektora je 68,91 miliona evra, pri čemu je uvoz sa zemljama EU-a sa 43,82%, CEFTA-e sa 28,04%, EFTA-e sa 2,28% i ostalih zemalja sa 26,12%.

Uvoz iz zemalja EU-a, u podsektoru „Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute, izuzev nameštaja; proizvodnja proizvoda od slame i protkanog-prepletenog materijala”, je izvršen iz Nemačke sa 34,67%, Austrije sa 12,68%, Rumunije sa 10,81%, Bugarske sa 10,81% itd.

Uvoz proizvoda iz podsektora „Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute, izuzev nameštaja; proizvodnja proizvoda od slame i protkanog-prepletenog materijala” iz zemalja CEFTA-e je, u 2019. godini, bio 91,77%, a u 2020. godini 52,41%. Proizvodi ovog sektora su uvoženi iz Srbije sa 24,35%, Bosne i Hercegovine sa 17,52% itd. Iz ovih podataka se primećuje

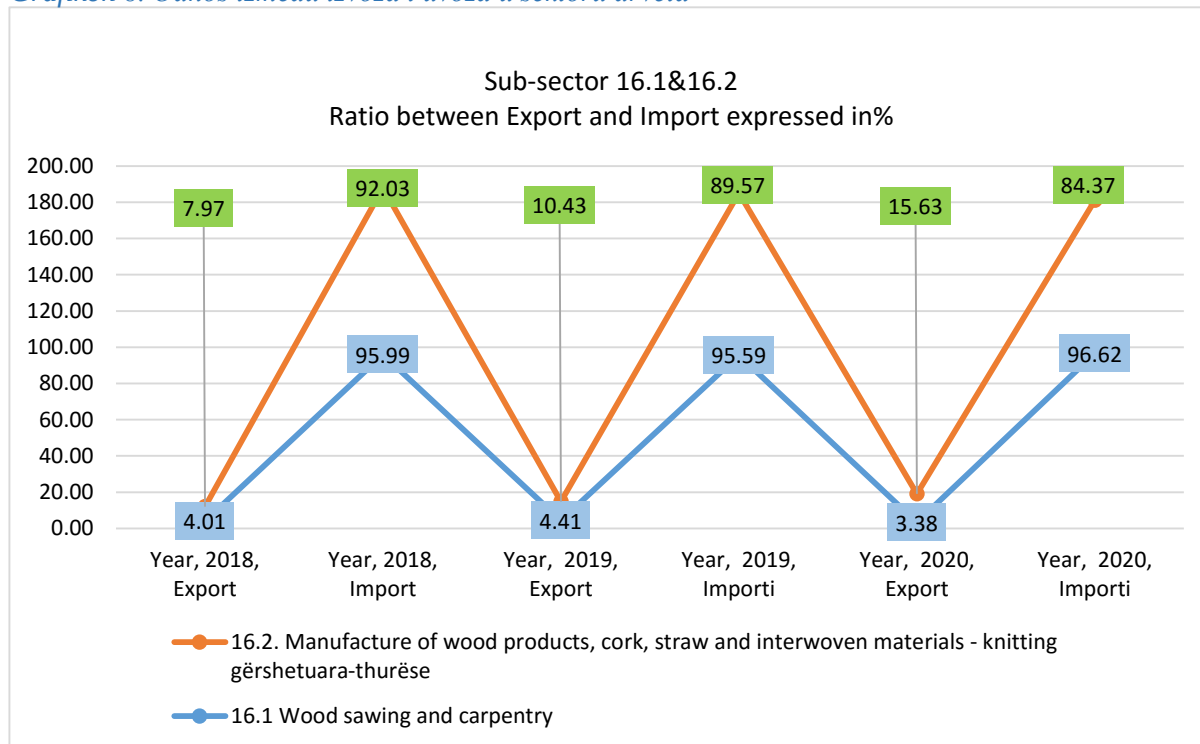
da uvoz u ovom podsektoru, u okviru zemalja CEFTA-e, znatno porastao iz Srbije i Bosne i Hercegovine, a iz Crne Gore je zabeležio pad od 39,36%.

Uvoz iz zemalja EFTA-e ovog podsektora je 100% iz Švajcarske.

Kosovo je, uvoz u ovom podsektoru iz drugih zemalja, u 2020. godini, uglavnom vršilo iz Turske sa 65,57% i Kine sa 22,13% .

Na grafikonu br. 86, je prikazan odnos i težnja između izvoza i uvoza, prema aktivnostima, na trocifrenom nivou, za period od 2017. do 2019. godine.

Grafikon 8. Odnos između izvoza i uvoza u sektoru drveta

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od strane OIP-a/OI-a

Težnja trgovinske razmene za aktivnost, „Tesanje drveta i stolarije”, prema grafikonu 6, za period od 2018. do 2020. je u korist uvoza. Kod aktivnosti „Proizvodnja proizvoda od drveta, plute, slame i protkanog-prepletenog materijala” je, u 2020. godini, u okviru trgovinske razmene, izvoz zabeležilo porast od 5,2%, a u aktivnosti „Tesanje drveta i stolarije” je zabeležen rast pad od 1,03%, u poređenju sa 2019. godinom.

7. PROIZVODNJA PAPIRA I PROIZVODA OD PAPIRA

Podsektor papira je među glavnim industrijama u svetu, a potrošnja papira i njegova proizvodnja su u neprekidnom porastu.

Globalna proizvodnja papira i kartona se, u 2016. godini, nalazi na oko 411 miliona metričkih tona. Više od polovine proizvodnje se pripisuje ambalažnom papiru, a gotovo trećina se pripisuje grafičkom papiru. Tri najveće zemlje koje proizvode papir na svetu su Kina, Sjedinjene Američke Države i Japan. Ove tri zemlje čine više od polovine ukupne proizvodnje papira u svetu.¹⁰

Industrija celulozne kaše i papira je dobila mnogo kritika iz čitavog sveta, posebno od grupa za zaštitu životne sredine, seča drva za industriju papira je povezana sa sve većim krčenjem šuma u svetu.¹¹

Podsektor papira u ovom izveštaju uključuje proizvodnju testa papira i kartona i proizvodnju predmeta od papira i kartona gde spadaju proizvodnja talasastog papira i kartona, kao i ambalaže od papira i kartona, proizvodnja predmeta od papira za kućnu i sanitarnu upotrebu, toalet papira, proizvodnja kancelarijskog materijala od papira, proizvodnja zidnih tapeta, proizvodnja ostalih predmeta od papira i kartona p.k.t.

Na Kosovu se uglavnom proizvode: papirne vreće, papirne kese, talasasti karton za pakovanje, kutije u skladu sa zahtevima tržišta, kuhinjski papir, toalet papir, maramice itd.

Industrija papira na Kosovu je istraživana i u drugim izveštajima, u ovom slučaju prema Institutu GAP (Analiza za industriju papira i kartona, maja 2016. godine), na Kosovu je proizvodnja i prerada papira i kartona podeljena u dve oblasti, u oblast preradu higijenskog papira i proizvodnje i prerade kartona.

Što se tiče sektora papira, podaktivnost za proizvodnju papira i talasastog kartona, kao i ambalaže od papira i kartona je u pozitivnom trendu i primećuje se porast izvoza. Ukoliko uzmemo u obzir broj preduzeća i zapošljavanje u podsektoru papira, onda „proizvodnja predmeta od papira za kućnu i sanitarnu upotrebu, toalet papira” prednjači, kako po broju preduzeća, tako i po zapošljavanju.

¹⁰www.statista.com, 2019.

¹¹<https://www.statista.com/topics/1701/paper-industry>

7.1 Broj preduzeća, zapošljavanje i promet u podsektoru proizvodnje papira i proizvoda od papira

Gledano prema broju preduzeća i zapošljavanju, sektor za proizvodnju papira nema tako veliki uticaj na broj preduzeća i zapošljavanje.

Ovaj podsektor je, u 2020. godini, zabeležio porast u zapošljavanju od 55,61%, u prometu od 41,80% i u broju preduzeća od 15%, u poređenju sa 2019. godinom.

Podsektor (17) sektora-C učestvuje ukupno sa:

- 1.90 % preduzeća,
- 2.08% zaposlenih i
- 2.87% u prometu.

Tabela 25. Broj preduzeća, zapošljavanje i promet u podsektoru papira

Kod	Podsektor (17): Proizvodnja papira i proizvoda od papira	Broj preduzeća			Broj zaposlenih			Promet		
		2018. godina	2019. godina	2020. godina	2018. godina	2019. godina	2020. godina	2018. godina	2019. godina	2020. godina
1711	Proizvodnja testa od papira	-	-	1	-	-	1	-	-	177.745,00
1712	Proizvodnja papira i kartona	15	14	18	42	39	47	-	7.577.422,92	6.341.262,16
1721	Proizvodnja talasastog papira i kartona, kao i ambalaže od papira i kartona	20	19	23	139	141	148	6.965.685,70	7.955.117,77	6.941.441,23
1722	Proizvodnja predmeta od papira za kućnu i sanitarnu upotrebu, toalet papira	31	30	35	173	202	383	7.414.236,88	9.733.949,20	22.617.490,08
1723	Proizvodnja kancelarijskog materijala od papira	12	11	13	17	24	67	508.858,10	694.077,32	937.360,34
1724	Proizvodnja zidnih tapeta	2	2	1	4	2	3	8.986,37	21.463,68	21.754,04
1729	Proizvodnja i drugih predmeta od papira i kartona p.k.t.	17	17	16	55	56	71	1.691.665,02	2.085.207,77	2.762.216,85
Ukupno		97	93	107	430	464	720	16.589.432,07	28.067.238,66	39.799.269,7

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od strane OIP-a/OI-a

Prema tabeli br. 25, u okviru podsektora, najveće učešće u zapošljavanju je u podaktivnosti „Proizvodnja predmeta od papira za kućnu i sanitarnu upotrebu, toalet papir”, sa 53,19%. Ova podaktivnost je u zapošljavanju zabeležila porast od 5,9%, u poređenju sa prethodnom godinom. Druga podaktivnost po učešću u zapošljavanju je „Proizvodnja talasastog papira i kartona, kao i ambalaže od papira i kartona” sa 20,56%. Podaktivnost „Proizvodnja ostalih predmeta od papira i kartona p.k.t.” je na trećem mestu po učešću u zapošljavanju sa 9,86%.

U 2020. godini, u poređenju sa 2019. godinom, sve podaktivnosti su imale porast u zapošljavanju, pri čemu je najveći porast zabeležen u aktivnosti „Proizvodnja papirnih predmeta za kućnu i sanitarnu upotrebu, toalet papira”, sa oko 90%.

Podaktivnost „Proizvodnja predmeta od papira za kućnu i sanitarnu upotrebu, toalet papira”, u odnosu na druge podaktivnosti, prednjači po broju preduzeća i prometu. U poređenju sa prethodnom godinom je ova podaktivnost, u prometu, zabeležila pad od preko 100%.

Podaktivnost „proizvodnja testa od papira” pre 2020. godine nije bila prisutna u tabeli br. 25. Ova podaktivnost ima predstavljeno jedno preduzeće sa jednim zaposlenim i prometom od 177 hiljada evra.

U podsektoru „Proizvodnja papira i proizvoda od papira” prema regionalnoj rasprostranjenosti, po broju preduzeća, prednjači region Prištine sa 31,78%, drugi region po redu je Prizren sa 24,30%, zatim Uroševac sa 17,76%, Peć sa 11,21%, Gnjilane sa 5,61%, Mitrovica i Đakovica sa po 4,67%.

Podaktivnost koja prednjači po broju preduzeća je „Proizvodnja predmeta od papira za kućnu i sanitarnu upotrebu, toalet papira” sa 32,71%. Prema regionalnoj rasprostranjenosti, po broju preduzeća, prednjači region Prištine sa 42,86%, drugi region po redu je Prizren sa 20%, zatim Uroševac i Peć sa po 11,43% itd.

Druga podaktivnost po redu po broju preduzeća je „Proizvodnja talasastog papira i kartona, kao i ambalaže od papira i kartona” sa 21,50%. U ovoj podaktivnosti prednjači region Prizrena sa 39,13%, region Uroševca sa 17,39%, regioni Prištine, Peći i Gnjilana sa po 13,04% itd.

Podaktivnost „Proizvodnja ostalih predmeta od papira i kartona p.k.t” je u pogledu preduzeća treća po redu sa 16,82%. U ovoj podaktivnosti prednjači regionu Prištine sa 38,89%, zatim region Prizrena sa 27,78%, region Đakovice sa 16,67%, Peći sa 11,11% itd.

U podsektoru „Proizvodnja papira i proizvoda od papira” po zapošljavanju, prema regionalnoj rasprostranjenosti, prednjači region Prištine sa 28,75%, Prizrena sa 26,67%, Peći sa 20,28%, Uroševca sa 17,92%, Gnjilana sa 4,58%, Đakovice sa 1,53% i region Mitrovice sa 0,28%.

Podaktivnost koja prednjači u zapošljavanju je „Proizvodnja predmeta od papira za kućnu i sanitarnu upotrebu, toalet papira”, sa 53,9%. Prema regionalnoj rasprostranjenosti u ovoj podaktivnosti prednjači region Prištine sa 41,25%, zatim region Peći sa 34,73%, region Prizrena sa 15,93% itd.

Podaktivnost „Proizvodnja talasastog papira i kartona, kao i ambalaže od papira i kartona”, je u zapošljavanju druga po redu sa učešćem od 20,56%. U pogledu regionalne rasprostranjenosti ove podaktivnosti prednjači region Prizrena sa 59,46%, zatim region Uroševca sa 20,27%, region Gnjilana sa 11,49% itd.

Podaktivnost koja je treća po redu, što se tiče zapošljavanja je „Proizvodnja ostalih predmeta od papira i kartona p.k.t” sa učešćem u zapošljavanju od 9,86%. U ovoj podaktivnosti, u zapošljavanju, dominira region Uroševca sa 54,93%, region Prištine sa 29,58%, region Prizrena sa 9,86% itd.

U prometu, podsektor „Proizvodnja papira i proizvoda od papira”, prednjači u regionu Prištine sa 38,33%, region Peći sa 26,04%, zatim region Prizrena sa 18,03%, region Uroševca sa 10,55%, region Gnjilana sa 5,78%, Đakovice sa 1,13% i Mitrovice sa 0,14%.

U okviru ovog podsektora najveće učešće u zapošljavanju ima podaktivnost „Proizvodnja predmeta od papira za kućnu i sanitarnu upotrebu, toalet papira” sa 56,83%. U pogledu regionalne rasprostranjenosti, po prometu, prednjači region Peći sa 43,95%, sa učešćem koje je skoro isto kao u i regionu Prištine sa 43,66% itd.

Podaktivnost „Proizvodnja talasastog papira i kartona, kao i ambalaže od papira i kartona”, u okviru ovog podsektora, zauzima drugo mesto sa 17,44% učešća u prometu. Region koji je prvi u ovoj podaktivnosti po prometu je region Prizrena sa 47,14%, region Gnjilana sa 24,09%, region Uroševca sa 22,59%.

Treća podaktivnost po učešću u prometu, u okviru ovog podsektora, je „Proizvodnja papira i kartona” sa učešćem od 15,93%. U pogledu regionalne rasprostranjenosti, prednjači region Prištine sa 65,29%, region Prizrena sa 26,51%, region Đakovice sa 6,66% itd.

7.2 Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje papira i proizvoda od papira

Izvoz u podsektoru „Proizvodnja papira i proizvoda od papira”, je zabeležio porast u 2020. godini od 41,9%, a u 2019. godini je zabeležio pad od 15,72%, u poređenju sa prethodnom godinom.

Uvoz u ovom podsektoru je zabeležio pad u 2020. godini od 5,11%, a u 2019. godini je zabeležio porast od 5,88%, u odnosu na prethodnu godinu.

Odnos između izvoza i uvoza u ovom podsektoru je 4,69% izvoza prema 95,31% uvoza.

U 2020. godini, odnos između izvoza i uvoza je pokazao negativnu težnju izvoza od 1,51% u poređenju sa 2019. godinom.

Od ukupnog broja preduzeća iz Sektora C, u sektoru „Proizvodnja papira i proizvoda od papira” postoji 0,35% izvoznih preduzeća, a u okviru ovog podsektora, od 107 preduzeća, 18,69% su izvozna preduzeća.¹²

Izvoz ovog podsektora učestvuje sa 0,73% u ukupnom izvozu i 1,92% u ukupnom uvozu, sektora C.

Tabela br. 26. Izvoz i uvoz u podsektoru (17) proizvodnja papira i proizvoda od papira

Kod	Podsektor (17): Proizvodnja papira i proizvoda od papira	Izvoz			Razlika (od 2019. do 2020)	Razlika u % od 2019. do 2020.	Uvoz			Razlika (od 2019. do 2020)	Razlika u % od 2019. do 2020.
		2018.	2019.	2020.			2018.	2019.	2020.		
17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	2.420.018,61	2.039.439,64	2.893.870,02	854.430,38	41,90	58.497.122,07	61.938.776,04	58.771.929,99	(3.166.846,05)	(5,113)
17.1	Proizvodnja testa od papira, papira i kartona	210.940,22	171.671,62	326.704,78	155.033,16	90,31	20.811.670,21	22.965.412,42	20.028.435,88	(2.936.976,54)	(12,789)
17.2	Proizvodnja predmeta od papira i kartona	2.209.078,39	1.867.768,02	2.567.165,24	699.397,22	37,45	37.685.451,86	38.973.363,62	38.743.494,11	(229.869,51)	(0,590)

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od strane OIP-a/OI-a

¹²Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od strane OIP-a/MIPT-a

- **Izvoz u zemljama EU-a, CEFTA-e, EFTA-e i drugim zemljama**

Ukupna vrednost izvoza u podsektoru „Proizvodnja papira i proizvoda od papira“ iznosi 2,89 miliona evra. Izvoz u zemljama EU-a je 20,41%, u zemljama CEFTA-e 75,63%, u zemljama EFTA-e 3,10% i u ostalim zemljama 0,87%.

U okviru podsektora papira, izvoz dominira sa 88,71%, kod aktivnosti „Proizvodnja predmeta od papira i kartona“, a aktivnost „Proizvodnja testa od papira, papira i kartona“ u izvozu učestvuje sa 11,23%.

Prema tabeli br. 26, dok su u 2019. godini obe aktivnosti zabeležile pad izvoza, u 2020. su ove aktivnosti zabeležile porast. Veći porast je zabeležila aktivnost „Proizvodnja testa papira, papira i kartona“ od 90,31%, a „Proizvodnja predmeta od papira i kartona“ je zabeležila porast od 37,45% ili 699,39 hiljada evra, u poređenju sa prethodnom godinom.

Proizvodi podaktivnosti „Proizvodnja papira i proizvoda od papira“ se izvoze u Albaniju sa 37,60%, Severnu Makedoniju sa 23,43%, Nemačku sa 8,84, Srbiju sa 8,37% itd.

Izvoz u zemlje EU je, u 2020. godini, zabeležio porast od preko 100%, u odnosu na prethodnu godinu, a 2019. godine je ovaj podsektor zabeležio porast od 62,85% u poređenju sa 2018. godinom.

Proizvodi podsektora „Proizvodnja papira i proizvoda od papira“ u zemljama EU-a su se uglavnom izvozili u Nemačku sa 43,34%, a 2019. godine je bilo 65,9%, u Austriju sa 20,84%, u Francusku sa 15,66% itd.

Izvoz u zemlje CEFTA-e je, u 2020. godini, zabeležio porast od 22,27%, u poređenju sa prethodnom godinom, a 2019. godine je ovaj podsektor zabeležio pad od 19,66%, u poređenju sa 2018. godinom.

Sa zemljama CEFTA-e su se, u 2020. godini proizvodi podsektora „Proizvodnja papira i proizvoda od papira“, uglavnom izvozili u Albaniju sa 49,72%, uz porast od oko 19% u poređenju sa 2019. godinom, u Severnu Makedoniju sa 30,98%, sa padom od oko 25%, u Srbiji sa 11,07%.

Izvoz u zemlje EFTA-e je, u 2020. godini, zabeležio porast od preko 100%, u poređenju sa prethodnom godinom, a 2019. godine je ovaj podsektor zabeležio pad od 20,58% u poređenju sa 2018. godinom.

Izvoz u zemlje EFTA-e je, u 2020. godini, bio 100% u Švajcarskoj uz porast od 25%, u poređenju sa drugim zemljama EFTA-e, u poređenju sa 2019. godinom.

Proizvodi podsektora „Proizvodnja papira i proizvoda od papira“ su se u ostalim zemljama, u 2020. godini, izvezili u Tursku 55,36%, SAD 38,20%, Indiju 6,40% i Ekvador 0,05%.

- **Uvoz iz zemalja EU-a, CEFTA-e, EFTA-e i drugih zemalja**

Ukupna vrednost uvoza u podsektoru „Proizvodnja papira i proizvoda od papira” iznosi 58,77 miliona evra. Uvoz iz zemalja EU-a je 47,21%, iz zemalja CEFTA-e 30,24%, iz zemalja EFTA-e 0,71% i ostalih zemalja 21,83%.

Uvoz uglavnom dominira, sa 65,92%, u aktivnosti „Proizvodnja predmeta od papira i kartona”, a aktivnosti „Proizvodnja testa od papira, papira i kartona” učestvuje u uvozu sa 34,08%.

Prema tabeli br. 26, u 2020. godini, obe aktivnosti su zabeležile pad uvoza, u poređenju sa 2019. godinom. Veći pad, kako u novčanoj vrednosti, tako i u postotku je zabeležila aktivnost „Proizvodnja testa od papira, papira i kartona”, sa 2,94 miliona evra ili 12,79%.

Proizvodi iz podsektora „Proizvodnja papira i proizvoda od papira” su uvezeni iz Turske sa 13,54%, Albanije sa 13,45%, Srbije sa 8,53%, Severne Makedonije sa 6,78%, Italije sa 6,29%, Nemačke sa 6,02% itd.

Uvoz iz zemalja EU-a je vršen iz Italije sa 13,29%, Nemačke sa 12,73%, Češke Republike sa 12,01%, Poljske sa 11,80%, Grčke sa 10,62% itd.

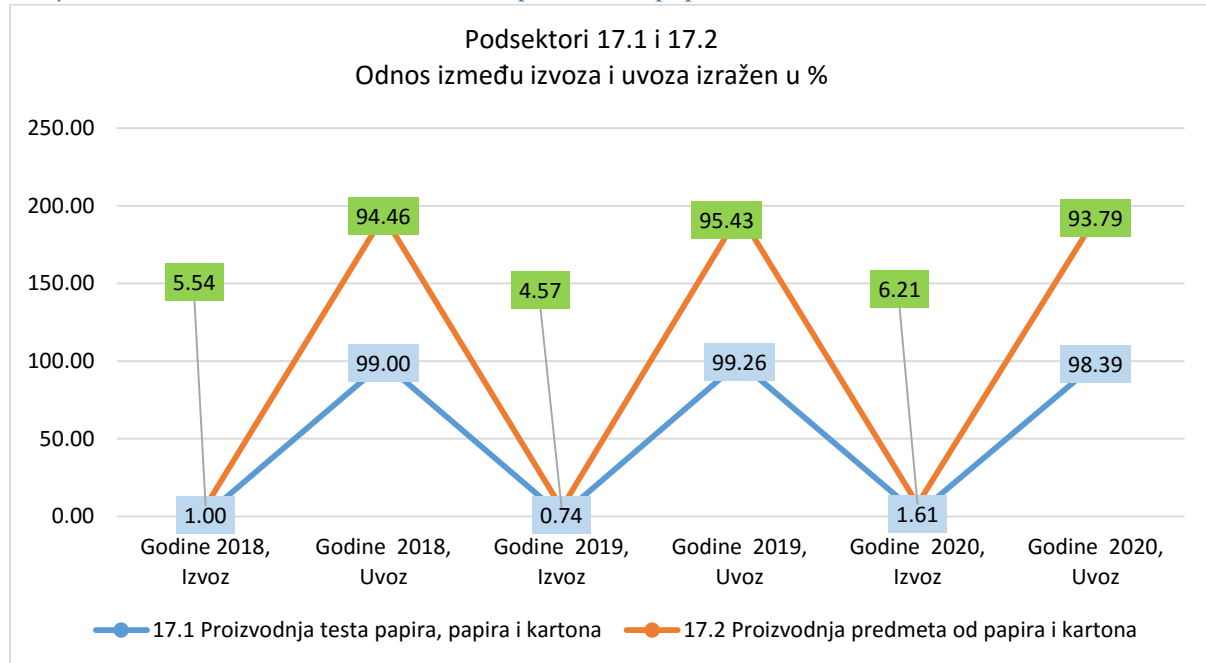
Proizvodi podsektora „Proizvodnja papira i proizvoda od papira” iz zemalja CEFTA-e su uvezeni uglavnom iz Albanije sa 44,47%, gde je u odnosu sa drugim zemljama, zabeležen pad od 20%. Kosovo uvozi proizvode iz ovog podsektora iz Srbije sa 28,21%, zatim Severne Makedonije sa 22,41% itd.

Proizvodi podsektora „Proizvodnja papira i proizvoda od papira” iz zemalja EFTA-e se uvoze iz Švajcarske sa 92,99% i Norveške sa 7,01%.

Dok je izvoz proizvoda iz podsektora „Proizvodnja papira i proizvoda od papira” sa drugim zemljama bio samo 0,87%, uvoz iz drugih zemalja je 21,83%. U okviru drugih zemalja, uvoz je vršen uglavnom iz Turske sa 62,28% i Kine sa 18,38%.

Na osnovu statističkih podataka, smatramo da moramo poboljšati trgovinsko stanje u aktivnosti „Proizvodnja predmeta od papira i kartona”, gde je odnos između izvoza i uvoza, izvoz oko 6,2%, a uvoz 93,78%. Orijentacije proizvodnih kapaciteta treba da bude u podaktivnosti „Proizvodnja predmeta od papira za kućnu i sanitarnu upotrebu, toalet papira”.

Grafikon 9. Odnos između izvoza i uvoza u podsektoru papira

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od strane OIP-a/OI-a

Težnja trgovinske razmene obeju aktivnosti je, u 2020. godini, zabeležila porast izvoza, u poređenju sa 2019. godinom.

Prema grafikonu 9. aktivnost „Proizvodnja testa od papira, papira i kartona” je, u poređenju sa 2019. godino, u 2020. godini zabeležila porast izvoza za 1,64%, a u 2019. godini je zabeležila pad od 0,97% u poređenju sa 2018. godinom. Takođe je aktivnost „Proizvodnja testa od papira, papira i kartona”, u 2020. godini, zabeležila porast izvoza od 0,87%, a u 2019. godini je zabeležila pad od 0,26%, u poređenju sa prethodnom godinom.

8. PROIZVODNJA HEMIJSKIH PROIZVODA

Hemijska industrija je jedna od važnih grana savremene privrede i njeni proizvodi se koriste u drugim sektorima privrede, kao što su poljoprivreda, proizvodnja, građevinarstvo i usluge.

Hemijska industrija je veoma složena, ima više od 200 podsektora, broj proizvoda ovog podsektora dostiže milion proizvoda. Grupisanje podsektora hemijske industrije obično ima tri komponente i to su¹³:

- Hemijska industrija vezana za vađenje i obogaćivanje rudnika i hemijskih sirovina - fosfatnestene, soli natrijuma i kalijuma, sumpor itd.
- Glavna hemijska industrija, proizvodnja mineralnih đubriva, kiselina, soli, alkalija itd.
- Industrija polimera, uglavnom zasnovana na organskoj sintezi, uključujući proizvodnju sintetičke i plastike, hemijskih vlakana, sintetičke gume, sintetičkih boja itd.

Vredi napomenuti da se većina sirovina i posrednih faktora koje koriste kosovska preduzeća u ovoj industriji uvozi. Uvoz se vrši uglavnom iz zemalja Evropske unije (EU), kao i iz država članica Centralnoevropskog ugovor o slobodnoj trgovini (CEFTA).

Petinu kompanija sirovinama snabdevaju domaći trgovci, a gotovo 13% njih direktno snabdevaju strani proizvođači. Pored toga, 25% kompanija je izjavilo da koriste sirovine i poluproizvode proizvedene u zemlji, a takođe i uvezene. Konačno, samo 10% kompanija se oslanja na domaća snabdevanja, iz sopstvene proizvodnje ili drugih domaćih dobavljača.¹⁴

¹³<https://farbitis.ru/sq/geography-of-the-world-economy/world-chemical-industry/>

¹⁴Profil hemijske industrije, 2016/MTI

8.1 Broj preduzeća, zapošljavanje i promet u podsektoru za proizvodnju hemijskih proizvoda

U okviru sektora „Proizvodnja hemijskih proizvoda”, prema tabeli br. 27, u 2020. godini ima 762 zaposlenih u 114 preduzeća, kao i godišnji promet od 31,93 miliona evra. U 2020. godini, imamo pozitivnu težnju u sva tri pokazatelja, u zapošljavanju je zabeležen porast od 22,12%, u broju preduzeća od 34,12%, a takođe i u godišnjem prometu od 14,83%, u poređenju sa 2019. godinom.

Podsektor (20) u sektoru C učestvuje ukupno sa:

- 2.02% preduzeća,
- 2.20% zaposlenih i
- 2.30% u prometu.

Iz ovih podataka možemo zaključiti da je ovaj sektor, u 2020. godini dostigao privrednu održivost, iako se zna da je ova godina bila godina suočavanja sa pandemijom Covid-19, ali je pokazao poras u tri analizirana pokazatelja u poređenju sa prethodnom godinom.

Tabela 27. Broj preduzeća, zapošljavanje i promet u aktivnostima podsektora hemijske industrije

Kod	Podsektor (20): Proizvodnja hemijskih proizvoda	Broj preduzeća			Broj zaposlenih			Promet		
		2018. godina	2019. godina	2020. godina	2018. godina	2019. godina	2020. godina	2018. godina	2019. godina	2020. godina
2011	Proizvodnja industrijskih gasova	3	2	2	14	10	10	299.679,47	280.891,60	385.914,88
2012	Proizvodnja boja i pigmenta	2	1	2	8	9	11	471.050,06	579.545,04	608.532,41
2013	Proizvodnja ostalih hemijskih proizvoda na neorganskoj osnovi	3	2	2	47	44	44	1.727.891,63	1.864.096,67	1.763.419,8
2014	Prerada ostalih hemijskih proizvoda na organskoj osnovi	4	3	5	23	9	24	113.274,10	59.187,64	233.457,6
2015	Proizvodnja hemijskih đubriva i azotnih jedinjenja	4	1	3	4	3	7	247.404,65	165.485,65	181.824,8
2016	Proizvodnja plastike u primarnom obliku	25	20	23	196	167	182	4.933.653,21	4.107.799,45	4.326.729,78
2017	Proizvodnja sintetičke gume u primarnom obliku	0	19	1	0	227	3	0	14.824.990,12	627.873,99
2020	Proizvodnja pesticida i ostalih agrohemijskih proizvoda	1	23	2	8	120	1	247.535,86	4.199.296,74	3.364,83
2030	Proizvodnja boja, lakova i sličnih premaza, štamparskih boja i mastike	16	5	20	187	5	291	12.033.722,66	68.709,08	15.765.428,59
2041	Proizvodnja sapuna, deterdženata i proizvoda za čišćenje, kao i sredstava za sjaj	28	3	35	117	14	138	3.206.250,87	1.294.907,27	5.898.064,86
2042	Proizvodnja parfema i toaletnih preparata	5	5	7	6	11	10	80.762,87	301.528,38	408.851,72
2051	Proizvodnja eksploziva	3	1	3	8	6	15	279.502,69	64.996,20	1.096.341,32
2052	Proizvodnja lepkova	6	0	5	11	0	14	254.957,35	0,00	394.876,17
2053	Proizvodnja esencijalnih ulja	2	0	1	10	0	2	230.596,65	0,00	90.495,29
2059	Proizvodnja ostalih hemijskih proizvoda p.k.t.	1	0	2	0	0	6	16.949,15	0,00	132.125,98

2060	Proizvodnja sintetičkih i veštačkih vlakana	1	0	1	3	0	4	2.118,23	0,00	18.208,38
Ukupno		104	85	114	642	624	762	24.145.349	27.811.433,84	31.935.510,40

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od strane OIP-a/OI-a

Iz analiziranih podataka za podsektor „Proizvodnja hemijskih proizvoda”, prema regionalnoj rasprostranjenosti u tri pokazatelja je prikazano na sledeći način, po broju preduzeća prednjači region Prištine sa 29,82%, region Uroševca sa 17,54 %, region Prizrena sa 16,67%, region Gnjilana sa 11,4%, region Mitrovice sa 10,53%, region Đakovice sa 7,89% i poslednji je region Peći sa 6,14%.

Po broju zaposlenih u ovom podsektoru prednjače region Prištine sa 23,36%, region Gnjilana sa 19,82%, region Prizrena sa 15,09%, region Mitrovice sa 13,65%, region Peći sa 12,34 %, region Uroševca sa 11,42% i region Đakovice sa samo 4,33%. Po godišnjem prometu prednjači region Prištine sa 29,23%, zatim region Peći sa 18,82%, region Mitrovice sa 17,25%, region Prizrena sa 12,85%, region Uroševca sa 8,04%, region Gnjilane sa 7,66 i region Đakovice sa 6,15%.

Na osnovu podataka iz tabele br. 27, u 2020. godini, podaktivnost „Proizvodnja boja, lakova i sličnih premaza, štamparskih boja i mastike” ostvaruje najveću zaposlenost u ovom podsektoru „Proizvodnja hemijskih proizvoda” sa 38,19% zaposlenih u 20 preduzeća i sa godišnjim prometom od 49,37%. Po regionalnoj rasprostranjenosti u ovoj aktivnosti u zapošljavanju prednjači region Mitrovice sa 31,96%, zatim region Peći sa 29,55%, region Prištine sa 16,15% itd. Po broju preduzeća, prednjači region Mitrovice sa 25%, a slede regioni Uroševca i Peći sa po 20% itd. U godišnjem prometu prednjači region Mitrovice sa 32,77%, region Peći sa 31,52% itd.

Ovu težnju, pozitivnu u zapošljavanju, u 2020. godini prati podaktivnost „Proizvodnja plastike u primarnom obliku”, sa 23,88%, u 23 preduzeća i sa godišnjim prometom od 13,55%. Zapošljavanje u ovoj aktivnosti po regionima, rangira region Gnjilana sa 65,93%, region Uroševca sa 16,48% itd. Po broju preduzeća prednjači region Gnjilana sa 30,43%, region Prištine sa 26,09% itd. U godišnjem prometu prednjači region Gnjilana sa 40,89%, region Uroševca sa 22,46% itd.

Podaktivnost „Proizvodnja sapuna, deterdženata i sredstava za čišćenje, kao i preparata za sjaj”, u 2020. godini ima 18,11% zaposlenih u 35 preduzeća i godišnji promet od 18,47%. U ovoj podaktivnosti zapošljavanje po regionima predstavlja region Prištine sa 52,9%, zatim region Prizrena sa 22,46% itd. Po broju preduzeća prednjači region Prištine sa 40%, zatim region Prizrena sa 20% itd. Što se tiče godišnjeg prometa, region Prištine dominira sa 60,75%.

U okviru podsektora „Proizvodnja hemijskih proizvoda”, podaktivnost „Proizvodnja pesticida i drugih agrohemijskih proizvoda”, ima najniže podatke o zapošljavanju, za svega 0,13%, u 2 preduzeća i godišnjim prometom od 0,01%. Zapošljavanje u ovoj podaktivnosti prednjači u regionu Gnjilana sa 100%, a u broju preduzeća prednjače regioni Uroševac i Gnjilane sa po 50%. Region Uroševca vodi u godišnjem prometu sa 95,1%.

8.2 Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje hemijskih proizvoda

Izvoz u podsektoru „Proizvodnja hemijskih proizvoda” je u 2019. godini zabeležio eksponencijalni porast od preko 100%, u poređenju sa 2019. godinom. Ovaj sektor je i godinu dana ranije zabeležio porast od 39,09%, u poređenju sa prethodnom godinom.

Uvoz u podsektoru „Proizvodnja hemijskih proizvoda”, je zabeležio porast u 2020. godini od 8,03%, a u 2019. godini od 5,01%, u poređenju sa prethodnom godinom.

Izvoz ovog podsektora učestvuje sa 4,93% u ukupnom izvozu i 8,4% u ukupnom uvozu, sektora C.

Trgovinska razmena (odnos izvoza i uvoza) kod ovog podsektora iznosi 92,9% uvoza i 7,1% izvoza.

Od ukupnog broja preduzeća u Sektoru C, u sektoru „Proizvodnja hemijskih proizvoda” ima 0,6% izvoznih preduzeća, a u okviru ovog podsektora, od 114 preduzeća, 29,82% su izvozna.¹⁵

Tabela 28. Izvoz i uvoz u podsektoru (20) proizvodnja hemijskih proizvoda

Kod	„Proizvodnja hemijskih proizvoda”	Izvoz			Stanje		Uvoz			Stanje	
		2018. godina	2019. godina	2020. godina	Promena (2020. > 2019)	Promena u % 2020. > 2019	2018. godina	2019. godina	2020. godina	Promena (2020. > 2019)	Promena u % 2020. > 2019
20	Proizvodnja hemijskih proizvoda	5.867.275,26	8.160.771,92	19.634.905	11.474.133,27	140,60	226.642.896,45	237.989.157,53	257.101.389,35	19.112.231,82	8,03
20.1	Proizvodnja osnovnih hemikalija, đubriva i jedinjenja azota, plastike i sintetičke gume u primarnim oblicima	566.872,29	1.530.808,56	2.570.529	1.039.720,31	67,92	90.067.083,28	94.065.788,50	107.746.168,32	13.680.379,82	14,54
20.2	Proizvodnja pesticida i ostalih agrohemijskih proizvoda	294.871,58	1.026,90	73.568	72.540,85	7.064,06	3.496.322,12	4.417.244,74	4.935.359,60	518.114,86	11,73
20.3	Proizvodnja boja, lakova i sličnih premaza, štamparskih boja i mastike	1.723.577,99	2.360.820,24	3.621.814	1.260.994,09	53,41	34.178.607,51	32.347.161,50	34.201.039,49	1.853.877,99	5,73
20.4	Proizvodnja sapuna i sredstva za čišćenje, preparata za čišćenje i poliranje, parfema i toaletnih preparata	2.768.627,84	3.620.187,96	12.237.368	8.617.179,54	238,03	69.361.328,31	76.683.237,90	76.788.219,89	104.981,99	0,14
20.5	Proizvodnja ostalih hemijskih proizvoda	402.265,37	504.856,79	1.070.898	566.041,22	112,12	25.917.944,44	27.271.826,60	30.142.180,71	2.870.354,11	10,52
20.6	Proizvodnja sintetičkih i veštačkih vlakana	111.060,19	143.071,47	60.729	(82.342,74)	(57,55)	3.621.610,79	3.203.898,29	3.288.421,34	84.523,05	2,64

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od strane OIP-a/OI-a

¹⁵Agencijaza statistike Kosova, obrađeno od strane OIP-a/OI-a

- **Izvoz u zemljama EU-a, CEFTA-e, EFTA-e i drugim zemljama**

Ukupna vrednost izvoza u podsektoru „Proizvodnja hemijskih proizvoda” iznosi 19,63 miliona evra. Izvoz u zemlje EU-a je 64,66%, u zemlje CEFTA-e 33,63%, u zemlje EFTA-e 1,49% i u druge zemlje sa 0,22%.

Izvoz podsektora „Proizvodnja hemijskih proizvoda” se uglavnom ostvaruje u Albaniji sa 15,85%, Ujedinjenom Kraljevstvu sa 12,41%, Nemačkoj sa 10,3%, Italiji sa 11,89% itd.

Izvoz u ovom podsektoru sa zemljama EU-a, u 2020. godini, je zabeležio visok porast od preko 100%, u poređenju sa prethodnom godinom.

Izvoz u zemlje CEFTA-e, u 2020. godini, u podsektoru „Proizvodnja hemijskih proizvoda”, ima vrednost od 6,60 miliona evra i zabeležio je porast od 37,69%, u poređenju sa prethodnom godinom.

U 2020. godini je izvoz u zemlje EFTA zabeležio porast od 78,2%, a u drugim zemljama je zabeležio pad od 22,87%, u poređenju sa prethodnom godinom.

Prema tabeli br. 28, aktivnost „Proizvodnja pesticida i ostalih agrohemijskih proizvoda”, u 2020. godini je zabeležila veoma visok porast izvoza od preko 100% u poređenju sa prethodnom godinom. Proizvodi ove aktivnosti su izvezeni u zemljama EU-a, u Hrvatskoj sa 100%. U zemlje CEFTA-e, ovi proizvodi su izvezeni u Srbiju sa 100% itd. Izvoz u zemljama EFTA-e je izvršen u Švajcarskoj sa 100%.

Aktivnost „Proizvodnja sapuna i sredstava za čišćenje, preparata za čišćenje i poliranje, parfema i toaletnih preparata” je, u 2020. godini, zabeležila visok porast izvoza, sa preko 100%, u poređenju sa 2019. godinom.

Proizvodi ove aktivnosti su izvezeni u zemlje EU-a, u Veliku Britaniju sa 26,75%, Italiju sa 25,39%, u Holandiju sa 7,86% itd.

U zemljama CEFTA-e proizvodi aktivnosti „Proizvodnja sapuna i deterdženata, preparata za čišćenje i poliranje, parfema i toaletnih preparata” su izvezeni u Albaniju sa 38,57%, Severnu Makedoniju sa 30,17%, Bosnu i Hercegovinu sa 12,42% itd.

Izvoz u zemlje EFTA-e iz ove aktivnosti je izvršen u Švajcarskoj sa 100%, a u ostalim zemljama je izvezeno u Turskoj sa 99,99%.

Aktivnost „Proizvodnja boja, lakova i sličnih premaza, štamparskih boja i mastike” je, u 2020. godini, zabeležila porast u izvozu od 53,41%, u poređenju sa prethodnom godinom.

U zemljama EU-a je ova aktivnost ostvarila izvoz u Nemačkoj sa 67,89%, Francuskoj sa 13,08%, u Belgiji sa 10,76%, itd.

Proizvodi ove aktivnosti se, u zemljama CEFTA-e, izvoze u Albaniju sa 41,02%, Crnu Goru sa 39,45%, Severnu Makedoniju sa 16,06% itd.

Izvoz u zemlje EFTA-e, iz ove aktivnosti, se ostvaruje u Švajcarskoj sa 100%, a u ostalim zemljama, u Turskoj sa 100%.

Delatnost sa najvećim padom izvoza u okviru podsektora „Proizvodnja hemijskih proizvoda”, u 2020. godini, je aktivnost „Proizvodnja sintetičkih i veštačkih vlakana”, sa 57,56% u poređenju sa 2019. godinom.

- **Uvoz iz zemalja EU-a, CEFTA-e, EFTA-e i drugih zemalja**

Ukupna vrednost uvoza u podsektoru „Proizvodnja hemijskih proizvoda” iznosi 257,10 miliona evra. Uvoz iz zemalja EU-a je 55,81%, zemalja CEFTA-e 13,18%, zemalja EFTA-e 0,35% i drugih zemalja 30,66%.

Uvoz u podsektoru „Proizvodnja hemijskih proizvoda”, u 2020. godini, učestvuje sa 8,40%, u okviru uvoza Sektora C.

Uvoz hemijskih proizvoda je ostvaren iz Nemačke sa 12,89%, Turske sa 12,76%, Srbije sa 6,12%, Italije sa 5,95%, Poljske sa 5,78% itd.

U 2020. godini je uvoz iz zemalja EU-a zabeležio porast od 3,11%, i iz ostalih zemalja od 11,49%, a imamo porast uvoza iz zemalja CEFTA-e od 41,15% i zemalja EFTA-e od 8,08%, u poređenju sa 2019. godinom.

Prema tabeli br. 28, aktivnost „Proizvodnja osnovnih hemikalija, đubriva i azotnih jedinjenja, plastike i sintetičke gume u primarnim oblicima” u uvozu je zabeležila porast od 14,45%, u poređenju sa 2019. godinom.

Uvoz proizvoda ove aktivnosti, iz zemalja EU-a, je ostvaren iz Nemačke sa 24,16%, Austrije sa 15,07%, Poljske sa 8,92%, Francuske sa 6,29% itd.

Uvoz iz zemalja CEFTA-e je ostvaren iz Srbije sa 56,67%, Severne Makedonije sa 31,28%, Albanije sa 8,45% itd.

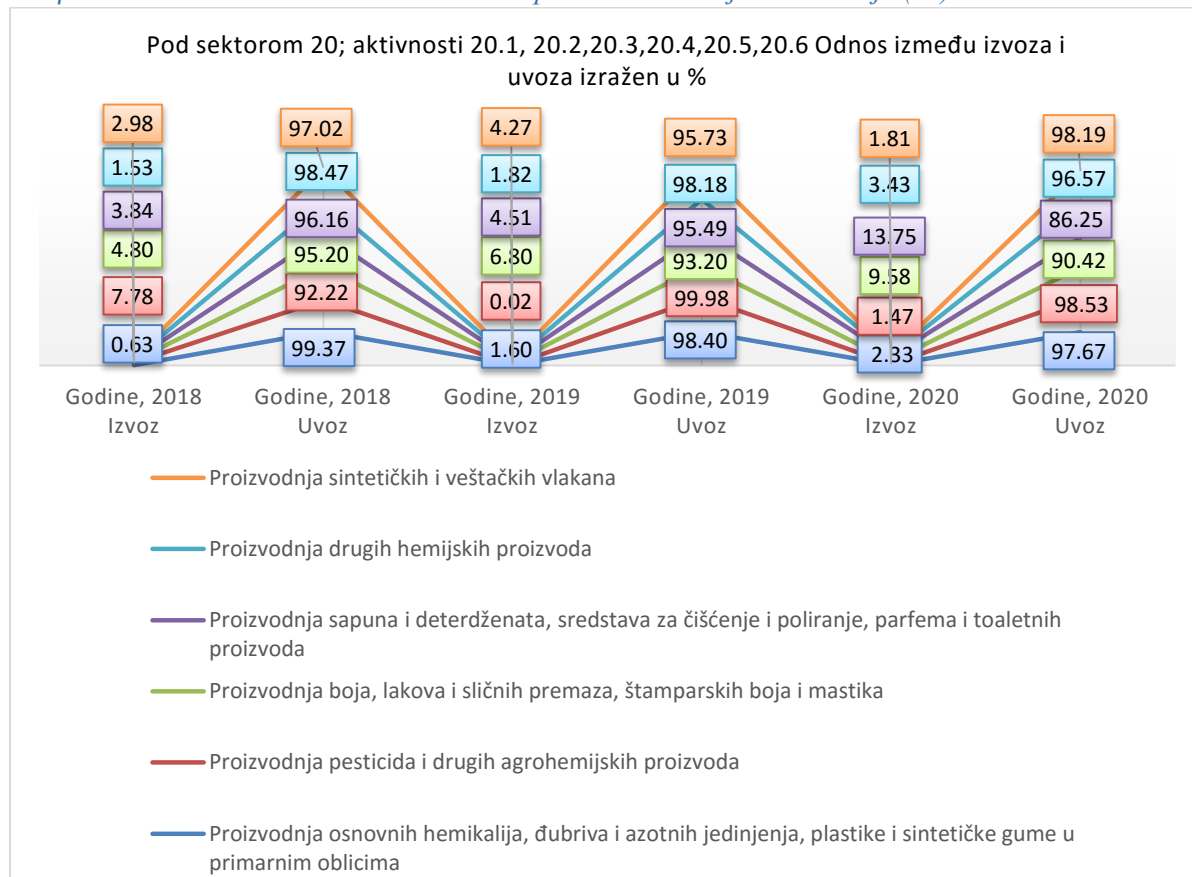
Uvoz iz zemalja EFTA-e, iz ove aktivnosti je ostvaren iz Švajcarske sa 73,69% i Norveške sa 26,31%, a iz grupe ostalih zemalja je uvoz ove aktivnosti ostvaren iz Turske sa 33,13%, Kine sa 13,95%, Saudijske Arabije sa 10,08%, SAD-a sa 7,11% itd.

Aktivnost „Proizvodnja pesticida i ostalih agrohemijskih proizvoda” je, u 2020. godini, zabeležila porast uvoza od 11,73%, a proizvodi ove aktivnosti su uvezeni iz zemalja EU-a, uglavnom iz Nemačke sa 25,36%, Poljske sa 13,69%, Španije sa 9,95%, Italije sa 7,66% itd.

Uvoz iz zemalja CEFTA-e je ostvaren iz Srbije sa 52,54%, Severne Makedonije sa 28,5%, Albanije sa 18,96% itd. Iz zemalja EFTA-e, ovi proizvodi su uvezeni iz Švajcarske sa 100%. Iz ostalih zemalja, ovi proizvodi su uvezeni iz Kine sa 38,46%, Turske sa 36,18%, Izraela sa 7,61% itd.

Aktivnost sa najvećim padom uvoza u 2020. godini je „Proizvodnja sapuna i sredstava za čišćenje, preparata za čišćenje i poliranje, parfema i toaletnih preparata”, sa svega 0,14% u odnosu na 2019. godinu. Ovi proizvodi iz zemalja EU-a, se uvoze iz Nemačke sa 22,72%, Poljske sa 16,34%, Italije sa 13,82%, Francuske sa 7,36% itd. Iz zemalja CEFTA-e uvoz je ostvaren iz Srbije sa 64,1%, Severne Makedonije sa 29,66%, Albanije sa 3,75% itd. Uvoz iz zemalja EFTA-e, iz Švajcarske sa 95,85%, Islanda sa 0,15% itd. Uvoz iz ostalih zemalja u ovoj aktivnosti je ostvaren iz Turske sa 72,24%, Kine sa 18,64% itd.

Grafikon 10. Odnos između izvoza i uvoza u podsektoru hemijske industrije (20).

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od strane OIP-a/OI-a

Grafikon br. 10, odražava trgovinsku razmenu između izvoza i uvoza, gde je aktivnost „Proizvodnja sapuna i sredstva za čišćenje, preparata za čišćenje i poliranje, parfema i toaletnih preparata”, u 2020. godini, zabeležila porast izvoza od 9,24%, u odnosu na istom vrednošću uvoza.

Aktivnost „Proizvodnja sintetičkih i veštačkih vlakana” je, u 2020. godini, zabeležila pad izvoza od 2,46%, a porast za istu vrednost uvoza.

9. PROIZVODNJA PROIZVODA OD GUME I PLASTIKE

Plastika je organska supstanca koja se u početku dobija preradom goriva. Plastična kesa se obično može upotrebiti samo 30 minuta, ali će trebati 500 godina da se razgradi. Plastika je otporna i ima vidljivu fleksibilnost, iz tog razloga plastika je dostigla nivoe primene praktično u svim oblastima, biorazgradnja plastike traje 500 do 1000 godina.¹⁶

Uprkos zabrinutosti javnosti u vezi sa zagađenjem plastikom, moramo priznati da su plastični materijali veoma efikasni u pogledu resursa, ne samo u fazi proizvodnje već i tokom faze njihove upotrebe. Štaviše, industrija plastike je od ključnog značaja za Evropu. Oko 60.000 kompanija deluje u industriji obezbeđujući preko 1,5 miliona radnih mesta. Promet ovih kompanija može se izračunati na 350 milijardi evra. Ukupna evropska industrija plastike ima trgovinski bilans od skoro 15 milijardi evra u 2016. godini.

Oko 60% svetske proizvodnje plastike pojavilo se u Evropi (60 miliona tona u 2016. godini), uglavnom termoplastike, poliuretana i druge plastike kao što su termoseti, lepkovi, premazi ili zaptivači. Šest najvećih evropskih zemalja (Nemačka, Italija, Francuska, Španija, Ujedinjeno Kraljevstvo i Poljska) i zemlje Beneluksa pokrivaju skoro 80% evropske potražnje u 2016. godini. Ali i za Republiku Kosovo, proizvodnja plastike igra važnu ulogu u industrijskom razvoju.¹⁷

Glavni proizvodi koje proizvode preduzeća za gumu i plastiku na Kosovu su: proizvodnja kesa, vrećica za smeće, boca za naduvavanje, plastičnih flaša, plastičnih kutija za lekove i nakit, plastičnih prozora i vrata, roletni, plastičnih cevi za vodu i kanalizaciju, plastičnih kofa, plastične ambalaže za jogurt, zatim omoti guma, gumene plastike, trapezoidne trake, transportne trake, razne gumene i plastične igračke itd.

U nastavku ćemo predstaviti neke industrijske podatke plastike i gume, koji se odnose na izvoz i uvoz prema podsektorima, broj zaposlenih, broj preduzeća, kao i promet.

¹⁶ <http://akm.gov.al/assets/riciklimi-i-plastikes.pdf>

¹⁷ Izveštaj, Analiza lanca vrednosti za sektor plastike (2019) / MTI-DI

9.1 Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru proizvodnje proizvoda od gume i plastike

Podsektor „Proizvodnja gume i plastike” u 2020. godini ima 3513 zaposlenih u 572 preduzeća i godišnji promet od 140 miliona evra.

Ovaj podsektor je zabeležio povećanje u tri pokazatelja: u zapošljavanju za 26%, u broju preduzeća 19% i u prometu za 7,14% u odnosu na 2019. godinu.

Podsektor (22) učestvuje u ukupnom sektoru C:

- 10 % preduzeća,
- 10 % zaposlenih i
- 10 % u prometu.

Tabela 29. Broj preduzeća, zapošljavanje i promet u sektoru industrije gume i plastike

Kod	Podsektor (22): Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	Broj preduzeća			Broj zaposlenih			Promet		
		2018. godina	2019. godina	2020. godina	2018. godina	2019. godina	2020. godina	2018. godina	2019. godina	2020. godina.
2211	Proizvodnja spoljašnjih i unutrašnjih guma za vozila; oblaganje i popravka guma	5	4	6	29	36	51	1,098,590.01	1,564,812.02	2,150,368.11
2219	Proizvodnja ostalih proizvoda od gume	3	4	4	3	232	230	89,622	4,956,057.26	6,200,909.94
2221	Proizvodnja plastičnih ploča, listića, cevi i profila	32	31	41	192	213	265	11,625,250.00	13,166,811.33	15,488,385.54
2222	Proizvodnja plastičnih artikala za pakovanje	31	30	32	276	300	353	18,288,152.05	20,143,123.31	19,490,447.71
2223	Proizvodnja plastičnih artikala za građevinarstvo	352	335	379	1565	1655	2092	67,912,731.03	73,855,737.00	77,051,408.48
2229	Proizvodnja ostalih proizvoda od plastike	81	77	110	309	356	522	15,516,934.00	17,370,630.98	20,036,692.28
Ukupno		504	481	572	2374	2793	3513	114,531,279.00	131,057,171.90	140,418,212.26

Izvor: Agencija za statistike Kosova, obrađeno od OIP/DI

Prema tabeli br. 29, u 2020. godini, u podaktivnost „Proizvodnja plastičnih artikala za građevinarstvo” dominira u sva tri pokazatelja: zapošljavanje 60%, broj preduzeća 66% i promet 55%. Ova podaktivnost ima najveće učešće u odnosu na druge podaktivnosti.

Podaktivnost „Proizvodnja ostalih proizvoda od plastike” zaposleno je 15%, preduzeća 19%, a promet 14%, dok je podaktivnost „Proizvodnja plastičnih artikala za pakovanje” 10% zaposlenih u 32 preduzeća sa godišnjim prometom od 14%.

Vredi se napomenuti da je u podaktivnost „Proizvodnja plastičnih artikala za pakovanje”, iako je došlo do povećanja zaposlenosti i broja preduzeća, promet smanjen za 3,24%

Na regionalnom nivou, podaktivnost „Proizvodnja plastičnih artikala za građevinarstvo” vodi u regionu Prištine po zaposlenosti sa 29% u 100 preduzeća i po prometu sa 34%. Region Prizrena ima 20% zaposlenih u 68 preduzeća i promet od 19%, dok u regionu Uroševca ima 18% zaposlenih u 51 preduzeću sa prometom od 5%.

U ovom podsektoru, podaktivnost „Proizvodnja ostalih plastičnih proizvoda”, najveći broj preduzeća je u regionu Prištine, 29%, zaposleno je 38% i promet je 46%.

Podaktivnost „Proizvodnja plastičnih artikala za pakovanje” u regionu Uroševca ima 34% zaposlenih, sa samo 1 preduzećem i 50% vrednosti prometa.

9.2 Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje proizvoda od gume i plastike

Izvoz podsektora “Proizvodnja proizvoda od gume i plastike” iznosio je 58,28 miliona evra. U 2020. godini ovaj podsektor je zabeležio rast za 14% u odnosu na 2019. godinu.

Uvoz u podsektoru „Proizvodnja gume i plastike”, u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu smanjen je za 2,3%, dok je u 2019. u odnosu na 2018. godinu zabeležio rast za 2,72%.

Izvoz ovog podsektora učestvuje sa 16% u ukupnom izvozu i 9% u ukupnom uvozu Sektora C.

Odnos između izvoza i uvoza u ovom podsektoru je 28% izvoza i 72% uvoza. Trgovinski bilans u ovom podsektoru je zabeležio poboljšanje izvoza za 3% u odnosu na 2019. godinu.

Od ukupnog broja preduzeća Sektora-C, podsektor „Proizvodnja proizvoda od gume i plastike” ima 3,76% izvoznih preduzeća, dok u okviru ovog podsektora, od 572 preduzeća, 37% su izvozna.

Tabela 30. Izvoz i uvoz u podsektoru Proizvodnja gume i plastike

Kod	Podsektor Proizvodnja gume i plastike	Izvoz			Razlika (2019-2020)	Razlika u % 2019-2020	Uvoz			Razlika (2019-2020)	Razlika u % 2019-2020
		2018. godina	2019. godina	2020. godina			2018. godina	2019. godina	2020. godina		
22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	46,454,152.31	51,494,994.46	58,284,613.04	6,789,618.58	13.19	151,108,932.16	155,217,193.08	151,630,341.62	(3,586,851.46)	(2.31)
22.1	Proizvodnja proizvoda od gume	5,467,37.83	4,974,513.89	6,878,540.02	1,904,026.31	38.28	27,518,551.20	30,153,645.31	27,451,320.09	(2,702,325.22)	(8.96)
22.2	Proizvodnja proizvoda od plastike	40,986,774.48	46,520,480.57	51,406,073.84	4,885,592.27	10.50	123,590,380.96	12,506,3547.77	124,179,021.53	(884,526.24)	(0.71)

Izvor: Agencija za statistike Kosova, obrađeno od OPI DPI/DI

• Izvoz u zemlje EU, CEFTA, EFTA i druge zemlje

Ukupna vrednost izvoza u ovaj podsektor iznosi 58 miliona evra, od čega izvoz u zemlje EU iznosi 49%, u zemlje CEFTA 27%, u zemlje EFTA 18% i u ostale zemlje 6,4%. U zemljama EU, države u koje se najviše izvoze proizvodi podsektora „Proizvodnja proizvoda od gume i plastike” su Nemačka sa 37% i Holandija sa 31%. Izvoz u zemlje CEFTA uglavnom se ostvaruje u Srbiji 31%, u Albaniji sa 29,5% i u Severnoj Makedoniji sa 24,5%.

U zemljama EFTA u sektoru „Proizvodnja gume i plastike” izvoz je koncentrisan u Švajcarsku sa 99%, dok je unutar ostalih zemalja ovaj podsektor najviše izvezio u Tursku, sa 87%.

U okviru podsektora „Proizvodnja proizvoda od gume i plastike” najveće učešće u izvozu ostvaruje aktivnost „Proizvodnja proizvoda od plastike”, sa 88%.

• Uvoz iz zemalja EU, CEFTA, EFTA i drugih zemalja

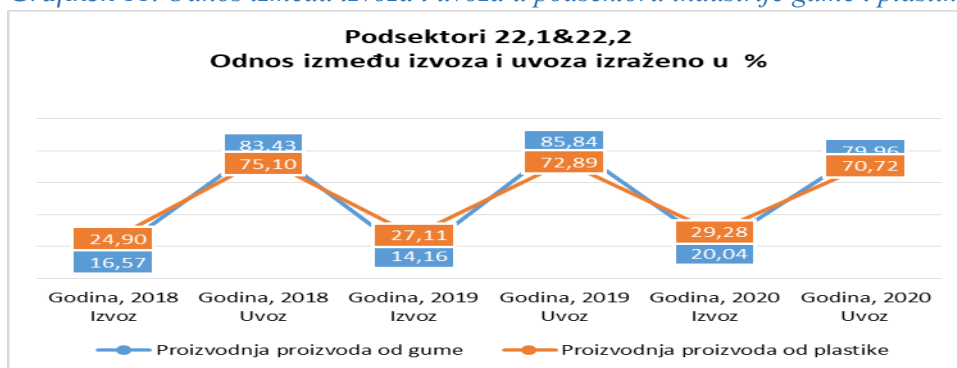
Ukupna vrednost uvoza u ovom podsektoru je 151.630 miliona evra, uvoz iz zemalja EU je 49%, iz zemalja CEFTA 17,4%, iz zemalja EFTA 0,62% i ostalih zemalja 33%.

Kosovo je uvezlo proizvode podsektora „Proizvodnja proizvoda od gume i plastike”, iz sledećih zemalja EU: Nemačka sa 44%, Bugarska sa 10,37%, Italija sa 9,77% itd. Iz zemalja CEFTA uvoz proizvoda ovog podsektora ostvaren je sa 57% iz Severne Makedonije, zatim Srbije sa 34% itd.

Proizvodi podsektora „Proizvodnja proizvoda od gume i plastike” uvezeni su iz Švajcarske sa 97%, koja je deo zemalja EFTA, dok je u odnosu na ostale zemlje ovaj podsektor najviše uvezio iz Turske sa 46% i iz Kine sa 40%. Ovaj podsektor je 2020. godine zabeležio smanjenje uvoza za 2,31%. Ovaj podsektor smanjio je uvoz u aktivnostima „Proizvodnja proizvoda od gume” za 8,96% i u aktivnostima „Proizvodnja proizvoda od plastike” za 0,71%.

U okviru ovog podsektora najveći uvoz ima aktivnost „Proizvodnja proizvoda od plastike” sa 82%, dok aktivnost „Proizvodnja proizvoda od gume” sa 18%.

Grafikon 11. Odnos između izvoza i uvoza u podsektoru industrije gume i plastike

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od OPI DPI/DI

Trend trgovinske razmene prema grafikonu br. 11, pokazuje da je aktivnost „Proizvodnja proizvoda od plastike” zabeležila pozitivan trend u izvozu od 2,17% u odnosu na uvoz. Aktivnost „Proizvodnja proizvoda od gume” beleži pozitivan trend u izvozu od 5,88% u odnosu na uvoz.

10. PROIZVODNJA MINERALNIH I NEMETALNIH PROIZVODA

Nemetalni mineralni proizvodi uključuju proizvodnju cementa, keramike, stakla i kreča. Ove proizvodne sektore karakteriše transformacija prirodnih minerala kao što su krečnjak, silicijum i glina kroz energetske intenzivan proces. Finalni proizvodi se kreću od građevinskih proizvoda kao što su cement, cigle i pločice, sanitarna oprema i staklo do potrošačkih proizvoda kao što su stono posuđe i ukrasni proizvodi.¹⁸

Prema podacima Evropske komisije, u 2006. godini proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda je bila u vrednosti od 88,6 milijardi evra. Ova vrednost je oko 5,2% ukupnih proizvodnih rezultata u EU.

Među zabrinjavajućim faktorima u ovom podsektoru je velika potrošnja električne energije. Od svih podsektora, u zemljama Evropske unije, ovaj podsektor se rangira na trećem mestu po potrošnji električne energije.

Kina je najveći proizvođač nemetalnih minerala na svetu i jedan od glavnih potrošača četiri glavna nemetalna mineralna proizvoda, uključujući cement, vatrostalne materijale, popločano staklo i keramiku. Brzi rast industrije nemetalnih mineralnih proizvoda doveo je do ogromne potražnje za energijom.¹⁹

Kosovo ima nemetalne resurse kao što su magnezijum, cementni lapor, kaolin za pločice, glina, kvarc, beton, šljunak, itd. U rudniku Goleša se vadio a u Magure je magnezit mleven i pečen u kaustičnom pečenom magnezijumu, međutim prerada magnezita nije mogla da se vrši na Kosovu.

Kaolin vađen u Karačevu bio je poslat u Kamenici gde su se proizvodile keramičke pločice. U Kačaniku se proizvodio negašeni i ugašeni kreč, u Elez Hanu su se proizvodile azbestno-cementne cevi, betonski elementi za zidanje, crep za pokrivanje krovova itd. U nekim fabrikama građevinskog materijala sa lokacijama u Prištini, Podujevu, Skenderaju, Peći, Đakovici i Landovici proizvodile su se cigle, blokovi i crepovi.

Prema statističkim podacima, na Kosovu se uglavnom proizvode: proizvodi od betona u građevinske svrhe, mešan beton spreman za gradnju, lomljenje kamena, oblikovanje i davanje konačnog oblika, proizvodnja cigle, crepa i građevinskih proizvoda od pečene gline, proizvodnja lakova, oblikovanje i obrada ravnog stakla itd.

¹⁸ https://ec.europa.eu/growth/sectors/raw-materials/industries/non-metals_en

¹⁹ <https://www.mdpi.com/2071-1050/6/11/8012>

10.1 Broj preduzeća, zaposlenost i promet u podsektoru proizvodnje nemetalnih mineralnih proizvoda

Podsektor nemetalnih mineralnih proizvoda utiče na zapošljavanje sa 5.082 zaposlenih u 511 preduzeća i godišnji promet od 281,10 miliona evra.

Ovaj podsektor je u 2020. godini zabeležio rast zaposlenosti za 14,10%, promet sa 0,72%, i broju preduzeća sa 15,35%.

Podsektor (23) u ukupnom Sektoru-C učestvuje:

- 9.07 % preduzeća,
- 14.65% zaposlenih i
- 20.24 % u prometu.

Tabela 31. Broj preduzeća, zaposlenost i promet u podsektoru nemetalnih mineralnih proizvoda

Kod	Pod-sektor Proizvodnja nemetalnih proizvoda (23)	Broj preduzeća			Broj zaposlenih			Promet		
		2018. godina	2019. godina	2020. godina	2018. godina	2019. godina	2020. godina	2018. godina	2019. godina	2020. godina.
2311	Proizvodnja ravnog stakla	4	3	5	14	15	23	367,780	450,591.81	350,452.45
2312	Oblikovanje i obrada ravnog stakla	15	15	18	130	115	123	3,171,843	3,886,091.35	3,026,218.62
2313	Proizvodnja praznog stakla (prazno)	1	1	1	2	3	2	16,754	13,408.05	20,355.02
2314	Proizvodnja staklenih vlakana	1	1	2	6	8	14	507,237	1,051,879.72	1,094,069.43
2319	Proizvodnja i obrada ostalih proizvoda od stakla, uključujući i tehničku staklenu robu	16	17	16	83	65	67	985,612	1,367,117.00	1,466,798.35
2320	Proizvodnja vatrootpornih proizvoda	4	3	4	31	37	47	2,528,569	2,794,903.09	2,319,932.40
2331	Proizvodnja cigle i crepova od keramike	1	1	2	3	3	4	23,000	24,700.00	21,989.26
2332	Proizvodnja cigle, crepa i građevinskih proizvoda od pečene gline	14	12	16	640	637	652	16,209,514	19,242,954.51	18,295,276.25
2341	Proizvodnja keramičkih proizvoda za kućnu i dekorativnu upotrebu	5	4	5	9	10	11	45,100	100,672.93	41,699.34
2342	Proizvodnja sanitarne opreme od keramike	1	1	1	8	5	2	144,850	43,874.49	3,511.24
2343	Proizvodnja keramičkih izolatora i izolacione opreme	1	1	1	1	1	2	109,379	149,858.47	129,203.75
2344	Proizvodnja ostalih tehničkih proizvoda od keramike	1	1	1	1	0	1	-	50,845.15	35,254.20
2349	Proizvodnja ostalih proizvoda od keramike	1	1	1	1	3	5	7,610	42,085.00	140,621.00
2351	Proizvodnja cementa	2	2	1	2	3	1	70,150	161,401.27	56,686.49
2352	Proizvodnja kreča i maltera	6	6	6	23	24	22	981,107	818,743.90	1,081,271.72
2361	Proizvodnja proizvoda od betona za građevinske svrhe	151	138	157	1010	1156	1,310	42,168,246	49,933,363.51	46,128,274.31
2362	Proizvodnja proizvoda od maltera za građevinske svrhe	4	3	4	19	24	31	745,285	1,295,776.05	1,798,422.28

2363	Proizvodnja mešanog betona, spremnog za upotrebu	54	51	55	672	1087	1,225	36,140,720	87,445,505.18	101,319,855.24
2364	Proizvodnja maltera	6	7	10	80	99	174	14,004,828	15,875,642.09	16,231,725.42
2365	Proizvodnja cementnih vlakana	2	1	1	4	3	3	11,441	21,063.84	18,180.00
2369	Proizvodnja ostalih artikala od betona, maltera i cementa	29	32	40	105	140	174	2,769,970	3,850,189.49	5,740,352.32
2370	Razbijanje kamena, oblikovanje i davanje konačnog oblika	150	134	153	815	843	998	62,207,555	76,157,789.35	66,635,266.70
2391	Proizvodnja abrazivnih proizvoda	3	2	2	9	6	10	434,748	277,425.60	269,861.51
2399	Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda p.k.t..	6	6	9	128	166	181	11,354,427	14,043,171.08	14,877,424.78
Ukupno		478	443	511	3796	4454	5082	195,005,725.73	279,099,052.93	281,102,702.08

Izvor: Agencija za statistike Kosova, obrađeno od OPI/OI

Prema tabeli br. 31, podaktivnost sa najvećim uticajem u zapošljavanju, u ovom podsektoru, je „Proizvodnja proizvoda od betona za građevinarske svrhe” sa 1.310, odnosno 25,78% zaposlenih. Na drugom mestu, po zaposlenosti, rangirana je aktivnost „Proizvodnja mešanog betona, spremnog za upotrebu”, sa 1.225 ili 24,10% zaposlenih, dok po prometu ova podaktivnost prednjači sa 36,04%. Pod trećom aktivnošću po redu je „Lomljenje kamena, oblikovanje i davanje konačnog oblika” sa 998 ili 19,64% učešća u zapošljavanju.

Prema regionalnom prostiranju podsektora „Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda”, po broju preduzeća prednjači region Prizrena sa 23,87%, zatim region Prištine sa 22,31%, region Uroševca sa 15,85%, region Peći sa 11,15%, region Gnjilana sa 9,79%, region Đakovice sa 9,20% i region Mitrovice sa 7,83%.

Po broju preduzeća, u podaktivnosti „Proizvodnja proizvoda od betona za građevinske svrhe” prednjači region Prizrena sa 33,12%, region Prištine sa 19,11%, region Uroševca sa 15,92% itd.

Podaktivnost koja utiče na broj preduzeća je „Lomljenje kamena, oblikovanje i davanje konačnog oblika”, gde prednjači region Prizrena sa 23,53%, region Prištine sa 20,26%, region Peći sa 19,61. % itd.

Treća podaktivnost po redu po broju preduzeća je „Proizvodnja mešanog betona, spremnog za upotrebu”, gde predvodi region Prištine sa 36,36%, region Uroševca sa 20%, region Đakovice sa 12,73% itd.

Što se tiče zaposlenosti, ovaj podsektor prednjači u regionu Uroševca sa 23,89%, Prizrena sa 23,65%, Prištine sa 19%, Gnjilana 9,31%, Đakovice 9%, Mitrovice 8% i Peći 7%.

Podaktivnost koja ima više zaposlenih je “Proizvodnja proizvoda od betona za građevinske namene”. U pogledu regionalne pokrivenosti, Prizren vodi sa 35,95%, region Uroševca sa 20,61%, region Prištine sa 15%, region Mitrovice sa 10% itd.

U okviru druge podaktivnosti po redu koja je uticala na zapošljavanje u ovom podsektoru je „Proizvodnja mešanog betona, spremnog za upotrebu”, u ovoj podaktivnosti prednjači region Uroševca sa 44,49%, region Prištine sa 18%. region Đakovice sa 10% itd.

U okviru treće po redu podaktivnosti sa učešćem u zapošljavanju je „Lomljenje kamena, oblikovanje i davanje konačnog oblika”, u ovoj podaktivnosti, u zapošljavanju prednjači region Prištine sa 25%, region Prizrena sa 22,95%, region Gnjilana sa 17,43%, region Peći sa 15%, region Uroševca sa 11,62% itd.

U prometu prednjači podaktivnost “Proizvodnja mešanog betona, spremnog za upotrebu” sa 36,04%. Po regionalnoj rasprostranjenosti vodi Uroševac sa 58,26%, region Mitrovice sa 11,65%, region Prištine sa 10,55% itd.

Druga podaktivnost po redu po prometu je „Lomljenje kamena, oblikovanje i davanje konačnog oblika”, u ovoj podaktivnosti najveće učešće u prometu je u regionu Gnjilana sa 57,91%, u regionu Prištine sa 23,52%. itd.

U trećoj po redu podaktivnosti je „Proizvodnja proizvoda od betona za građevinarske svrhe” koja učestvuje sa 16,41% u prometu. Region sa najvećim prometom u ovoj podaktivnosti ima region Prizrena sa 32,04%, region Uroševca sa 23,69%, region Prištine sa 18,39% itd.

10.2 Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje nemetalnih mineralnih proizvoda

Izvoz u podsektoru “Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda”, u poslednje tri godine je zabeležio povećanje. Ovaj podsektor u 2020. godini je povećan za 17,45% u odnosu na 2019. godinu.

Uvoz u ovom podsektoru u 2020. godini povećan je za 2,15% u odnosu na prethodnu godinu.

Izvoz u ovom podsektoru učestvuje sa 2,4% u ukupnom izvozu i 5,6% u ukupnom uvozu Sektora C.

Odnos između izvoza i uvoza, u ovom podsektoru, iznosi 5,32% izvoza i 94,68% uvoza. Trgovinski bilans u ovom podsektoru je zabeležio poboljšanje izvoza u odnosu na 2019. godinu.

Od ukupnog broja preduzeća Sektora-C, podsektor „Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda” sadrži 1,97% izvoznih preduzeća, dok u okviru ovog podsektora, od 511 preduzeća, 21,72% su izvozna.²⁰

²⁰ Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od OPI/OI

Tabela 32. Izvoz i uvoz u podsektoru (23), proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda

Kod	Podsektor Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda	Izvoz			Razlika (2019-2020)	Razlika u % 2019-2020.	Uvoz			Razlika (2019-2020)	Razlika u % 2019-2020.
		2018.	2019.	2020.			2018.	2019.	2020.		
23	Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda	7,843,754.76	8,185,416.75	9,613,701.30	1,428,284.25	17.45	166,279,334.09	167,647,853.52	171,245,487.79	3,597,634.27	2.15
23.1	Proizvodnja stakla i proizvoda od stakla	2,014,804.86	2,053,424.25	3,142,013.00	1,088,588.75	53.01	29,194,730.28	30,481,637.17	28,285,435.94	(2,196,201.23)	(7.20)
23.2	Proizvodnja vatrostalnih proizvoda	62,420.44	3,120.17	8,920.75	5,800.83	185.91	2,692,193.05	2,926,526.09	4,160,601.26	1,234,075.17	42.17
23.3	Proizvodnja građevinskog materijala od gline	1,191,747.78	1,196,343.86	1,444,113.49	247,769.14	20.71	53,289,798.56	50,606,094.64	48,897,342.45	(1,708,752.19)	(3.38)
23.4	Proizvodnja ostalih proizvoda od porcelana i keramike	228,834.41	292,910.47	251,561.68	(41,348.47)	(14.12)	9,360,824.72	8,818,755.63	8,290,976.85	(527,778.78)	(5.98)
23.5	Proizvodnja cementa, kreča i maltera	216,210.46	3,733.78	4,440.20	706.42	18.92	44,747,445.31	46,857,549.60	53,892,433.78	7,034,884.18	15.01
23.6	Proizvodnja artikala od betona, cementa i maltera	2,488,881.70	3,145,092.37	2,255,432.06	(889,660.37)	(28.29)	8,700,035.17	9,376,613.60	11,580,562.74	2,203,949.14	23.50
23.7	Sečenje, oblikovanje i dorada kamena	1,218,679.94	1,103,888.96	1,090,174.22	(13,714.96)	(1.24)	8,648,503.62	6,983,705.80	6,358,725.29	(624,980.51)	(8.95)
23.9	Proizvodnja abrazivnih proizvoda i nemetalnih mineralnih proizvoda	422,175.17	386,902.89	1,417,045.90	1,030,143.11	266.25	9,645,803.38	11,596,970.99	9,779,409.48	(1,817,561.51)	(15.67)

Izvor: Agencija za statistike Kosova, obrađeno od OPI/OI

• Izvoz u zemlje EU, CEFTA, EFTA i druge zemlje

Ukupna vrednost izvoza u podsektoru „Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda” iznosi 9,61 miliona evra. Izvoz u zemlje EU iznosi 24%, u zemlje CEFTA 51%, u zemlje EFTA 22% i ostale zemlje 2,74%. Na osnovu tabele br. 32, u 2020. godini ovaj podsektor je zabeležio povećanje za 17,45 u odnosu na 2019. godinu. Podsektor „Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda” uspeo je da izveze u zemlje EU, u vrednosti od 2,29 miliona evra. Proizvodi ovog podsektora su najviše izvezeni u Nemačku sa 54% i Rumuniju sa 16%.

Što se tiče izvoza u zemlje CEFTA, proizvodi podsektora „Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda”, najviše su izvezeni u Albaniju sa 33,48%, u Severnu Makedoniju sa 27,68% i sa 25,28% u Crnu Goru.

Proizvodi ovog podsektora izvezeni su u zemlje EFTA, tačnije u Švajcarsku, u vrednosti od 2,12 miliona evra ili 99%, što ovu zemlju čini najciljanijim tržištem.

Izvoz u drugim zemljama zabeležio je vrednost od 3 miliona evra, proizvodi ovog podsektora se najviše izvoze u Koreju sa 36,32%, Kazahstan sa 23% i SAD sa 23%.

U okviru ovog podsektora, aktivnost „Proizvodnja stakla i staklenih proizvoda” prednjači u izvozu sa 33%, zatim sledi aktivnost „Proizvodnja proizvoda od betona, cementa i maltera” sa 24%, „Proizvodnja građevinskog materijala od gline” sa 15 % itd.

• Uvoz iz zemalja EU, CEFTA, EFTA i drugih zemalja

Ukupan uvoz u podsektoru „Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda” iznosi 171 milion evra. Uvoz iz zemalja EU je 30%, iz zemalja CEFTA 42,33%, iz zemalja EFTA 0,51% i iz ostalih zemalja 27%.

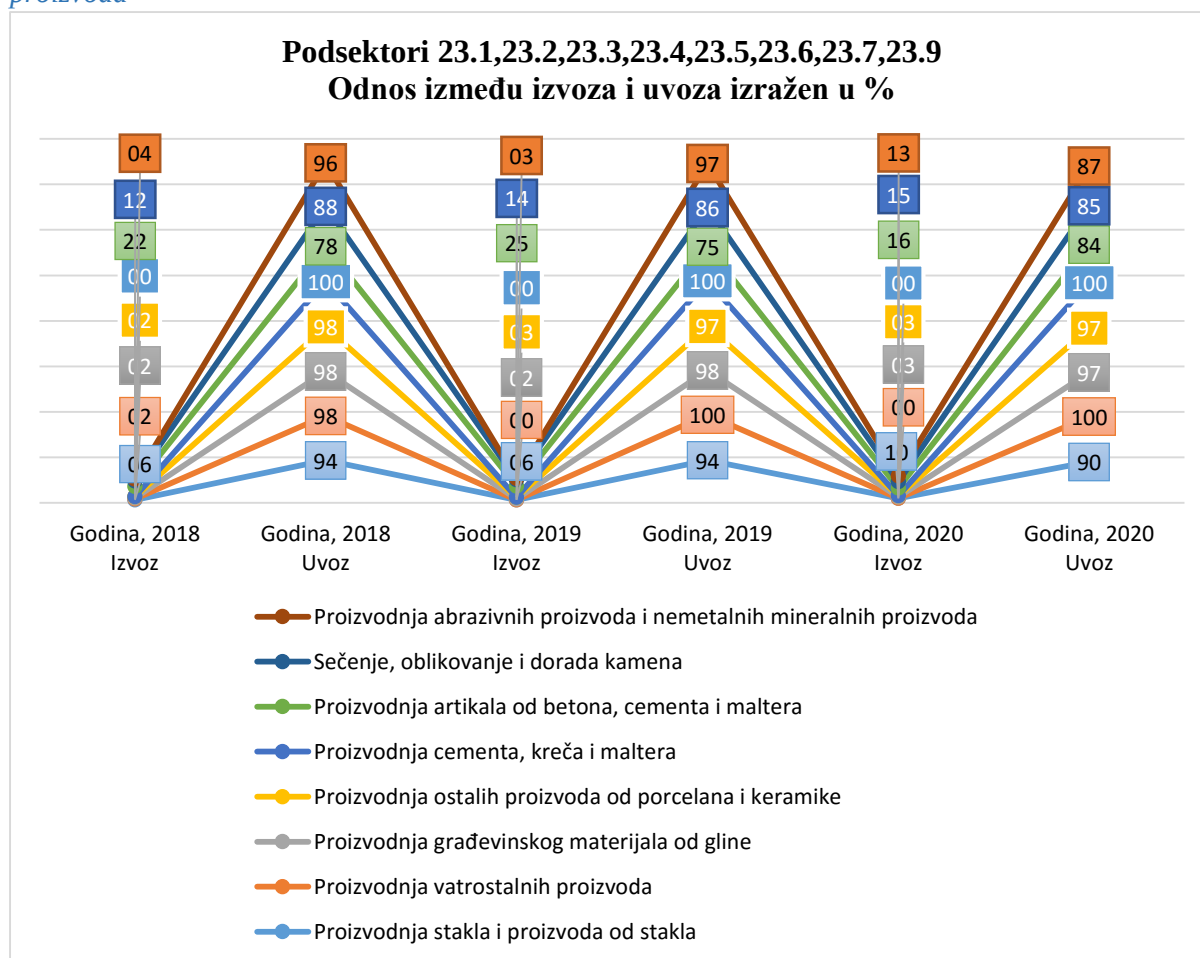
Uvoz, u podsektoru „Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda”, ima veću vrednost u zemljama CEFTA-e, u vrednosti od 72 miliona evra. Uvoz ovih proizvoda uglavnom se ostvaruje iz Albanije sa 47% i iz Severne Makedonije sa 38%.

Što se tiče uvoza sa zemljama EU, proizvodi podsektora „Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda”, uvezeni su iz Španije sa 20,42%, iz Italije sa 15%, Hrvatske sa 15% itd. Proizvodi ovog podsektora se uvoze iz zemalja EFTA, od čega se 76% uvozi iz Švajcarske.

Uvoz sa drugim zemljama označio je vrednost od 46 miliona evra, proizvodi ovog podsektora se najviše uvoze iz Kine sa 37% i iz Turske sa 30%.

U okviru podsektora „Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda”, među najuticajnijim aktivnostima u povećanju uvoza, u 2020. godini je „Proizvodnja cementa, kreča i maltera” sa 31,4%, aktivnost „Proizvodnja građevinskog materijala” od gline” sa 28,5%, „Proizvodnja stakla i proizvoda od stakla” sa 16,5%, u odnosu na 2019. godinu.

Grafikon 12. Sektor C – Odnos između izvoza i uvoza u sektoru proizvodnje nemetalnih mineralnih proizvoda

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od OPI/OI

Podaci o trgovinskoj razmeni za aktivnosti “Proizvodnja abrazivnih proizvoda i nemetalnih mineralnih proizvoda”, za 2020. godinu, pokazuju da je izvoz povećan za 10%, dok je uvoz zabeležio pad za istu stopu u odnosu na prethodnu godinu. Aktivnost „Proizvodnja stakla i proizvoda od stakla” beleži rast izvoza za 4% u odnosu na uvoz.

11. PROIZVODNJA METALA

Proizvodnja metala podrazumeva razdvajanje aktivnosti topljenja i / ili prerade obojenih i bezbojnih metala od rudnika, rastopljenog metala ili od otpada, korišćenjem elektro-metalurških procesa i tehnika i drugih metalurških procesa. Takođe obuhvata proizvodnju metalnih legura i super-legura uvođenjem drugih hemijskih elemenata u čiste metale.

Proizvodnja topljenja i rafiniranja, obično u obliku kalupa, koristi se u aktivnostima valjanja, povlačenja i zbijanja, za izradu proizvoda, kao što su: ploče, limovi, kaiševi, kalupi, šipke, žice ili cevi, cevi i prazni profili, i u rastopljenom obliku za izradu odlivaka, kao i drugih osnovnih proizvoda od metala.

Podsektor obrade metala karakteriše mala grupa velikih preduzeća (tradicionalne industrije razvijene na Kosovu pre 1990-ih, od kojih je većina već privatizovana), koja čine najveći deo proizvodnje, izvoza i zapošljavanja. Preduzeća ovog podsektora koriste bogate resurse Kosova rudama metala (npr. nikla) za proizvodnju osnovnih metala koji se obično izvoze, proizvodnju finalnih proizvoda (čelične cevi, radijatori za grejanje, proizvodi od pocinkovanog čelika itd.).

U ovom podsektoru najveći broj registrovanih preduzeća su mikro i mala preduzeća, od kojih se većina bavi proizvodnjom metalnih konstrukcija i proizvoda koji se koriste u građevinskoj industriji. Takođe, veliki broj preduzeća ima proizvodnju metalnih komponenata, kroz delatnost obrade metalurgije praha, obrade i oblaganje metala kao i proizvodnju proizvoda od plemenitih metala, vlakana i aluminijuma.

U smislu tržišne vrednosti proizvoda, ubedljivo najvažnija aktivnost je prerada feronikla, praćena proizvodima od gvožđa za krajnju upotrebu i proizvodi čelika.

Do sada nije bilo vladinih podsticajnih mera koje su direktno bile usmerene na metaloprerađivački sektor.²¹

Ipak, postoje neke podsticajne mere, čija je svrha podrška lokalnim proizvođačima uopšte, a koje su takođe važne za metaloprerađivačke kompanije, poput oslobađanja robe od carine. Najvažniji podsticaj u ovom pogledu je carinska tarifa od 0% na uvoz mašina i sirovina koje su namenjene za dalju preradu od proizvodnih kompanija.

²¹ Profili sektora industrije za preradu metala (2014) / MIPT

11.1 Broj preduzeća, zaposlenih i prometa u podsektoru metala

U 2020. godini, podsektor „Proizvodnja metala” ima 121 preduzeće sa 1.280 zaposlenih i godišnji promet od 113,79 miliona evra.

U 2020. godini ovaj podsektor je zabeležio rast u sva tri analizirana pokazatelja: u zapošljavanju za 15,32%, u broju preduzeća za 30,11% i u godišnjem prometu za 2,75% u odnosu na 2019. godinu.

Pod sektor (24) ukupno u Sektoru-C učestvuje:

- 2.15% preduzeća,
- 3.69% zaposlenih i
- 6.70% u prometu.

Tabela 33. Broj preduzeća, zapošljavanje i promet u podsektoru proizvodnje metala

Kod	Podsektor (24): Proizvodnja Metala	Broj preduzeća			Broj zaposlenih			Promet		
		2018. godina	2019. godina	2020. godina	2018. godina	2019. godina	2020. godina	2018. godina	2019. godina	2020. godina
2410	Proizvodnja osnovnog gvožđa i čelika kao i legure gvožđa	22	23	33	867	873	950	38,129,953.58	74,628,127.25	65,792,860.37
2420	Proizvodnja cevi, praznih profila i druge opreme od čelika	4	6	8	18	74	71	283,224.11	6,898,965.32	9,273,662.73
2431	Hladno izvlačenje šipki	-	-	4	-	-	53	-	-	8,950,856.18
2433	Hladno oblikovanje i presavijanje	1	2	10	13	13	28	1,345,677.12	1,468,194.43	659,375.25
2434	Hladno povlačenje žice	9	8	1	12	11	0	207,999.28	242,964.92	1,230.00
2441	Proizvodnja plemenitih metala	22	20	21	28	22	28	266,901.07	284,072.62	191,052.16
2442	Proizvodnja aluminijum	24	21	29	64	69	87	4,849,685.85	5,897,531.06	6,787,159.06
2444	Proizvodnja bakra	1	1	1	4	5	5	18,467.28	20,703.77	13,015.37
2445	Proizvodnja ostalih ne-gvozdjenih metala	4	3	1	6	8	2	324,765.49	316,089.68	23,842.44
2451	Livenje gvožđa	3	1	4	9	7	14	40,341.52	125,770.66	328,768.36
2452	Livenje čelika	8	7	1	30	30	6	702,213.06	651,245.86	203,291.00
2453	Livenje lakih metala	1	1	7	-	0	36	2,850.00	19,788.60	813,210.33
2454	Livenje drugih ne-gvozdjenih metala	-	-	1	-	-	-	-	-	2,491.53
	Ukupno	99	93	121	1051	1110	1280	46,172,078.36	90,553,454.17	93,040,814.78

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od OPI/OI

Iz analiziranih podataka za podsektor „Proizvodnja metala”, prema regionalnoj rasprostranjenosti po broju preduzeća, prednjači region Prištine sa 32,23%, zatim region Prizrena sa 19,83%, region Uroševca sa 14,88 % itd. Po broju zaposlenih u ovom podsektoru, region Prištine prednjači sa 77,58%, sledi region Prizrena sa 7,34%, region Đakovice sa 5,23% itd. Promet prednjači u regionu Prištine sa 77,12%, zatim u regionu Đakovice sa 9,08%, regionu Prizrena sa 7,37% itd.

Na osnovu tabele br. 33, u 2020. godini, podaktivnost koja generiše najveću zaposlenost u okviru podsektora „Proizvodnja metala”, je „Proizvodnja osnovnog gvožđa i čelika, kao i ferolegura”, sa 74,22% zaposlenih u 33 aktivna preduzeća. Ova podaktivnost je zabeležila povećanje broja preduzeća za 1,22% i pad prometa za 11,84% u odnosu na 2019. godinu. Prema regionalnoj rasprostranjenosti, ova podaktivnost u zapošljavanju vodi u regionu Prištine sa 90,1% , sledi region Prizrena sa 3,47% itd. Što se tiče broja preduzeća, region Prištine prednjači sa 36,36%, region Prizrena i region Đakovice sa 15,15% itd. U godišnjem prometu u ovoj podaktivnosti prednjači region Prištine sa 89,59%, zatim region Mitrovice sa 1,54% itd.

Prema analiziranim podacima, u 2020. godini, podaktivnost „Proizvodnja aluminijuma”, u okviru podsektora ima 6,8% zaposlenih u 29 preduzeća i sa godišnjim prometom od 7,29%. U ovoj aktivnosti prema regionalnoj rasprostranjenosti, zaposlenost je koncentrisana u regionu Prištine sa 60,92%, zatim u regionu Uroševca sa 13,79% itd. Što se tiče broja preduzeća, region Prištine prednjači sa 48,27%, zatim sledi region Mitrovica sa 17,24% itd. Godišnji promet u ovoj podaktivnosti prednjači u regionu Prištine sa 48,34%, Uroševca sa 47,38% itd.

U okviru podsektora „Proizvodnja metala”, podaktivnost „Proizvodnja cevi, cevi, praznih profila i druge opreme od čelika”, u 2020. godine ima 5,55% zaposlenih u 8 preduzeća sa godišnjim prometom od 9,97%. U ovoj podaktivnosti prema regionalnoj rasprostranjenosti u zapošljavanju prednjači region Prištine sa 67,61%, a sledi region Gnjilane sa 21,13% itd. Po broju preduzeća prednjači region Gnjilana sa 37,5%, region Prištine sa 25%. U godišnjem prometu prednjači region Prištine sa 94%, region Gnjilana sa 4,67% itd.

Iz podataka analiziranih u tabeli br. 33 primećujemo da se podaktivnost sa najmanje zaposlenih u okviru podsektora „Proizvodnja metala” nalazi aktivnost „Proizvodnja ostalih ne-gvozdenih metala”, sa svega 0,16% zaposlenih, u 1 aktivnom preduzeću i sa padom u godišnjem prometu od 92,46%.

11.2 Izvoz i uvoz u podsektoru metala

Izvoz u podsektoru „Proizvodnja metala” zabeležio je povećanje u 2020. godini, za 48,17%, a takođe je zabeleženo povećanje u 2019. godini, za 20,17%, u odnosu na prethodnu godinu. Ovaj podsektor u 2020. godini imao je pad uvoza, za 8,81%, dok je zabeležio porast od samo 0,24% u 2019. godini, u odnosu na prethodnu godinu.

Trgovinska razmena (odnos izvoza prema uvozu), u ovom podsektoru iznosi 68,21% uvoza i 31,79% izvoza, koji u odnosu na 2019. godinu ima tendenciju povećanja izvoza u odnosu na uvoz.

Izvoz ovog podsektora učestvuje sa 28,21% u ukupnom izvozu i 7,88% u ukupnom uvozu, Sektora-C.

Od ukupnog broja preduzeća Sektora-C, podsektor „Proizvodnja metala” ima 0,48% izvoznih preduzeća, dok u okviru ovog podsektora, od 121 preduzeća, 22,31% su izvozna.²²

Tabela 34. Prikaz podataka izvoza i uvoza u podsektoru Proizvodnja metala

Kod	Podsektor Proizvodnja metala (24).	Izvoz			Bilans		Uvoz			Bilans	
		2017. godina	2018. godina	2019. godina	Vrednost 2018-2019.	% 2018-2019.	2017. godina	2018. godina	2019. godina	Vrednost 2018-2019	% 2018-2019.
24	Proizvodnja metala	83,307,151.89	63,135,997.19	75,872,939.29	12,736,942.10	20.17	205,753,206.18	263,854,273.63	264,476,551.92	622,278.29	0.24
24.1	Proizvodnja sirovog gvožđa i čelika, kao i legura gvožđa	61,054,910.35	36,945,115.30	53,063,717.63	16,118,602.33	43.63	155,914,705.53	206,344,411.50	200,178,343.60	(6,166,067.90)	(2.99)
24.2	Proizvodnja cevnih profila, cevi, praznih profila i druge opreme od čelika	19,384,493.40	22,663,168.17	19,008,271.59	(3,654,896.58)	(16.13)	6,744,399.30	9,457,833.00	11,419,861.34	1,962,028.34	20.75
24.3	Proizvodnja drugih proizvoda iz prve prerade čelika	675,953.59	1,101,923.64	1,331,868.94	229,945.30	20.87	16,249,486.97	16,662,483.48	17,687,320.64	1,024,837.16	6.15
24.4	Proizvodnja plemenitih metala i ne-gvozdenih metala	2,154,421.88	2,371,727.03	2,393,600.74	21,873.71	0.92	25,767,484.10	30,310,007.21	33,492,560.75	3,182,553.54	10.50
24.5	Livenje metala	37,372.67	54,063.05	75,480.39	21,417.34	39.62	1,077,130.28	1,079,538.44	1,698,465.59	618,927.15	57.33

Izvor: Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od OPI/OI

²² Agencija za statistiku Kosova, obrađeno od OPI/OI

- **Izvoz u zemlje EU-a, CEFTA-e, EFTA-e i druge zemlje**

Vrednost izvoza u podsektoru „Proizvodnja metala” iznosi 112,42 miliona evra. Izvoz u zemlje EU iznosi 36,8%, u zemlje CEFTA -e 58,92%, u zemlje EFTA -e 1,17% i u ostale zemlje 3,11%.

Izvoz podsektora „Proizvodnja metala” najviše se ostvaruje u Albaniji sa 41,04%, u Italiji sa 16,45%, u Severnoj Makedoniji sa 8,11%, u Holandiji sa 4,27% itd.

Izvoz u zemlje EU u 2020. godini u ovom podsektoru u vrednosti su od 16,02 miliona evra i zabeležili su visok rast od 77,47% u odnosu na prethodnu godinu.

U 2020. godini izvoz je zabeležio veoma visok rast, sa zemljama CEFTA, za preko 100%, u zemljama EFTA je smanjen za 7,97%, kao i pad sa ostalim zemljama za 75,08% u odnosu na 2019. godinu.

Prema tabeli br. 34, Aktivnost „Proizvodnja plemenitih metala i ne-gvozdjenih metala”, u 2020. godini, ima 3,81 milion evra, uz povećanje izvoza za 59,34 procenata u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi ove aktivnosti u zemljama EU izvezeni su u Austriju sa 26,06%, u Italiju sa 23,86%, u Dansku sa 13,06% itd. Izvoz u zemlje CEFTA ostvaren je u Srbiji sa 76,99%, u Albaniji sa 20,45%, u Crnoj Gori sa 1,27% itd. Izvoz proizvoda iz ove aktivnosti ostvaren je u zemlje EFTA, u Švajcarskoj sa 75,53% i u Norvešku sa 24,47%, dok je sa ostalim zemljama u SAD izvoz ostvaren sa 100%.

Aktivnost „Proizvodnja sirovog gvožđa i čelika, kao i legura gvožđa”, u 2020. godini, zabeležila je visoku vrednost u izvozu, za 81,86 miliona evra uz povećanje od 54,27% u odnosu na 2019. godinu. Proizvodi ove aktivnosti, sa zemljama EU, najviše se izvoze u Italiju sa 45,75%, u Finsku sa 12,41%, u Švedsku sa 12,2%, u Ujedinjeno Kraljevstvo sa 11,58% itd. Izvoz ovih proizvoda, u zemlje CEFTA, ostvaren je u Albaniji sa 99,36%, u Severnoj Makedoniji sa 0,47% itd.

Izvoz u zemlje EFTA -e iz ove aktivnosti ostvaruje se u Švajcarskoj sa 100%, dok se u ostalim zemljama izvoz ove aktivnosti ostvaruje u Kini sa 35,36% i u Indiji sa 14,64%.

Aktivnost “Livenje (livnica) metala” zabeležila je nižu vrednost izvoza za 63 hiljade evra, kao i pad od 16,34 % u 2020. godini u odnosu na prethodnu godinu. Izvoz proizvoda iz ove aktivnosti u zemlje EU ostvaruje se u Nemačkoj sa 100% itd.

Izvoz u zemlje CEFTA -e ostvaren je u Srbiji sa 88,9% i u Albaniji sa 11,1%.

Izvoz u zemlje EFTA -e, iz ove aktivnosti se ostvaruje u Švajcarskoj sa 100%.

- **Uvoz iz zemalja EU-a, CEFTA-e, EFTA-e i drugih zemalja**

Ukupna vrednost uvoza u podsektoru „Proizvodnja metala” iznosi 241,18 miliona evra, iz zemalja EU je 19,3%, iz zemalja CEFTA 56,66%, EFTA 0,34% i iz drugih zemalja 23,7%.

Uvoz, u podsektoru „Proizvodnja metala”, u 2020. godini učestvuje sa 264,47 miliona evra ili 7,88%, u ukupnom uvozu Sektora-C.

Najveći uvoz iz ovog podsektora ostvaren je iz Albanije sa 35,45%, iz Severne Makedonije sa 10,9% i iz Turske sa 9,36% itd.

Na osnovu podataka za 2020. godinu, za podsektor “Proizvodnja metala”, uvoz iz zemalja EU zabeležio je pad za 21,82%, a iz drugih zemalja za 17,65%. Uvoz iz zemalja EFTA zabeležio je povećanje za 7,25 %, a iz zemalja CEFTA za 1,4 % u odnosu na 2019. godinu.

Prema tabeli br. 34, jedina aktivnost u okviru podsektora „Proizvodnja metala”, koja je zabeležila porast uvoza, u 2020. godini je „Livenje (livnica) metala”, sa preko 100% u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi ove aktivnosti iz zemalja EU uvoze se iz Austrije sa 88,49%, iz Italije sa 3,02% itd. Sa zemljama CEFTA uvoz ovih proizvoda je iz Severne Makedonije sa 92,48%, iz Albanije sa 1,99% itd. Kod zemalja EFTA uvoz se ostvaruje iz Švajcarske sa 100%, sa ostalim zemljama je ostvaren iz Kine sa 75,02%, iz Turske sa 24,32% i iz Izraela sa 0,15%.

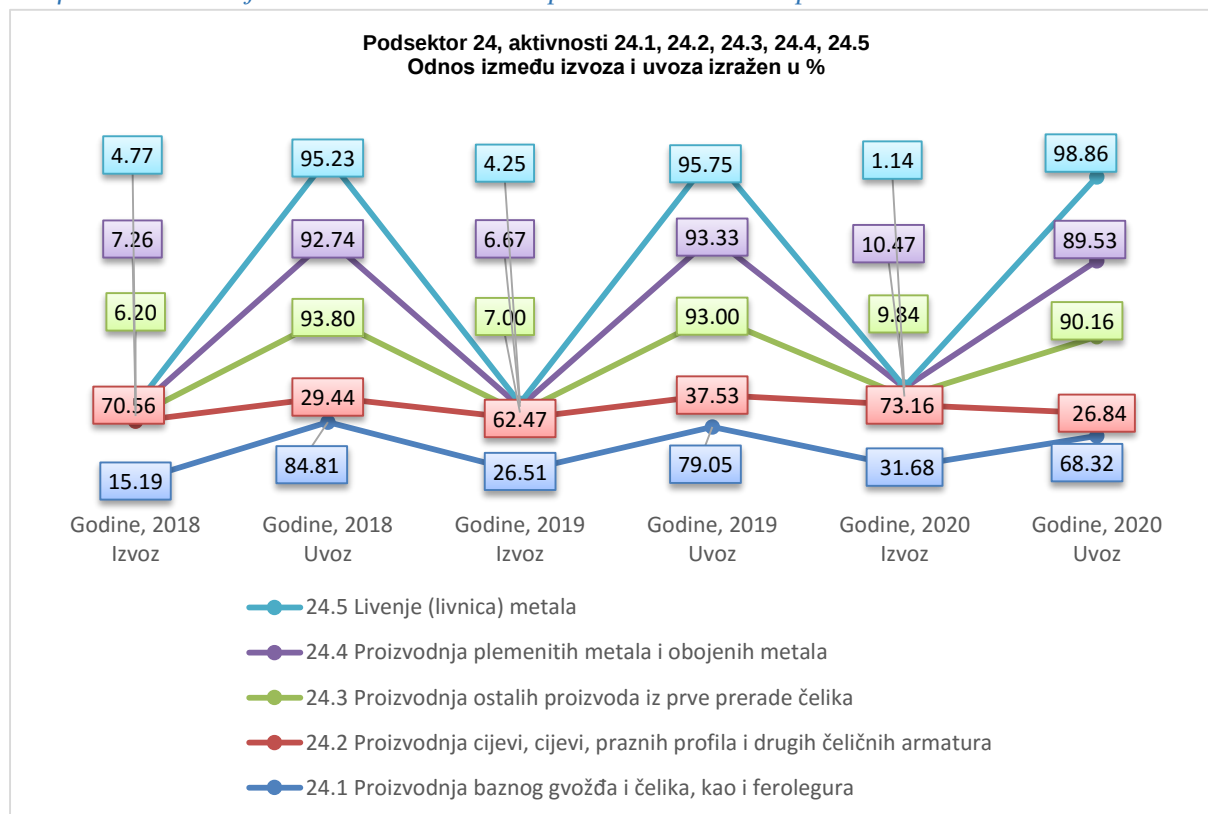
Aktivnost „Proizvodnja cevi, praznih profila i druge opreme od čelika” u 2020. godini je zabeležila najmanji uvoz, u okviru podsektora „Proizvodnja metala”, za 20,42 procenta u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodi iz ove aktivnosti sa zemljama EU su ostavrene iz Italije sa 26,44%, Poljske sa 18,81%, iz Nemačke sa 18,25% itd. Sa zemljama CEFTA -e ostvaren je sa Severnom Makedonijom sa 90,24%, sa Srbijom sa 5,86%, Albanijom sa 3,87% itd. Sa ostalim zemljama je ostvaren sa Turskom sa 68,2%, iz Kine sa 30,06% itd.

Aktivnost “Proizvodnja osnovnog gvožđa i čelika, kao i legura gvožđa “u vrednosti od 176,51 miliona evra, dok je u 2020. godini ova aktivnost zabeležila pad uvoza za 11,82% u odnosu na 2019. godinu.

Proizvodi ove aktivnosti, iz zemalja EU, uvoze se iz Grčke sa 30,97%, iz Italije sa 26,2%, iz Poljske sa 18,28% itd.

Uvoz proizvoda aktivnosti “Proizvodnja baznog gvožđa i čelika, kao i gvozdenih legura” iz zemalja CEFTA, ostvaren je iz Albanije sa 66,27%, iz Severne Makedonije sa 16,77%, iz Bosne i Hercegovine sa samo 13,06%. Proizvodi iz zemalja EFTA uvoze se iz Švajcarske sa 100%, dok se iz ostalih zemalja uvoz ostvaruje iz Ukrajine sa 34,96%, iz Rusije sa 29,97%, iz Turske sa 29,04% itd.

Grafikon.13. Izveštaj između uvoza i izvoza u podsektoru metalnih proizvoda

Izvor: Agencija Statistika Kosova, obrađeno od DPI/DI

Prema Grafikonu br. 13, trgovinska razmena delatnosti „Proizvodnja baznog gvožđa i čelika i fero legura” u 2020 godini, izvoz je povećan za 5,17%, je uvoz smanjen za 10,73% u odnosu na prethodnu godinu. Takođe pozitivan trend povećanja izvoza u 2020 godini, imamo i delatnost „Proizvodnja tubacija, cevi, praznih profila i druge opreme od čelika”, za 10,69% i pad uvoza za istu stopu, u odnosu na prethodnu godinu.

Delatnost „Livenje (livnica) metala” je u 2020 godini, zabeležila pad izvoza za 3,11%, a rast uvoza po istoj stopi u odnosu na prethodnu godinu.

12. PROIZVODNJA FABRIKOVANIH METALNIH PROIZVODA

Ovaj podsektor obuhvata preradu metalnih proizvoda, pretvarajući ih u finalne proizvode kao što su: noževi, brave za vrata, cilindri, razni alati, šrafcižeri, žica i neki drugi proizvodi.

Preduzeća za preradu metala su skoro u potpunosti u privatnom vlasništvu i rasprostranjena su širom Kosova, od kojih je većina u regionu Prištine. Ova preduzeća zapošljavaju oko 2,7% od ukupnog broja zaposlenih na Kosovu. Preduzeća ovog podsektora su uglavnom u vlasništvu muškaraca, pošto samo 5% radne snage čine žene, a kod 7% preduzeća su žene akcionari.²³

Sektor prerade metala nastavlja da bude važan izvor prihoda na Kosovu, iako ne u istoj meri kao u prošlosti. Najveći broj metaloprerađivačkih preduzeća bavi se preradom i navlačenjem metala ili proizvodnjom metalnih konstrukcija i elemenata za građevinsku industriju. Investicije metaloprerađivačkih preduzeća su više kapitalne prirode nego vezane za rad. Međutim, metaloprerađivački sektor ima potencijal za povećanje proizvodnje i saradnje sa drugim sektorima.

Prerađivači metala na Kosovu mogu u velikoj meri povećati vrednost metala namenjenih za izvoz i zadovoljiti zahteve lokalnog tržišta sa boljim kvalitetom i nižim cenama.

Podrška za ovaj podsektor uključuje rešavanje nedostatka kapitala i veština, olakšavanje kategorizaciji sektora i podsticanje i dobijanje sertifikata kvaliteta²⁴.

12.1 Broj preduzeća, zapošljavanje i promet u podsektoru proizvodnje fabrikovanih metalnih proizvoda

U 2020 godini, u sektoru „Proizvodnja fabrikovanih metalnih proizvoda” ima 3112 zaposlenih u 736 preduzeća sa prometom od 116,63 miliona evra.

U 2020 godini, zaposlenost u ovom podsektoru povećana je za 25%, broj preduzeća je povećan za 27%, a promet za 10,42% u odnosu na 2019.

Pod sektor (25) u celom sektoru C učestvuje:

- 10.5% preduzeća,
- 10% zaposlenih i
- 7% u prometu

²³ Profil sektora industrije za preradu metala (2014) / MIPT

²⁴ <http://empowerkosovo.org/al/perpunimi-i-metalit/>

Tabela 35. Broj preduzeća, zaposlenih i prometa u podsektoru Proizvodnje fabrikovanih metalnih proizvoda.

Kod	Podsektor (25): Proizvodnja fabrikovanih metalnih proizvoda	Broj preduzeća			Broj radnika			Promet		
		2018 Godine	2019 Godine	2020 Godine	2018 Godine	2019 Godine	2020 Godine	2018 Godine	2019 Godine	2020 Godine
2511	Proizvodnja metalnih konstrukcija i njihovih delova	208	210	261	1435	1390	1598	82,246,440.01	67,804,937.42	70,384,678.80
2512	Proizvodnja vrata i prozora od metala	121	212	144	298	305	370	8,123,751.84	9,832,475.99	9,244,905.85
2521	Proizvodnja radijatora i kotlova za centralno grejanje	7	7	7	16	18	207	265,978.61	311,183.96	6,305,943.66
2529	Proizvodnja tankera, rezervoara i kontejnera od metala	4	4	4	3.00	4	9	18,913.57	105,013.13	146,119.25
2540	Proizvodnja oružja i municije		-	0	-	-	0	-	-	-
2550	Kovanje, presovanje, štampanje i kružno slaganje metala, metalurška prašina	59	51	71	181	207	280	7,226,231.29	8,278,369.09	11,053,942.18
2561	Tretiranje i presvlačenje metala	41	35	44	81	70	87	2,161,903.66	2,053,676.32	2,826,620.85
2562	Mehanička prerada	69	64	89	175	131	152	8,155,592.56	5,069,039.86	6,071,942.15
2571	Proizvodnja noževa	2	2	2	3	2	2	6,395.30	6,190.59	6,862.00
2572	Proizvodnja brava i cilindra	2	2	0	2	2	0	-	15,454.00	-
2573	Proizvodnja alata	3	4	5	2	1	2	2,583.00	27,435.50	25,078.00
2591	Proizvodnja kova od čelika i drugih sličnih držača	1	1	1	3	5	6	48,541.50	52,393.52	57,189.60
2592	Proizvodnja ambalaže od lakog metala	2	2	3	5	7	9	84,391.17	79,478.61	95,048.43
2593	Proizvodnja proizvoda od žice, lanca i suste	16	16	20	71	73	89	3,375,177.55	3,383,093.78	3,135,408.21
2594	Proizvodnja šrafova i šrafciigera	4	3	4	9	6	5	194,467.22	165,963.86	76,248.42
2599	Proizvodnja drugih proizvoda od metala p.k.t.	61	68	81	187	272	296	5,521,548.93	8,443,378.19	7,207,387.29
Ukupno		600	581	736	2471	2494	3112	117,431,916.00	105,628,083.82	116,637,374.69

Izvor: Agencija Statistika Kosova, prerađeno od DPI/DI

Prema Tabeli br. 35, u ovom podsektoru, u 2020 godini, pod aktivitet “Proizvodnja metalnih konstrukcija i njihovih delova” u zaposlenju učestvuje sa 51% u 261 preduzeća i u prometu za 60%.

Poddelatnost “Proizvodnja metalnih vrata i prozora” ima 12% zaposlenih u 144 preduzeća i učestvuje u prometu sa 8%, dok po delatnosti “Proizvodnja ostalih metalnih proizvoda p.k.t” ima 9,5% zaposlenih u 81 preduzeću i sa 6% prometa .

U delatnosti „Proizvodnja ostalih metalnih proizvoda, p.k.t” je na trećem mestu po zaposlenosti i broju preduzeća, dok je po prometu na četvrtom mestu, jer je u 2020 godini, smanjen za 15% u odnosu na prethodnu godinu.

U okviru delatnosti „Kovanje, presovanje, štancanje i kružno savijanje metala; metalurška prašina” iako ima manji broj zaposlenih i preduzeća, u prometu je na drugom mestu, jer je u 2020 godini, povećana za 34% u odnosu na prethodnu godinu.

Od 16 poddelatnosti koje ima u okviru sektora „Proizvodnja fabrikovanih metalnih proizvoda”, 9 poddelatnosti ima manji broj preduzeća, dok jedna poddelatnost „Proizvodnja oružja i municije” nema preduzeća.

Što se tiče regionalnog obima, u okviru delatnosti “Proizvodnja metalnih konstrukcija i njihovih delova” prednjači sa jednim brojem preduzeća, u regionu Prištine sa 24%, regionu Peći sa 20% i Uroševca sa 18%. Ova poddelatnost ima najveći broj zaposlenih u regionu Uroševac sa 37%, zatim sledi region Prizrena sa 19% i Priština 16%. Što se tiče vrednosti prometa, pod delatnošću „Proizvodnja metalnih konstrukcija i njihovih delova” u regionu Prištine učestvuje sa 30%, zatim sledi region Uroševca sa 28% i Đakovice sa 15% itd.

U okviru delatnosti “Proizvodnja metalnih vrata i prozora”, najveći broj preduzeća je u regionu Prištine sa 25%, regionu Gnjilana sa 19% i regionu Uroševca sa 14%. Ova poddelatnost u regionu Prištine ima 32,4%, zaposlenih, u regionu Peći sa 16%, u regionu Prizrena 13% itd. Po prometu prednjači region Prištine sa 39%, region Peći sa 16%, region Prizrena sa 14% itd.

Pod aktivnost „Kovanje, presovanje, štancanje i kružno savijanje metala; metalurške prašine”, prednjači u regionu Prizrena sa 48% zaposlenih u 14 preduzeća i sa prometom od 64%, u regionu Prištine sa 16% zaposlenih u 15 preduzeća i sa godišnjim prometom od 4%, dok region Gnjilana sa 13% zaposlenih u 11 preduzeća i sa prometom od 4%.

12.2 Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje fabrikovanih metalnih proizvoda

U 2020 godini u sektoru „Proizvodnja fabrikovanih metalnih proizvoda” zabeležio je rast izvoza za 35%, a uvoza za 11% u odnosu na 2019 godinu.

Odnos između izvoza i uvoza u ovom podsektoru iznosi 20,36% izvoza i 79,64% uvoza. Trgovinski bilans kod ovog podsektora je zabeležio poboljšanje izvoza za 3,6% u odnosu na 2019 godinu.

Izvozi ovog pod sektora učestvuju sa 9% u ukupnom izvozu i 7,35% u ukupnom uvozu Sektora C..

Od ukupnog broja preduzeća Sektora-C, u okviru sektora „Proizvodnja fabrikovanih metalnih proizvoda, osim mašina i opreme” ima 2,45% preduzeća izvoznika, dok u okviru ovog podsektora, od 736 preduzeća, izvozi 18,75%.

Tabela 36. Izvoz i uvoz u podsektoru proizvodnje fabrikovanih metalnih proizvoda

Kod	Podsektor Proizvodnje fabrikovanih metalnih proizvoda	Izvoz			Razlika (2019-2020)	Razlika u % 2019-2020	Uvoz			Razlika (2019-2020)	Razlika u % 2019-2020
		2018	2019	2020			2018	2019	2020		
25	Proizvodnja fabrikovanih metalnih proizvoda	21,478,381.68	23,451,261.04	31,730,428.78	8,279,167.74	35.30	110,032,985.05	112,031,510.36	124 107 528,74	12,076,018.38	10.78
25.1	Proizvodnja proizvoda metalnih konstrukcija	9,952,232.96	9,859,784.15	14,399,469.47	4,539,685.32	46.04	22,009,763.39	20,870,865.02	28,100,458.00	7,229,592.98	34.64
25.2	Proizvodnja tankera, rezervoara i kontejnera od metala	2,998,453.49	2,720,552.64	2,426,942.29	(293,610.35)	(10.79)	8,936,208.52	10,022,954.98	18,162,515.79	8,139,560.81	81.21
25.3	Proizvodnja generatora pare, osim kotlova za centralno grejanje	789.00	7,702.61	3,466.20	(4,236.41)	(55.00)	276,184.65	1,114,416.51	556,939.65	(557,476.86)	(50.02)
25.4	Proizvodnja oružja i municije	0	0	-	0	0	2,601,674.24	2,862,128.02	5,010,700.68	2,148,572.66	75.07
25.7	Proizvodnja kuhinjskog pribora, opštih sredstava i opreme od metala	803,092.37	1,563,640.88	2,707,596.05	1,143,955.17	73.16	27,478,669.54	28,790,940.01	26,195,967.22	(2,594,972.79)	(9.01)
25.9	Proizvodnja drugih proizvoda od metala (sa aktivitetima: 9.1,9.2,9.3,9.4,9.9)	7,723,813.86	0	12,192,954.77	12,192,954.77	0	48,730,484.71	48,370,205.82	46,080,947.40	(2,289,258.42)	(4.73)

Izvor: Agencija Statistika Kosova, razrađeno u DPI/DI

• Izvoz u zemlje EU-a, CEFTA-e, EFTA-e i druge zemlje

Ukupna vrednost izvoza u podsektor „Proizvodnja fabrikovanih metalnih proizvoda” iznosi 31,73 miliona evra. Izvoz u zemlje EU iznosi 49,4%, u zemlje CEFTA 29%, u zemlje EFTA 18% i ostale zemlje 3,5%.

Na osnovu Tabele br. 36, izvoz u podsektoru „Proizvodnja fabrikovanih metalnih proizvoda”, u 2020 godini povećan je za 35% u odnosu na 2019 godini. Proizvodi iz ovog podsektora izvezeni su u zemlje EU, u vrednosti od 15,68 miliona evra. Proizvodi ovog podsektora se najviše izvoze u Nemačku sa 32%, u Švajcarsku sa 19% i u Francusku sa 18%.

Što se tiče izvoza u zemlje CEFTA, proizvodi podsektora „Proizvodnja fabrikovanih metalnih proizvoda” najviše su izvezeni u Albaniju sa 43%, u Severnu Makedoniju sa 28% i u Srbiju sa 19%.

Izvoz u zemlje EFTA najvećim delom se ostvaruje u Švajcarskoj, u vrednosti od 5,65 miliona evra ili 99 procenta, što ovu zemlju čini tržišno ciljanim. Izvoz u druge zemlje iznosio je 1,79 miliona evra, a proizvodi ovog podsektora su najviše izvezeni u Kazahstanu sa 80%. U okviru podsektora „Proizvodnja fabrikovanih metalnih proizvoda, osim mašina i opreme”, u izvozu prednjači delatnost „Proizvodnja metalnih konstrukcija” sa 45%, a zatim delatnost „Proizvodnja ostalih metalnih proizvoda” sa 38%.

• Uvoz iz zemalja EU-a, CEFTA-e, EFTA-e i drugih zemalja

Ukupan uvoz u podsektoru „Proizvodnja fabrikovanih metalnih proizvoda” iznosi 124 miliona evra. Uvoz iz zemalja EU iznosi 41%, iz zemalja CEFTA 15%, iz zemalja EFTA 0,73% i iz drugih zemalja 43%.

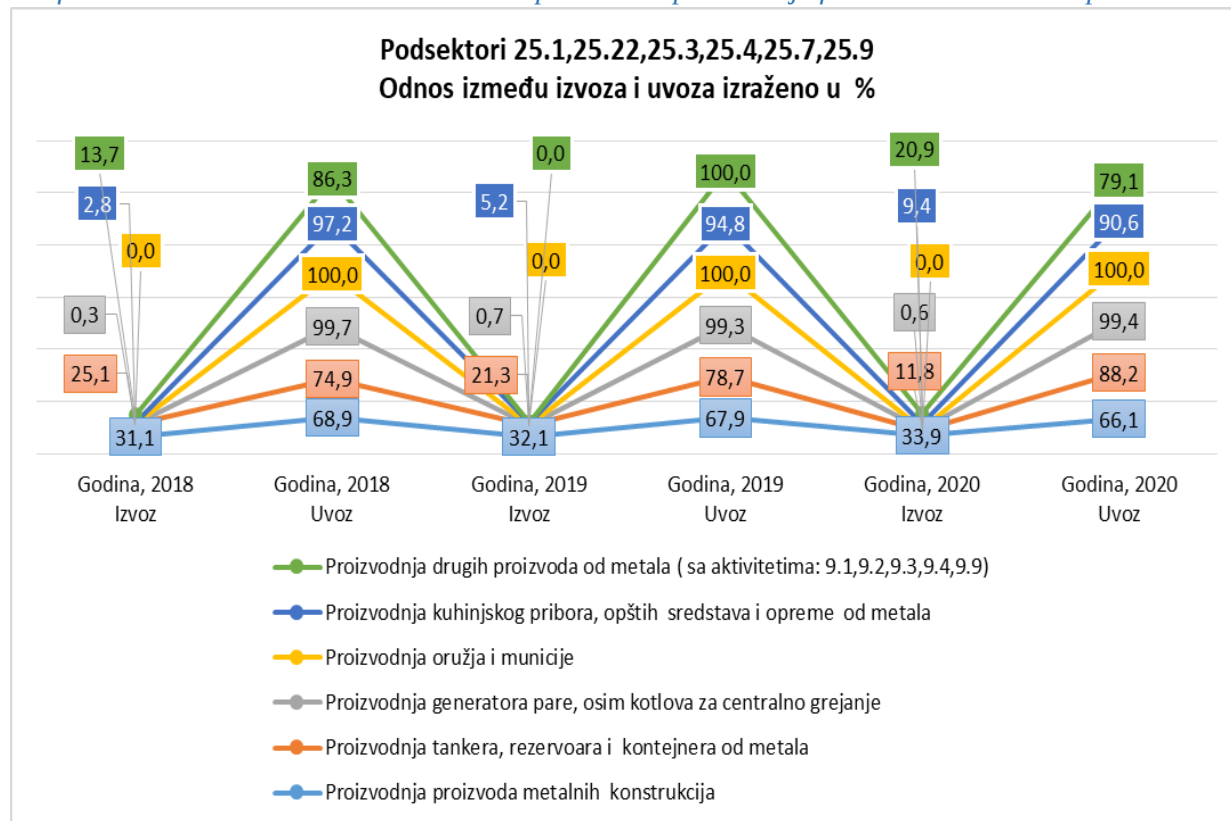
Uvoz, u podsektoru „Proizvodnja fabrikovanih metalnih proizvoda”, iz zemalja EU, u vrednosti od 52,89 miliona evra. Uvoz ovih proizvoda je najvećim delom ostvaren iz Nemačke sa 27%, Austrije sa 20% i Italije sa 14%.

Što se tiče uvoza sa zemljama CEFTA, proizvodi podsektora „Proizvodnja fabrikovanih metalnih proizvoda” najviše se uvoze iz Srbije sa 58% i iz Albanije sa 26%. Uvoz sa zemljama EFTA-e uglavnom ostvaruje Švajcarska sa 91%.

Uvoz sa ostalim zemljama iznosio je 49,19 miliona evra, proizvodi ovog podsektora se najviše uvoze iz Kine sa 51% i iz Turske sa 42%.

U okviru podsektora „Proizvodnja fabrikovanih metalnih proizvoda”, među delatnostima sa najvećim rastom uvoza, u 2020 godini su: „Proizvodnja ostalih metalnih proizvoda” sa 37%, delatnost „Proizvodnja proizvoda od metalnih konstrukcija” sa 23% i „Proizvodnja kuhinjskog pribora, alata i opšte metalne opreme” sa 21% u odnosu na 2019 godinu.

Grafikon 14. Odnos između izvoza i uvoza u podsektoru proizvodnje fabrikovanih metalnih proizvoda.

Izvor: Agencija Statistika Kosova, obrađeno od DPI/DI

Podaci o trgovinskoj razmjeni za delatnosti “Proizvodnja kuhinjskog pribora, alata i opšte metalne opreme”, za 2020 godinu, pokazuju da je izvoz povećan za 4,22%, dok je uvoz smanjen za istu stopu u odnosu na prethodnu godinu, delatnost “Proizvodnja proizvoda metalnih konstrukcija” je zabeležila rast izvoza od 1,8 procenta u odnosu na uvoz

13. PROIZVODNJA NAMEŠTAJA

Industrija nameštaja je industrija kojom dominiraju mikro, mala i srednja preduzeća, kako na Kosovu tako i u drugim zemljama EU-a.

Zemlje EU-a su svetski lideri u segmentu tržišta vrhunskog nameštaja. Od tri proizvoda nameštaja koji se prodaju u svetu, dva se proizvode u zemljama EU-a. Takođe, u zemljama EU-a zaposlenost u ovom podsektoru je oko milion radnika u 130 hiljada preduzeća, što ostvaruje godišnji promet od oko 96 milijardi evra.²⁵

U izveštaju, (Izveštaj „*The EU Furniture Market Situation and a Possible Furniture Products Initiative*”, 2014), Nemačka, Italija, Poljska i Francuska su rangirane među 10 najrazvijenijih evropskih zemalja u industriji nameštaja, sa 60% u okviru zemalja EU-a dok 17% ostalih zemalja u globalnoj proizvodnji. Na globalnom nivou, 77% proizvodnje nameštaja čini deset najboljih zemalja, kao što su: Kina 40%, Sjedinjene Države 14%, Nemačka 5%, Italija 4%, Indija 3%, Japan 3%, Poljska 2%, Kanada 2%, Brazil 2% i Francuska 2%.

Odnos uvoza / potrošnje nameštaja, izražen kao procenat po zemljama, bila je: Azija i Pacifik 8%, Severna Amerika 40%, 28 zemlje EU-a 47%, Norveška, Švajcarska, Island 76%, Ostala Evropa koja je van EU-a (uključujući Rusiju) 33%, Južna Amerika 10%, Bliski Istok i Afrika 49%.²⁶

Preduzeća koja se bave proizvodnjom nameštaja ugrađuju modernizovani tehnološki proces iako imaju poteškoća, u nedostatku finansija. Međutim, proizvodi u podsektoru „Proizvodnja Nameštaja” imaju dobar kvalitet i takođe imaju uzlazni trend u izvozu.

Podsektor proizvodnje nameštaja na Kosovu, ima značajno mesto sa učešćem broja preduzeća, zaposlenosti, izvoza i prometa u prerađivačkoj industriji.

Izvoz ovog po sektora povećan je u 2020 godini, za 119,12%, dok je uvoz smanjen za 21,54% u odnosu na prethodnu godinu.

²⁵ Furniture industry - Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs - European Commission (2019)

²⁶ Report “The EU Furniture Market Situation and a Possible Furniture Products Initiative”. (2014)

13.1 Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru nameštaja

Podsektor nameštaja, kao i drugi podsektori, ima uticaj na zaposlenost sa 3.833 zaposlena u 514 preduzeća i godišnjim prometom od 94,97 miliona evra.

Ovaj podsektor je u 2020 godini, zabeležio povećanje zaposlenosti za 46,96%, prometa za 34,36% i broja preduzeća za 30,79%.

Podsektor (31) Ukupno u sektoru C učestvuje:

- 9.12 % preduzeća,
- 11.05 % zaposlenih i
- 6.84 % u prometu.

Tabela 37. Broj preduzeća, zaposlenje i promet u podsektoru nameštaja

Kod	Podsektor proizvodnje nameštaja (31)	Broj preduzeća			Broj zaposlenih			Promet		
		Viti 2018	Viti 2019	Viti 2020	Viti 2018	Viti 2019	Viti 2020	Viti 2018	Viti 2019	Viti 2020
3101	Proizvodnja kancelarijskog i prodajnog nameštaja	72	69	100	305	425	588	4,915,731.80	6,280,777.07	8,006,093.27
3102	Proizvodnja kuhinjskog nameštaja	166	154	206	582	532	910	7,954,702.10	8,353,849.31	11,868,877.52
3103	Proizvodnja dušeka	15	13	14	418	541	996	29,059,984.09	32,207,161.00	52,563,787.19
3109	Proizvodnja drugih nameštaja	153	157	194	1,009	1,110	1339	21,182,838.09	23,846,112.57	22,538,759.25
Ukupno		406	393	514	2,314	2,608	3,833	63,113,256.08	70,687,899.95	94,977,517.23

Izvor: Agencija Statistika Kosova, prerađeno od DPI/DI

Prema tabeli br. 37, u okviru najuticajnije poddelatnosti u zapošljavanju, u ovom podsektoru, je „Proizvodnja ostalog nameštaja” sa 1.339, odnosno 34,93% zaposlenih. Na drugom mestu, po zaposlenosti, rangirana je delatnost „Proizvodnja dušeka” sa 996 ili 25,98% zaposlenih, dok po prometu ova delatnost prednjači sa 55,34%, a treća po redu delatnost je “Proizvodnja kuhinjskog nameštaja” sa 23,74% učešća u zapošljavanju.

U 2020 godini, u odnosu na prethodnu godinu, sve delatnosti su zabeležila rast zaposlenosti, među delatnostima koje su zabeležila veći rast je „Proizvodnja dušeka” koji je ima rast za 84,10%, zatim je rangirana delatnost „Proizvodnja kuhinjskog nameštaja” sa 71,05%, delatnost “Proizvodnja kancelarijskog i prodajnog nameštaja” sa 38,35% itd.

Sve poddelatnosti su zabeležila rast prometa, sa izuzetkom delatnosti „Proizvodnja ostalog nameštaja” koja je u 2020 godini u upoređenju na 2019 godinu, zabeležio je pad.

Među delatnostima koja dominira sa porastom prometa, kako u novčanoj vrednosti tako i u procentima, je delatnost „Proizvodnja dušeka”, čija je delatnost u 2020 godini u odnosu na prethodnu godinu porasla za preko 20 miliona evra za 63,21%. Delatnost “Proizvodnja ostalog nameštaja” zabeležila je pad prometa od 5,48%.

Prema regionalnoj distribuciji u okviru sektora “Proizvodnja nameštaja”, u broju preduzeća predvodi region Uroševac sa 40,08%, region Prištine sa 18,87%, region Prizrena sa 11,48%, region Peći i Gnjilana sa 9,14%, region Mitrovice sa 7,20% i region Đakovice sa 4,09%.

Po broju preduzeća, u okviru pod aktivnosti “Proizvodnja kuhinjskog nameštaja” predvodi region Uroševca sa 42,72%, region Prištine sa 20,39%, region Gnjilana sa 10,69% itd.

Druga pod aktivnost po broju preduzeća je „Proizvodnja ostalog nameštaja”, gde predvodi region Uroševca sa 39,18%, zatim region Prištine sa 18,87%, region Prizrena sa 15,98% itd.

Druge pod aktivnosti koje utiču na broj preduzeća je „Proizvodnja kancelarijskog i prodajnog nameštaja”, koju predvodi region Uroševca sa 37%, region Prištine sa 19%, region Peći sa 15% itd.

U pogledu zaposlenosti, ovaj podsektor predvodi u regionu Uroševca sa 23,66%, Đakovice sa 20,69%, Prištine 14,04%, Peći 13,67%, Gnjilana 10,62%, Mitrovice 9,89% i Prizrena sa 7,44%.

Pod aktivnost “Proizvodnja ostalog nameštaja” u okviru ovog podsektora, u zapošljavanju učestvuje sa 34,93%. Što se tiče regionalnog obima, Uroševac vodi sa 26,44%, region Gnjilana sa 20,39%, region Prištine sa 19,72%, Prizren sa 14,12%, Peć sa 13,37% itd.

Druga pod aktivnost po redu koja je uticala na zapošljavanje u podsektoru nameštaja je „Proizvodnja dušeka”, iako je region Đakovice treći sa samo 3 preduzeća, ovaj region po zapošljavanju u ovoj pod aktivnosti je dominantan sa 76,71%, region Peći sa 18,37%, Uroševca sa 3,11%, Gnjilana sa 1,10% i Prizrena sa 0,70%.

Treća pod aktivnost po redu sa učešćem u zapošljavanju je „Proizvodnja kuhinjskog nameštaja”, u ovoj pod aktivnosti, po zaposlenosti vodi region Uroševca sa 36,70%, region Mitrovice sa 19,34%, region Prištine sa 15,93% itd.

U sektoru „Proizvodnja nameštaja” sa učešćem u prometu predvodi region Đakovice sa 39,08%, zatim region Peći sa 21,42 %, region Uroševca sa 10,61%, region Gnjilana sa 8,63%, region Prištine sa 8,07%, region Mitrovice sa 6,30% i region Prizrena sa 5,88%.

Promet dominira u pod-aktivnosti „Proizvodnja dušeka” sa 55,34%, gde predvodi region Đakovice sa 70,14%, region Peći sa 26,79% itd.

Pod drugom aktivnošću po redu, u pogledu prometa je „Proizvodnja ostalog nameštaja”, u ovoj pod aktivnosti najveći promet je u regionu Gnjilana sa 27,38%, Peći sa 18,10%, Uroševca sa 17,83%, Prištinskog regiona sa 17,17 %, region Prizrena sa 16,63% itd.

U okviru treće pod aktivnosti po redu sa učešćem od 15% u prometu, nalazi se delatnost „Proizvodnja kuhinjskog nameštaja”. Kod ove pod aktivnosti najviše učešće u prometu ima region Uroševca sa 25,39%, region Mitrovice sa 23,86%, region Prištine sa 16,40%, region Gnjilana sa 14,07%, region Prizrena sa 13,85%. itd.

13.2 Izvoz i uvoz u podsektoru nameštaja

Izvoz u podsektoru „Proizvodnja nameštaja” zabeležio je povećanje u 2020 godini, za 119,12% i u 2019 godini, za 45,22% u odnosu na prethodnu godinu.

Uvoz u podsektoru „Proizvodnja nameštaja”, u 2020 godini, smanjen je za 21,54%, dok je u 2019 godini, zabeležen rast od 0,11% u odnosu na prethodnu godinu.

U 2020 godinu, odnos izvoza i uvoza u ovom podsektoru je 46,26%, izvoza i 53,74% uvoza, izvoz u odnosu na uvoz je pokazao pozitivan trend sa povećanjem od 22,7% u odnosu na 2019 godinu.

Od ukupnog broja preduzeća Sektora-C, podsektora „Proizvodnja nameštaja” ima 2,24% preduzeća izvoznica, dok u okviru ovog podsektora, od 514 preduzeća, izvozi 24,51%.²⁷

Izvozi ovog pod sektora učestvuje sa 8,42% u ukupnom izvozu i 1,27% u ukupnom uvozu Sektora-C.

Tabela 38. Izvoz i uvoz u podsektoru (31), proizvodnje nameštaja

Kod	Podsektor (31): Proizvodnja nameštaja	Izvoz			Razlika (2018 - 2019)	Razlika u % 2018-2019	Uvoz			Razlika (2018 - 2019)	Razlika u % 2018-2019
		2018	2019	2020			2018	2019	2020		
31	Proizvodnja nameštaja	10,541,831.77	15,316,687.30	33,561,425.11	18,244,737.81	119.12	49,638,936.13	49,691,848.08	38,988,969.43	(10,702,878.65)	(21.54)
31.0	Proizvodnja nameštaja	10,541,831.77	15,316,687.30	33,561,425.11	18,244,737.81	119.12	49,638,936.13	49,691,848.08	38,988,969.43	(10,702,878.65)	(21.54)

Izvor: Agencija Statistika Kosova, prerađeno od DPI/DI

²⁷ Izvor: Agencija Statistika Kosova, prerađeno od DPI/DI

• Izvoz u zemlje EU-a, CEFTA-e, EFTA-e i druge zemlje

Ukupna vrednost izvoza u podsektor „Proizvodnja nameštaja” iznosi 33,56 miliona evra. Izvoz u zemlje EU iznosi 20,45%, u zemlje CEFTA -a 13,07%, u zemlje EFTA -e 25,62% i u ostale zemlje 40,86%.

Proizvodi podsektora „Proizvodnja nameštaja”, prema zemljama uopšte, izvezeni su u Sjedinjene Američke Države sa 35,74%, Švajcarsku sa 25,54%, Nemačku sa 12,18%, Albaniju 6,74% itd. Ova promena u rangiranju, predstavljena u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu, rezultat je povećanja izvoza dušeka ostvarenog u Sjedinjenim Američkim Državama, pri čemu je ova delatnost ušla u podsektor nameštaja itd.

Izvoz u zemlje EU-a je u 2020 godinu, u odnosu na 2019 godinu povećan, za 24,37%, ovaj izvoz je koncentrisan u Nemačku sa 59,50% i u Belgiju sa 11,52%.

Podsektor „Proizvodnja nameštaja” u 2020 godini, zabeležio je trend povećanja izvoza u zemlje CEFTA za 33,65% u odnosu na 2019 godinu.

U zemljama CEFTA, Kosovo je najveći izvoz ostvarilo u Albaniji sa 51,52% uz povećanje od 16,2%, zatim u Severnoj Makedoniji sa 38,08%, sa povećanjem od 3,31%.

Izvoz u zemlje EFTA-e, u ovaj podsektor, povećan je 2020 godine, za 35,64%, dok je u 2019 godini, za 12,28%, u odnosu na prethodne godine.

U zemljama EFTA, glavna zemlja u koju se izvoze proizvodi „Proizvodnje nameštaja” je Švajcarska sa 99,71 procenta.

Suštinska promena izvoza je kod ostalih Zemalja, gde je u 2019 godini, učešće izvoza u ovom podsektoru iznosilo svega 1,16%, dok je u 2020 godini, učešće izvoza iznosilo 40,86%. Unutar ostalih zemalja izvoz proizvoda podsektora „Proizvodnja nameštaja” ostvaren je uglavnom u Sjedinjenim Američkim Državama, sa 87,38% ili 11,9 miliona evra.

• Uvoz iz zemalja EU-a, CEFTA-e, EFTA-e i drugih zemalja

Ukupna vrednost uvoza u podsektoru „Proizvodnja nameštaja” iznosi 38,99 miliona evra. Uvoz sa zemljama EU iznosi 19,12%, sa zemljama CEFTA 18,85%, EFTA 2,15% i ostalim zemljama 59,88%.

Iz zemalja EU, proizvodi podsektora „Proizvodnja nameštaja”, u 2020 godini, zabeležili su pad uvoza za 35,74%, dok je u 2019 godini, zabeležen pad od 0,01% u odnosu na prethodnu godinu.

Unutar zemalja EU-a, Kosovo je uvozilo proizvode „Proizvodnje nameštaja”, najviše iz Italije sa 30,84%, Poljske sa 26,71%, iz Nemačke sa 13,95% itd.

U 2020 godini, zemlje CEFTA u ovom podsektoru u uvozu su porasle za 9,44%, dok je u 2019 godini, zabeležen pad od 44,83% u odnosu na prethodnu godinu.

Najviši uvoz, iz zemalja CEFTA, Kosovo je ostvarilo iz Albanije sa 44,82%, zatim iz Srbije sa 27,11%, iz Severne Makedonije sa 38% itd. Tokom 2020 godine, u odnosu na 2019 godinu.

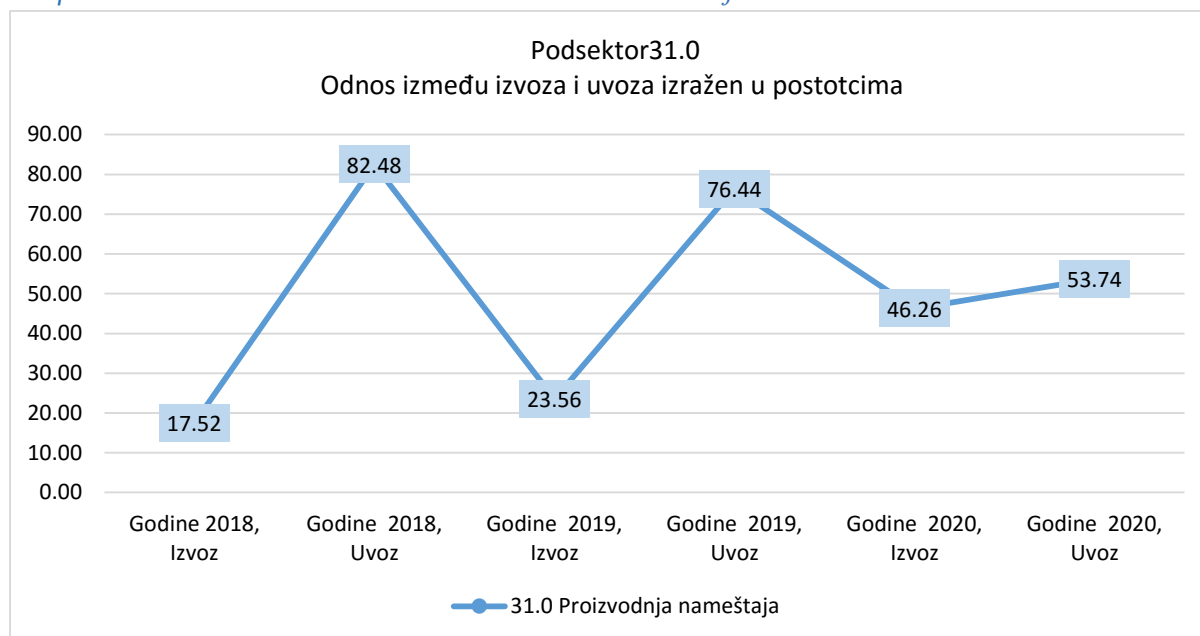
U sektoru „Proizvodnja nameštaja” uvoz sa zemljama EFTA u 2020 godini, je smanjen za 19,05%, dok je u 2019 godini, povećan za 3,88% u odnosu na prethodnu godinu.

Uvoz proizvoda “Proizvodnje nameštaja” iz zemalja EFTA ostvaruje se uglavnom iz Švajcarske sa 98,47%.

Uvoz iz drugih zemalja smanjio se 2020 godine, za 23,05%, dok je u 2019 godine, došlo do povećanja od 22,01% u odnosu na prethodnu godinu.

Uvoz proizvoda podsektora „Proizvodnja nameštaja”, iz ostalih zemalja, najvećim delom se ostvaruje iz Turske sa 54,02% i iz Kine sa 41,14%.

Grafikon 15. Odnos između izvoza i uvoza u sektoru nameštaja

Izvor: ASK, prerađeno od DPI/DI

Trgovinska razmena, tokom godina aktiviteta „Proizvodnja nameštaja”, prema Grafikonu br. 15, je u korist uvoza, međutim od 2018-2020 uvoz je zabeležio padajući trend.

U 2020 godini, u odnosu na prethodnu godinu izvoz je povećan za 22,7 procenata u odnosu na uvoz.

Sažetak - Sektora-C (Prerađivačka Industrija)

Sektor C je u 2020 godini, zabeležio rast izvoza za 36,60%, dok je uvoz smanjen za 5,90% u odnosu na prethodnu godinu. Od 23 podsektora koji čine nomenklaturu Sektora-C, u poređenju sa 2019 godinom, u 2020 godini, 16 podsektora je poraslo, dok je 5 podsektora imalo pad izvoza, a 2 podsektora nisu imala izvoz. U uvozu je zabeležilo povećanje 9 podsektora, dok je 14 ostalih podsektora zabeležilo smanjene. Ovi podaci pokazuju da Sektor-C ima značajan uticaj na ekonomski razvoj, potencijal za stvaranje zaposlenja, uticaj na poboljšanje trgovinskog bilansa, ispunjavanje zahteva tržišta kvalitetnim proizvodima, zamenu potražnje za uvoznim proizvodima, povećanje prihoda za državni budžet itd.

- Sektor-C (Prerađivačka Industrija) učestvuje sa 13,35% u BDP-u Kosova;
- U 2020 godini, učešće Sektora-C u BDP-u povećano je za 1,2%, u poređenju sa 2019 godinom;
- Učešće prerađivačke industrije, u 2020 godini, u ukupnom izvozu je bilo oko 84%, dok u ukupnom uvozu oko 93%;
- Učešće u izvozu u 2020 godini, iznosilo je 398,46, dok je u 2019 godini, iznosio 291,7 miliona evra, što pokazuje da je izvoz povećan za 36,60%..
- Uvoz u 2020 godini, u Sektoru-C iznosio je 3,06 milijardi evra, dok je u 2019 godini, 3,25 milijardi evra, što znači da je smanjen za 5,90%, dok je u 2019 godini, u odnosu na 2018 godinu, zabeležen rast od 4,2%;
- Sektor-C, u stopi zaposlenosti prema ekonomskoj delatnosti učestvuje sa 11,8%;
- U okviru Sektora-C, 17,9% su izvozna preduzeća;
- Efektivna kamatna stopa u sektoru prerađivačke industrije je 6%.

Podsektor Prerade prehrambenih Proizvoda

- Podsektor "Proizvodnje Prehrambenih Proizvoda" u Sektoru-C, učestvuje u zapošljavanju sa 23% i u broju preduzeća sa 20%;
- Učestvuje u ukupnom izvozu sa 7%;
- U izvozu Sektora-C učestvuje sa 9,34%;
- Učestvuje u ukupnom uvozu sa 14%;
- U uvozu Sektora-C učestvuje sa 27,63%;
- U 2020 godini, promena u podsektoru hrane, u broju preduzeća je 18%, u zaposlenosti 20%, u prometu 17%, u izvozu 4% i u uvozu 1,61% u odnosu na 2019 godinu.

Podsektor Proizvodnje Pića

- Podsektor „Proizvodnje Pića” u Sektoru-C učestvuje u zapošljavanju sa 6,16% i u broju preduzeća sa 1,15%;
- Učestvuje u ukupnom izvozu sa 6,24%;
- Učestvuje u izvozu Sektora-C sa 8,30%;
- U ukupnom uvozu učestvuje sa 2,35%;
- U uvozu Sektora-C učestvuje sa 4,59%;
- U 2020 godini, promena u tekstilnom podsektoru, u broju preduzeća je 9%, u zaposlenosti 17%, u prometu 10%, u izvozu 3,49% i u uvozu (6,06)%, u odnosu na 2019 godinu.

Podsektor Proizvodnje Tekstila

- Podsektor „Proizvodnja tekstila” u Sektoru-C, učestvuje u zapošljavanju sa 2,3% i u broju preduzeća sa 3,1%;
- Učestvuje u ukupnom izvozu sa 4%;
- Učestvuje u izvozu Sektora-C sa 5%;
- Učestvuje u ukupnom uvozu sa 2%;
- Učestvuje u uvozu Sektora-C sa 4%;
- U 2020 godini, promena u podsektoru tekstila, u broju preduzeća je 56%, u zaposlenosti 28%, u prometu 4,43%, u izvozu 128% i u uvozu 17,37%, u odnosu na 2019 godinu.

Podsektor Proizvodnje Odeće

- Podsektor „Proizvodnje odeće” u Sektoru C, on učestvuje u zapošljavanju sa 3,31% i u broju preduzeća sa 5,8%;
- Učestvuje u ukupnom izvozu sa 1%;
- Učestvuje u izvozu Sektora-C sa 1,44%;
- Učestvuje u ukupnom uvozu sa 3%;
- Učestvuje u uvozu Sektora-C sa 5,85%;
- U 2020 godini, promena u podsektoru odeće, u broju preduzeća je 55%, u zaposlenosti 34,4%, u prometu 17%, u izvozu 56,59% i u uvozu (16,33)%, u odnosu na 2019 godinu.

Podsektor Proizvodnje Kože i Proizvoda od Kože

- Podsektor „Proizvodnje Kože i Proizvoda od Kože” u Sektoru-C učestvuje u zapošljavanju sa 1,21% i u broju preduzeća sa 0,76%;
- Učestvuje u ukupnom izvozu sa 0,49%;
- Učestvuje u izvozu Sektora-C sa 0,59%;
- U ukupnom uvozu učestvuje sa 1,16%;
- U uvozu Sektora-C učestvuje sa 1,24%;
- U 2020 godini, promena u podsektoru kože, u broju preduzeća je 48,28%, u zaposlenosti povećanje za 10,82%, dok je u prometu zabeležen pad (23,03%), u izvozu (24,18) i u uvozu (22,62%) u odnosu na 2019 godinu.

Podsektor Proizvodnje Drveta i Drvenih Proizvoda i Čepa, osim nameštaja; Proizvodnja Artikala od Slame i Pletenih Materijala - Pletenje

- Podsektor „Proizvodnja Drveta” u Sektoru-C, učestvuje u zapošljavanju sa 5,09% i u broju preduzeća sa 8,46%;
- Učestvuje u ukupnom izvozu sa 2,19%;
- Učestvuje u izvozu Sektora-C sa 2,61%;
- Učestvuje u ukupnom uvozu sa 2,09%;
- Učestvuje u uvozu Sektora-C sa 2,25%;

U 2020 godini, promena u podsektoru drveta u broju preduzeća je 16,91%, u zaposlenosti 23,63%, u prometu 3,78%, u izvozu 35,60% i u uvozu (-8,83%), u odnosu na 2019 godinu.

Podsektor Proizvodnje Papira i Proizvoda od Papira

- Podsektor „Proizvodnja Papira i Proizvoda od Papira” u Sektoru C, u zapošljavanju učestvuje sa 2,08% i u broju preduzeća sa 1,90%;
- Učestvuje u ukupnom izvozu sa 0,61%;
- U izvozu Sektora-C učestvuje sa 0,73%;
- Učestvuje u ukupnom uvozu sa 1,78%;
- U uvozu Sektora-C učestvuje sa 1,92%;

U 2020 godini, promena u podsektoru papira u broju preduzeća je 15,05, u zaposlenosti 55,61%, u prometu 41,80%, u izvozu 41,90% i u uvozu (-5,11%), u odnosu na 2019 godinu.

Podsektor Proizvodnje Hemijskih Proizvoda

- Podsektor „Proizvodnja Hemijskih Proizvoda” u Sektoru-C učestvuje u zapošljavanju sa 2,20% i u broju preduzeća sa 2,02%;
- Učestvuje u ukupnom izvozu sa 4,13%;
- Učestvuje u izvozu Sektora-C sa 4,93%;
- U ukupnom uvozu učestvuje sa 7,80%;
- Učestvuje u uvozu Sektora-C sa 8,40%;
- U 2020 godini, promena u podsektoru hemijske industrije, u broju preduzeća je 34,12%, u zaposlenosti 22,12%, u prometu 14,83%, u izvozu 140% i u uvozu 8,03%, u odnosu na 2019 godinu.

Podsektor Proizvodnje Proizvoda od Gume i Plastike

- U sektoru „Proizvodnja Proizvoda Od Gume i Plastike” u Sektoru-C učestvuje u zapošljavanju sa 10% i u broju preduzeća sa 10%;
- Učestvuje u ukupnom izvozu sa 12,27%;
- Učestvuje u izvozu Sektora-C sa 16%;
- U ukupnom uvozu učestvuje sa 4,60%;
- Učestvuje u uvozu Sektora-C sa 9%;
- U 2020 godini, promena u podsektoru gume i plastike u broju preduzeća je 19%, zaposlenosti 26%, u prometu 7,14%, u izvozu 13,19% i u uvozu (2,31)%, u odnosu na 2019 godinu.

Podsektor Proizvodnje mineralnih ne-metalnih Proizvoda

- Podsektor „Proizvodnja **ne-metalnih mineralnih** proizvoda” u Sektoru-C učestvuje u zapošljavanju sa 14,65% i u broju preduzeća sa 9,07%;
- Učestvuje u ukupnom izvozu sa 2%;
- Učestvuje u izvozu Sektora-C sa 2,4%;
- Učestvuje u ukupnom uvozu sa 5,19%;
- Učestvuje u uvozu Sektora-C sa 5,6%;

U 2020 godini, promena u podsektoru nemetalnih mineralnih proizvoda, u broju preduzeća je 15,35%, u zaposlenosti 14,10%, u prometu 0,72%, u izvozu 17,45% i u uvozu 2,15%, u odnosu na 2019 godinu.

Podsektor Proizvodnje Metala

- Podsektor „Proizvodnja Metala” u Sektoru-C, učestvuje u zapošljavanju sa 3,69% i u broju preduzeća sa 2,15%;
- Učestvuje u ukupnom izvozu sa 23,67%;
- Učestvuje u izvozu Sektora-C sa 28,21%;
- U ukupnom uvozu učestvuje sa 7,32%;
- Učestvuje u uvozu Sektora-C sa 7,88%;
- U 2020 godini, promena u podsektoru metala, u broju preduzeća je 30,11, u zaposlenosti 15,32%, u prometu 2,75%, u izvozu 48,17% i pad uvoza za (8,81)%, u odnosu na 2019 godinu.

Podsektor Proizvodnje Fabrikovanih Metalnih Proizvoda osim Mašinerije i Opreme

- Podsektor „Proizvodnja Fabrikovanih Metalnih Proizvoda, osim Mašina i Opreme” u Sektoru-C učestvuje u zapošljavanju sa 10% i u broju preduzeća sa 10,5%;
- U ukupnom izvozu učestvuje sa 6,68%;
- U izvozu Sektora-C učestvuje sa 9%;
- U ukupnom uvozu učestvuje sa 3,76%;
- U uvozu Sektora-C učestvuje sa 7,35%;
- U 2020 godini promena kod podsektora fabrikovanih metalnih proizvoda, u broju preduzeća je 27%, u zaposlenosti 25%, u prometu 10,42%, u izvozu 35,30% i u uvozu 10,78% u odnosu na 2019 godinu.

Podsektor Proizvodnje Nameštaja

- Podsektor „Proizvodnja nameštaja” u Sektoru-C, u zapošljavanju učestvuje sa 11,05% i u broju preduzeća sa 9,12%;
- U ukupnom izvozu učestvuje sa 7,07%;
- U izvozu Sektora-C učestvuje sa 8,42%;
- U ukupnom uvozu učestvuje sa 1,18%;
- U uvozu Sektora-C učestvuje sa 1,27%;
- U 2020 godini, promena u podsektoru nameštaja, u broju preduzeća je 30,79%, u zaposlenosti 46,96%, u prometu 34,36%, u izvozu 119,12% i u uvozu (-21,54), u odnosu na 2019 godinu.

Preporuke

- U cilju poboljšanja životnog standarda, uravnoteženja velikog negativnog trgovinskog bilansa kao i povećanja izvoza, Kosovo treba da ulaže u podsektore prerađivačke industrije, konkretnije u proizvodnji;
- Uspostaviti među sektorske veze, umrežavanje između proizvođača, dobavljača i prevoznika u saradnji sa relevantnim institucijama kako bi se identifikovali izazovi i preduzeli konkretni koraci za intervenisanje i rešavanje prepreka;
- Ulaganja u napredne tehnologije, koje omogućavaju povećanje vrednosti proizvoda, primenjujući i u zahtevanih standardima, u skladu sa zahtevima tržišta EU-a;
- Odgovorne Obrazovne institucije i drugi akteri treba da sarađuju sa biznisom u izradi programa stručnog obrazovanja, kako bi odgovorili potrebama i zahtevima tržišta rada u podsektorima Sektora-C;
- Razvoj programa istraživanja izvoznih tržišta kao i programa stručnog usavršavanja radi zadovoljavanja potreba tržišta;
- Da se prevaziđu prepreke biznisa koje su prouzrokovane nedostatkom električne energije, tokom procesa proizvodnje, omogućavajući njihovo popunjavanje drugim alternativama;
- Ulaganja Vlade i Biznisa u Istraživanje i Razvoj (R&D) za inovativne proizvode i sa dodatom vrednošću;
- Ulaganja u digitalizaciju proizvodnih linija, kao i u zelenu ekonomiju.

Referenca

- Agencija za Statistiku Kosova; <https://ask.rks-gov.net/media/6295/bpv-2008-2020.pdfv>
- Agencija za Statistiku Kosova; <http://ask.rks-gov.net/sq/agjencia-e-statistikave-te-kosoves/add-news/bruto-produkti-vendor-bpv-2008-2018>
- Agencija za Statistiku Kosova; <http://askdata.rks-gov.net/PXWeb>
- Agencija za Statistiku Kosova, <https://ask.rks-gov.net/media/5599/bruto-produkti-vendor-bpv-me-qasjen-e-shpenzimeve-dhe-të-prodhimit-2019.pdf>
- Agencija za Statistiku Kosova, Godišnji Statističar -2019 i Centralna Banka Kosova
- Ec.europa.eu. (2019). Annual production of roundwood, EU-28, 1999–2017, www.statista.com, 2019
- www.statista.com/topics/1701/paper-industry
- Industrija nameštaja – Unutrašnje Tržište, Industrija, Preduzetništvo i VMP – Evropska Komisija (2019)
- Izveštaj “The EU Furniture Market Situation and a Possible Furniture Products Initiative”. (2014)
- Exports by enterprise size class - OECD iLibrary / https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/entrepreneur_aag-2013-11-en.pdf
- <http://kosovowood.org/LinkClick.aspx?fileticket=y0NkNbvG-LI%3D&tabid=184&portalid=1&mid=761&language=sq-AL>
- Ec.europa.eu. (2019). Annual production of roundwood, EU-28, 1999–2017
- <https://farbitis.ru/sq/geography-of-the-world-economy/world-chemical-industry/>
- Profil Hemijske Industrije, 2016 / MIPT
- <http://akm.gov.al/assets/riciklimi-i-plastikes.pdf>
- Izveštaj, Analiza Lanca vrednosti za sektor plastike (2019) / MIPT-DI
- Profil sektora industrije za prerađu metala (2014) / MIPT
- <http://empowerkosovo.org/al/perpunimi-i-metalit>
- https://ec.europa.eu/growth/sectors/raw-materials/industries/non-metals_en

Ovaj izveštaj je pripremljen od strane Odeljenja za industriju / **Sektor za Industrijsku Politiku**

Zahvaljujemo se **Agenciji za Statistiku Kosova** na pokazanoj saradnji u pružanju statističkih podataka.

Kontakti:

Ministarstvo Industrije, Preduzetništva i Trgovine
Odeljenje Industrije, Sektor za Industrijske Politike
Ulica “Arbënor e Astrit Dehari” br. 21, Bolničko Naselje
10000 Priština/Republika Kosova

Tel: +383 38 200 36 547
<http://www.mint-rks.org>